OLGA PFEIFFER CUNESCU

O CĂLĂTORIE GRATUITĂ

Români în Gulagul sovietic

EDITURA VREMEA
BUCUREȘTI
2003

Motto: *Și lumea trece și poftele ei,*
dar cei ce fac voia lui
Dumnezeu rămân în veac ”.
(Ioan 2.17)

„/u te lăsa sedus de suprafețe.
In adâncimi totul devine lege”.
(R.M.Rilke)

Cuvânt înainte

Iată o carte cu totul specială.

în ultimii zece ani, explozia scrierilor memorialistice a îmbogățit peisajul literelor românești cu nenumărate cărți, inspirate din istoria noastră recentă. Fapte cumplite, ascunse timp de decenii, au ieșit la iveală și și-au făcut loc în pagini memorabile. Vieți distruse, familii risipite, torturi și asasinate; întreg arsenalul ororilor secolului XX, de care noi, europenii din est, am avut parte din plin, apare zugrăvit în culori tragice, în roșul sângelui și în negrul doliului. Culori care clamează durerea insuportabilă, tenace, fără resemnare.

Cu atât mai puternic este contrastul între aceste scrieri născute sub semnul dramatismului și memoriile Olgăi Pfeiffer Cunescu, care apar acum sub titlul^ în aparență candid, *O călătorie gratuită.* Cititorii care ostenesc întru căutarea adevărului vor fi uimiți și răscoliți totodată. Pentru că Olga Pfeiffer Cunescu istorisește, cu un ton simplu^ calm, de un inegalabil firesc, povestea unei fete crescute în atmosfera iubitoare a unei familii: o fată nevinovată, smulsă cu brutalitate din casa părintească, deportată în ghețurile Siberiei, constrânsă să trudească fără speranța de a-și mai revedea vreodată țara. Toate chinurile care au marcat destinul a milioane de oameni trăitori la mijlocul veacului al XX-lea bântuie paginile

acestei cărți: foamea, frigul, umilința, teroarea, moartea celor din jur, dorul de casa, deznădejdea. Toate tragediile descrise în nenumărate lucrări dedicate istoriei sângeroase a opresiunii comuniste se regăsesc în amintirile Olgăi Pfeiffer Cunescu.

Și totuși această carte este deosebită de toate celelalte. Pentru că autoarea ei, care a trecut prin iadul deportării, își povestește viața, asemănătoare altor milioane de vieți, fără patimă, fără vorbe mari, fără strigăte de durere. Și atunci, în învelișul cuvintelor temperate, durerea devine parcă mai prezentă, mai vie, pulsează încă mai insuportabil decât dacă i s-ar deschide supapa strigătului.

Ianuarie 1945. Frontul se află undeva în Ungaria și Cehoslovacia, România a ieșit dintr-un război cu sovieticii și a intrat în altul, cu Germania. Armistițiul semnat la Moscova în septembrie 1944 este un act cu două chipuri: obligatoriu pentru România, facultativ pentru Uniunea Sovietică. Astfel, i se cere României, adică i se ordonă, ca cetățenii români de origine germană, sașii și șvabii, trăitori aici de veacuri, să fie deportați în Uniunea Sovietică, pentru a munci în scopul „reconstrucției" acesteia. în dreptul internațional nu există nici o prevedere în care s-ar putea încadra această „cerere". Dar nu are nici o importanță, nu avem cui reclama. Aliații au alte preocupări, nu vor să indispună aliatul sovietic.

Ceea ce se întâmplă în România este cu atât de ușor de făcut în nordul Transilvaniei, în timpul acela sub jurisdicție maghiară, în urma arbitrajului de la Viena, din 1940. Acolo, sovieticii și-au stabilit o administrație mili-

tară proprie, iar deportarea germanilor este și mai lesnicioasă.

Olga Pfeiffer, o fetișcană, intră în vârtejul deportării, într-o „călătorie gratuită" spre gulagul sovietic. O călătorie într-o geografie până atunci necunoscută, într-o Iunie carceralã cu legi proprii.

Aceasta este substanța povestirii din paginile care urmează. O povestire cu happy-end, pentru că, nu-i așa, până la urmă, fata deportată, după nenumărate strădanii, după nesfârșite ocoluri prin Germania, după aventuroase treceri clandestine ale frontierelor, reușește să ajungă înapoi la casa părintească. Idealul care i-a menținut tăria și pentru care a luptat cu încăpățânare este atins.

Numai că patria visată, România părinților și a bunilor ei, nu mai există.

Olga Pfeiffer Cunescu se oprește cu povestirea la momentul întoarcerii acasă. Poate pentru că partea a doua a călătoriei, cea în propria noastră țară, ne e cunoscută tuturor.

Silvia Colfescu

Calde mulţumiri celor care, prin generozitatea lor, au făcut posibilă apariţia acestei cărţi: Mariana Greere, Maria Szentpetery, Hildegard Săcărea, Francisc Payer, precum şi firmele ROMBAT, REDIVIVUS şi ARTGLAS din Bistriţa. Dumnezeu să le dea tuturor sănătate şi prosperitate, pentru a putea ajuta cât mai multă lume.

Eliada Cunescu

Capitolul 1

13 IANUARIE 1945

E sâmbătă seara; se apropie ora douăzeci.

în curte se aud paşi; se înmulţesc, scârţâie oribil zăpada îngheţată. Prin geamul uşii bucătăriei se vede o siluetă; ciocăneşte, intră. în urma ei mai apar cinci sau şase persoane; câţiva evrei reîntorşi din Germania şi doi gardieni.

—Aici locuieşte familia Pfeiffer Gustav şi Margareta?

—Da.

—în decurs de o oră să fiţi gata de plecare, cu mâncare pentru douăzeci de zile, precum şi haine de vară şi de iarnă!

Am înţeles despre ce era vorba.

—Ei sunt părinţii mei, eu nu trebuie să plec? - am întrebat eu.

—Nu, pentru dumneavoastră nu avem ordin de arestare.

Un curent rece trecu peste mine; e imposibil, e inuman, de ce să rămân acasă?

începem împachetarea. Ajung cu mama în camera unde deasupra divanului, pe perete, este tabloul cel mare, reprezentându-1 pe Isus în Grădina Ghetsimani. Mama cade în genunchi: „Doamne, de ce trebuie să te pără-

sesc?" Răspunsul vine •
abia de acum mă urmezi cu adevărat .

împachetarea continuă. Ici, colo, se mai confiscă c "
un obiect de către păzitorul meu.

Aproape gata de plecare, coborâm în bucătărie, unde, în tăcere, unnărea toată scena unchiul Ştefan, fratele mamei, stând rezemat cu mâinile la spate de bufetul din bucătărie, cum avea adesea obiceiul. Unul dintre gardieni îi puse întrebarea:

—Dumneata cine eşti şi ce cauţi aici?

—Sunt fratele proprietăresei, necăsătorit, fără familie.

—Nu cumva dumneata ai fost conducătorul Centrului de distribuire a alimentelor pe toată plasa?

—Da, eu am fost - sună răspunsul scurt, dar sigur.

Aşa-zisa comisie se retrage, se consfătuiesc şi revin cu următorul verdict:

—Domnilor, aici este o mică greşeală; şi fiica dumneavoastră, Pfeiffer Olga, trebuie să plece.

îmi veni inima la loc. în mare grabă îmi iau câteva obiecte strict necesare pentru mine şi mă consider gata de plecare alături de părinţii mei. După părerea lor, s-a prins un peşte mai valoros.

Ieşim, deci, toţi trei, însoţiţi de păzitorii noştri, şi ne îndreptăm spre aşa-zisa Siguranţă, înfiinţată ad-hoc, în urma retragerii armatei hortiste din Transilvania şi ocupării sale de trupele ruseşti. în fruntea lor s-a instalat, tot ad-hoc, tovarăşul Kelp.

Noi intrăm; domnia sa, în calitate de şef, ne primeşte instalat într-un fotoliu confortabil, cu coatele rezemate de

biroul din fața sa, iar cu mâinile împreunate, își învârtește cele două degete mari spunând:

—Așa-i domnilor, așa-L. Se învârte roata când sus, cândjos!

Tăcere. în imensa sală, noi și încă câteva familii, deveniți prieteni de suferință, stăm ta ușă, în picioare, fiecare lângă geamantanul său. Ne face semn că putem sta jos. Ne așezăm pe geamantane. Acum, gândul îmi zboară la aceea după-amiază când, cu aproximativ două luni în urmă, ne-au vizitat două persoane cu următoarea propunere:

—înființăm Partidul Comunist Maghiar, nu doriți să aderați?

—Nu, noi și strămunii noștri nu am făcut niciodată parte din nici un partid politic.

Da, aș fi avut o acoperire; acum eu și ai mei nu am fi stat aici. Dar deviza noastră una este și nu se poate trăda: „Ora et labora”*. Astfel, noi nu aveam nimic comun cu cei ce au învârtit, învârtesc sau vor învârti roți.

Una dintre condițiile armistițiului ruso-român din 1944 era și solicitarea brațelor de muncă pentru reconstruirea Rusiei, în urma daunelor cauzate de cotropitorii germani și aliații lor: români, unguri, etc. „Nici o problemă - se gândesc unii din guvern - prilej bun de a ne descotorosi de minoritățile conlocuitoare. îi dăm pe toți rușilor”. Dar n-a fost să fie așa!

Evreii întorși din Germania își ziceau la fel: „Prilej bun de a ne răzbuna pe nemți”. Pe care? - întreb eu. Pe

---

*** Roagă-te și muncește (lat.).**

aceia care niciodată nu le-au deranjat existența cu nimic? Mă refer la acei nemți care au stat locului, neavând conștiința încărcată cu nimic. îmi aminteam lacrimile de compasiune și neputincioasă revoltă, când văzusem familii întregi de evrei, scoase din casele lor, și urcate în căruțe, pentru a fi duse în lagărele naziste.

—Se întâmplă lucruri mari și îngrozitoare - spuneam în șoaptă.

Plecarea evreilor în Germania nu a fost un eveniment dorit de populația civilă din orășelul meu natal. Dimpotrivă, am privit cu toată seriozitatea și compasiunea ziua de 5 mai 1944, când a avut loc strângerea evreilor în ghetouri. Plecarea lor în Germania a fost mai târziu, cam prin luna iulie 1944. Atunci nu bănuiam încă sfârșitul tragic al multora.

Capitolul 2

O NOAPTE ALBĂ

Rămas singur, unchiul Ştefan începe să se plimbe, din ce în ce mai repede, prin bucătăria goală. îşi trece în revistă propria-i viaţă.

A fost un copil silitor. în toate anuarele şcolare apare cu premiul întâi. La vârsta de optsprezece ani se angajează voluntar, ca marinar, pe vasul austro-ungar „Prinţul Eugen". Acolo îl prinde Primul Război Mondial. Aşadar aproape şase ani pierduţi din prima sa tinereţe.

Demobilizat după terminarea războiului, caută un loc de muncă la Budapesta, ca agent comercial; cunoscând cinci limbi, avea oarecum prioritate. Lipsit însă total de orice orientare politică, se angajează la o firmă al cărui patron era plecat, în urma căderii ţării în mâinile oamenilor lui Kun Bela, despre care se spunea că ar fi fost un evreu comunist plecat din Transilvania. Comuniştii puseseră stăpânire pe întreprinderi, iar unchiului Ştefan, care căuta ceva de lucru prin Budapesta, i s-a dat o armă în mână, să păzească nişte magazine. Conştiincios la maximum, se plimba pe post de paznic, în faţa magazinelor.

Intră în Budapesta armata română eliberatoare. Şefii lui o şterg care încotro, fără ştirea lui. Iar el, conştiincios, îşi face datoria în continuare. Cu mare iuţeală e legitimat, anchetat, şi predat lui Horty (regent al Ungariei), ca

persoană suspectă, ce apără avuțiile comuniștilor.

Urmarea a fost internarea lui într-un lagăr de decimare, unde a stat douăzeci și șapte de luni. Nimeni nu-l cunoștea ca să-l scoată pe cauțiune. Părinții de asemeni nu știau nimic despre soarta sa, rămași fiind în Transilvania, teritoriu revenit României în urma păcii de la Trianon.

Doar un preot catolic, care și el prin împrejurări nefaste ajunsese în acel lagăr de tristă memorie, îi zise: „Dacă reușesc eu să ies și tu ești salvat". Astfel, după doi ani și șapte luni se văzu eliberat cu o patalama la mână ca fost comunist, om a lui Kun Bela, pe care în realitate nici nu-l cunoștea. Acum această adeverință i-ar putea probabil salva pe cei dragi lui, în plus i-ar putea asigura și propria ascensiune.

Caută hârtia, o găsește, o citește pentru a nu știu câta oară. Nu, nu-și va trăda conștiința. O rupe și privește rece viitorul incert din fața sa. Singur...

În fragedă tinerețe a iubit o fată, Poli, nume care i-a rămas adânc încrustat în inimă toată viața. A fost prima și ultima sa idilă, neîmplinită, pentru că ea s-a măritat în timpul lungii sale absențe. De atunci cuvântul „femeie" nu a mai avut alt sens pentru el decât sub formă de mamă, soră și nepoată; atâta tot.

Mama îi murise cu câțiva ani în urmă. Atunci îl rugase să aibă grijă de sora lui și de fiica ei. Sora lui, fiind căsătorită cu Pfeiffer Gustav, care nu era considerat un stâlp serios în familie, stârnise îngrijorarea bătrânei în ultimele sale clipe, ceea ce o făcuse să-i spună unchiului Ștefan:

— Să n-o p

au nevoie de ajutorul tău. Tu ... că pe Guşti nu-l interesează nimic, în afară de invenţia lui pe care a botezat-o „perpetuum mobile” şi ... e îşj pierde timpul şi banii.

Până acum respectase această dorinţă a mamei sale, dar în faţa conştiinţei a capitulat. A rămas deci singur, singur!

într-un târziu se duce sus cu gândul să se culce, dar e imposibil. Stă ca paralizat în faţa divanului. Vede pe perete tabloul lui lisus în grădina Ghetsimani. Priveşte cu multă atenţie. Icoana parcă îi şopteşte.

—Tu nu eşti singur. Eu sunt cu tine; asud sudori de sânge pentru voi.

Capitolul 3

PLECAREA

Noaptea, când lumea toată părea adormită, d-1 Ling se furișă încetișor la masa tovarășului Kelp, care ne păzea cu strășnicie. Au început tratativele; șușoteau, șușoteau, în fine s-au potolit. Primul își reia locul pe geamantan și totul intră în normal. Doar cu apariția primilor zori, când au început să se miște oasele anchilozate, am fost anunțați că aici s-a strecurat o mare greșeală, fiindcă nu d-1 Ling trebuie să plece, ci fiul lui. Este deci rugat d-1 Ling să plece acasă și să-și aducă fiul; fapt care s-a și executat imediat. La scurt timp apare și mămica Ling, cu mari bocete, conducându-și odorul. Urmează cercetarea actelor. D-1 Ling junior este cam firav și plăpând. Se constată în plus că n-a împlinit încă vârsta de șaisprezece ani. Așa stând lucrurile e liber; deci poate pleca acasă.

Câteva mii de pengb se găseau, probabil, și în buzunarele celorlalți, dar se considerau prea demni pentru a recurge la asemenea stratageme. De altfel, gestul tovarășului Kelp își avea justificarea lui, fiindcă, la întoarcerea din Germania, evreii își găsiseră casele jefuite; numai că, așa cum se întâmplă deseori în istorie, unii au fost jefuitorii și alții eram noi, cei care trebuia să plătim acum.

Cam în jurul orei douăsprezece, când ieșea lumea de la biserică, fiind duminică, sosesc și mașinile rușilor; un

moment penibil. Dar plecarea rapidă salvează totul. Privirile indiscrete se suportă greu în asemenea momente.

Ajunși la Bistrița, suntem din nou încolonați în curtea unei cazărmi unde, în mare grabă, câțiva ofițeri ruși fac selecția celor prezenți. O liniște deplină marchează momentul. Doar câte o obiecție neînțeleasă de noi, rostită de comandantul rus, rupe tăcerea. La un semn al său, câțiva bătrâni, printre care și părinții mei, care, din cauza nesomnului și a îngrijorării, arătau mult îmbătrâniți, sunt îndepărtați, urcați în mașina cu care am venit și trimiși acasă. Ei aveau nevoie de brațe de muncă, nu de pensionari. Așadar destinul mă va duce singură mai departe.

Urmează noi și noi cunoștințe și o așteptare de o săptămână, păziți bine de ostașii ruși, până se împlinește numărul celor sortiți a pleca. În acest răstimp apar câțiva binevoitori, care încearcă să intervină pentru a ne salva de plecare, dar rezultatele sunt mici.

într-o seară geroasă suntem îmbarcați din nou în mașini și plecăm la Cluj. Alte cunoștințe, alt comandant. Un oarecare locotenent Vaniușca, însărcinat cu paza noastră, pare binevoitor, mereu vesel.

Noi eram cazați câte zece, sau chiar mai mulți, într-o cameră. Ziua așezam la mijloc un geamantan, iar în jur, pe butuci de lemn de foc, stăteam câte patru și jucam Schwarzpeter.

într-o zi, când Vaniușca își făcea rondul obișnuit de control al efectivului, într-un gest de mare simpatie, apărut din spatele nostru, îmi prinde capul meu și al colegei de lângă mine și ne ciocnește voios. întorc privirea, îl recunosc și, cu un zâmbet amar, consider scena

încheiată. Nu însă și colega mea Gertrude, care îl pune la punct cu mare severitate. Vaniușca se simți rușinat.

Totuși scena s-a dovedit a fi de bun augur, fiindcă Vaniușca a început să fie mai atent cu noi. Ne făcea mici servicii. De exemplu, nu ne-a refuzat când i-am dat bani să ne cumpere mici dicționare, român-rus și rus-român, care au început să apară prin librăriile Clujului.

în noaptea de 28 spre 29 ianuarie, încolonați câte patru, mărșăluim către gară, unde ne așteaptă trenul cu destinația Iași. Ne-am instalat câte douăzeci în vagoane de vite. De o parte și de alta, la oarecare înălțime, câte un rând de scânduri, care constituiau patul nostru. La mijloc un loc gol unde, prin grija lui Vaniușca, apăru o sobă de tablă și câțiva butuci pentru foc. Ostașii ruși au montat totul și astfel am fost asigurați că nu vom îngheța pe drum.

Cât despre stările noastre sufletești, ce să mai spunem? Când se observau lacrimi prelungite pe fețele unora, alții începeau să cânte „Lustig ist das Zigăunerleben”*. Se știa că și cei care cântau își aveau lacrimile lor, dar curgeau pe dinlăuntru. Și astfel ne îmbărbătam unii pe alții.

Drumul nu era lung, dar se stătea mult prin gări. Ziua mai jucam „Petru cel Negru”, așezați în mijlocul vagonului, pe lângă sobă, pe „fotolii” - butucii de lemn - cu un geamantan în față. De la o stație la alta, uneori, ne însoțea și Vaniușca; cerea și el cărți și juca cu noi, făcea spirite, numindu-1 pe cel mai hidos, adică pe Petru cel Negru: „Hitler” și pe alții Goebels, Ribentropp, etc.

---

* E veselă viața de țigan (germ.).

Printre noile cunoștințe se număra și o tânără drăguță, maghiară, căsătorită de câteva săptămâni cu un fost ofițer german, devenit prin nu știu ce minune civil peste noapte. Astfel, scăpat de primejdia de a deveni prizonier, se trezi printre deportații civili. Soția lui s-a înscris voluntar pentru a-l putea urma. într-o zi îmi zise, în mare taină, că la noapte vor evada cu ajutorul lui Vaniușca. Iar Vaniușca a dat de înțeles că mă pot lua și pe mine cu ei; deci dacă doream... Eu mai aveam câteva prietene din Năsăud cu mine. M-am gândit mult și am ajuns la concluzia că mai bine merg mai departe cu ai mei decât să înfrunt necunoscutul, întorcându-mă. I-am zis fetei că le doresc noroc, să fie liniștită, nu divulg nimic, dar eu nu am curajul să fac acest pas. „Tu ești cu soțul tău, e cu totul altceva" - i-am șoptit. Când ne-am trezit a doua zi, locul lor era gol. „Fiți fericiți!" le doream din toată inima.

După mai bine de două săptămâni de la plecarea de acasă, bruma de mâncare adusă de noi se terminase. Bucățelele de pâine pe care le aveam începeau să se înverzească în bagaje. Fiecare mai găsea prin coșul cu alimente câte ceva: mezeluri afumate, slănină, etc, care mai rezistau și în condițiile acestea vitrege de păstrare. Dar cu ce să le mănânci? în cele din urmă mă decid să scot eu umilul meu pachet ce conținea două kilograme de făină de mălai. Eram singura care aveam așa ceva, datorită grijii mamei mele. Spre bucuria mea s-a făcut senzație. „Așa da! Acuma avem cu ce să mâncăm cârnațul!"

Soba din mijlocul vagonului ne-a salvat. S-a făcut o mămăligă mare și tot poporul a fost mulțumit; și eu la

fel. Mi s-au mai ușurat obiectele de cărat. Ne apropiam de Iași și mă gândeam cu groază la lungile marșuri până la locurile de cazare.

în curând am fost debarcați, nu chiar la Iași, ci la o școală din Socola.

început de februarie, ger cumplit. Toate geamurile sparte în urma grelelor lupte ce s-au dat prin împrejurimi, cu ocazia retragerii armatei germane.

Ne culcam pe jos, îmbrăcați cu paltoanele pe noi. Drept saltele câte un ziar. La etaj eram noi, femeile, la parter bărbații. Între orele 9 dimineața și 21 când se dădea stingerea, vizitele reciproce erau permise. Mulți bărbați aveau soții, surori sau chiar mame între noi. Ne bucuram de prezența lor, fiindcă ne-au făcut rost de ziare și cuie și ne-au acoperit geamurile să ne mai apere de viscolul năprasnic, care nu o dată ne-a umplut sala de zăpadă. De teama gerului ne culcam îngrămădite unele în altele. Rezultatul a fost o mare tragedie. într-o dimineață Trude, una din bunele noastre prietene, plângea cu foc, dar nu spunea motivul nenorocirii sale. Doar în mare taină îi divulgă secretul surorii sale, care nu înceta să o mângâie. Consolarea veni repede, fiindcă tot mai mare era numărul acelora care se plângeau de asemenea musafiri nedoriți. Era vorba de păduchi...

După vreo două-trei săptămâni, când trenul ne ducea cu mare iuțeală spre nord-est, aceeași persoană admira comportarea păduchilor, zicând că sunt mai cuminți decât purecii, fiindcă nu sar. Cât de puternică este puterea de adaptare a omului pe pământ!

Printre noile noastre cunoștințe se număra și Frâu Dominik; așa îi spuneam cu toții. Era o figură puțin ieșită din comun, prin faptul că aveai impresia că ai în față un bărbat. Semăna leit cu Philippe D'Orleans, dar era totuși de o feminitate rară, cu un comportament delicat. Într-o zi îmi povesti că s-a îmbrăcat cu hainele soțului ei, din cap până în picioare, considerând că sunt mai călduroase și mai practice în asemenea situații. Soțul ei tot nu era acasă, ci prizonier pe undeva prin Rusia. Ar fi fost fericită să reușească să-l întâlnească, să de-a de urmele lui printr-un lagăr de prizonieri. Acesta era visul ei tainic. Optimismul n-o părăsea.

într-o seară, pe când ne înșira aceste idei, după ora de culcare, au intrat cei doi ofițeri de serviciu în control. O privesc din ușă cam revoltați, se duc țintă la ea și o întreabă de ce nu s-a culcat.

—Da, imediat - răspunse ea respectuos și-și așternu ziarul pe jos.

—Cum, nu ți-e rușine? Du-te imediat la bărbați! Nu știi că e trecut de ora 21 ? Să nu te mai prindem nici ziua pe aici!

Cu toate protestele noastre, rămase neînțelese de ofițerii ruși, Frau Dominik a fost târâtă urgent la parter, la bărbați, unde, după părerea rușilor, era locul ei. A rămas vreo oră acolo, până s-au calmat spiritele și s-au retras și ei în camera de serviciu.

Capitolul 4

SPRE RUSIA

Nimeni nu știa precis unde ne vor duce, în care parte a Rusiei. Unii ziceau: „Nu prea departe, doar menirea noastră este să refacem ce au stricat nemții! Deci până la Stalingrad”. Alții, mai puțin optimiști, ziceau: „Ăștia nu țin cont de nimic; pot să ne ducă și în Siberia, dacă au nevoie de muncitori acolo!”

După o ședere de mai bine de o săptămână la Socola, suntem din nou încolonați și pornim către gară. Un sentiment de tristețe domină întreaga, parcă nesfârșită, coloană. în liniște și fără comentarii ne apropiem de gară. Intrăm în vagoanele inospitaliere și așteptăm plecarea. E rece, dar ne îngrămădim una într-alta și rezistăm frigului, în schimb mâncarea s-a împuținat în așa măsură încât, dacă după multe căutări prin bagaje, mai reușește una dintre noi să dea peste niște zahăr sau, într-un borcan, ceva gem sau unt topit, își îndulcește și vecinele din jur cu câte o linguriță pe zi din miraculosul aliment. Foamea se suportă mai ușor, după ce te obișnuiești cu ea, dar setea ne chinuia cumplit! Ca să ne mai alinăm setea, lingeam gheața de pe piroanele mari din interiorul vagonului.

într-o noapte, fiind undeva într-un oraș mai mare - așa bănuiam după animația din gară - s-a deschis ușa vagonului și au apărut două femei îmbrăcate în alb, care ne-au

servit pe toți cu cașă fierbinte și pâine. Moralul ni s-a mai ridicat. Ici, colo, mai apărea și câte o sticlă de apă.

În cele trei săptămâni cât a ținut călătoria, am mai primit de patru ori câte ceva de mâncare; o dată doar pâine goală. Mai exact bucățele, resturi de pâine, coji care păreau prăjite în cuptor; erau tari ca piatra, dar le sugeam cu spor, unele având chiar un gust plăcut. „Binefacerile sărăciei" zicea Dickens. Noi mâneam cu poftă, fiindcă aceste evenimente se întâmplau mereu noaptea și cel puțin ochii erau feriți de aspectul neplăcut al cearșafiirilor în care ne aduceau aceste bunătăți. Nu m-aș fi gândit, poate, niciodată la aspectul cearceafurilor, dacă din întâmplare, în întunericul nopții, mâncând o coajă de pâine, n-aș fi simțit și o ploșniță în gură...

1 Martie - eveniment important! Trenul se oprește. Se deschid ușile vagoanelor și suntem invitați cu toții să coborâm să admirăm Volga. Era o dimineață senină, geroasă; în fața ochilor noștri un câmp de zăpadă și Volga, care curgea liniștită. Ni se povestește că e mult mai lată decât se vede, dar gheața și zăpada de pe margini împiedică vederea adevăratei frumuseți a fluviului atât de cântat de ruși.

Intrăm din nou în vagoane, trecem podul și ne continuăm drumul, tot înainte, spre răsărit. Nimeni însă nu ne zice până când, sau până unde!

înjur numai zăpadă.

Cu nostalgie ne gândim la ghioceii apăruți deja acasă, sau la mărțișoare. Trenul merge anevoios; înzăpezirile împiedică circulația. în asemenea condiții mai călătorim încă șase zile până când ajungem în Urali, patria lui Cikalov.

Capitolul 5

KUBANDIK

Sunetul monoton al roților încetează. Este noapte. Afară se aude agitație. Se deschid ușile vagoanelor. Apare și la ușa noastră o persoană, ne dă ordin să împachetăm totul și să lăsăm în vagoane geamantanele, baloturile cu așternut, totul. Numai un prosop și un săpun putem lua cu noi. Am înțeles că e vorba să mergem la baie; și o baie era tare bine venită.

Ne dăm jos. Nu se vede nimic, nici gară, nici vreo așezare omenească, doar un câmp nesfârșit de zăpadă. Nu am fost duși în gară ca să nu ne vadă localnicii. Sosirea noastră era secretă. Nu trebuia să știe nimeni câți și cum am venit. Lagărul era în afara localității respective. Aici au fost trase vagoanele noastre pe o linie secundară.

încercăm să-i urmăm pe cei câțiva ghizi - ofițeri ruși - prin zăpada nebătătorită. în unele locuri ne adâncim până la brâu în zăpadă. Se aud chiote, plânsete. Majoritatea aveau îmbrăcămintea sumară, erau nepregătiți pentru asemenea intemperii. în plus se constată că nu sunt toți la număr din cei plecați de la gara Iași. Din ce în ce se aud mai multe strigăte disperate.

—Tată, unde ești? - plânsete prelungi, dar nici un răspuns. Femeile își chemau soții, frații, dar puțini erau cei ce dădeau semne de viață.

Drept consolare ni se aduce la cunoștință că circa jumătate din cei plecați din Iași s-au dus deja mai departe. Garnitura fiind prea lungă, aici a rămas doar numărul necesar de oameni. Au debarcat la Kubandik în jur de o mie de oameni.

Așadai' înainte, către baie!

Urmează, odată ajunși acolo, o deparazitare totală, atât vestimentară, cât și corporală. Aburii, dușul, ne-au prins bine. Am ieșit înviorați. Ne îndreptăm către lagărul ce urma să fie azilul nostru timp îndelungat.

Zăpada era ceva mai bătătorită, mersul mai puțin anevoios. Ne mira faptul că nu se zărea nici o casă prin apropiere; doar patru posturi de observație, situate în cele patru colțuri ale lagărului. în cele din urmă apare în fața noastră o ușă asemănătoare cu ușa unor beciuri. Câteva scări în jos, urmează o altă ușă și o încăpere lungă cu paturi suprapuse de o parte și de alta a încăperii. La mijloc o masă lungă. Aici intram cam o sută de persoane. La intrare și în partea din spate câte o sobă foarte rudimentară, cu plită deasupra, care abia era caldă. Oricine s-ar fi culcat pe aceste sobe nu risca să se pârjolească.

Aceste dormitoare subterane se numeau zemlenci; erau multe. Și cele două spitale erau construite la fel. De asemenea și birourile ofițerilor, care aveau în plus, în interior, despărțiturile cuvenite și un modest mobilier. Tavanele se ridicau puțin deasupra nivelului solului. Astfel, de afară, nu se vedea nimic altceva decât niște dune de zăpadă.

Din orășelul meu natal, doar trei am ajuns la Kuban-

dik. Ne cunoșteam din copilărie, era normal să fim solidari. Anny, fiind cu câțiva ani mai mare decât mine, și-a însușit rolul de soră ocrotitoare. Această amiciție a durat tot timpul, în lungile noastre peregrinări, nu numai prin Rusia, ci și prin restul Europei, pe unde urma să ne mai ducă destinul

Mai era și Franzi cu noi...

El studiase patru ani de medicină la Facultatea din Budapesta, când, venit acasă în vacanță, a fost ridicat împreună cu mama lui, o doamnă delicată și distinsă, care din fericire a reușit să se întoarcă acasă la Iași. Franzi a fost angajat încă din prima zi la spitalul lagărului, ca adjunct al directoarei, dr. lusfina Mihalda, care nu mai răzbea cu atribuțiunile sale de medic, deoarece s-a observat că erau foarte mulți bolnavi printre noi.

Așadar, eu și Anny am ocupat două paturi alăturate în zemleanca numărul zece. Ne-am înghesuit însă într-un singur pat din cauza frigului. Stăteam amândouă ghemuite și tremuram. Nu îndrăzneam să ne întindem picioarele, fiindcă riscam să atingem pereții, care sticleau, acoperiți de un strat de vreo doi centimetri de gheață. Nu puteam dormi. Deodată, Anny mă întrebă:

—Tu dormi?

—Nu, dar mă întreb dacă eschimoșii dorm acum.

—Poate, că ei sunt obișnuiți.

Frigul și foamea sunt piedici serioase împotriva somnului. M-am sculat să cercetez sobele. în jurul lor, pe întuneric, mai erau și alte persoane care căutau același lucru; un grad sau două de căldură în plus.

Cum toate au un sfârșit, s-a terminat și această

noapte. Dimineața am primit un ceai cald și două sute de gi'ame de pâine. Ne-a mai venit inima la loc, dar bucuria noastră a fost de scurtă durată, fiindcă apoi a apărut un ofițer, care ne-a poftit afară și ne-a dat câte o lopată în mână ca să dăm jos zăpada de pe zemleancă. Acoperișul era cam șubred și, sub presiunea zăpezii, se putea dărâma peste noi, noaptea, când dormeam. Ni se lipeau mâinile de lopeți cu mănuși cu tot. Șanse de odihnă nu prea erau. De peste tot se auzea „Bistrei, bistrei", adică „Repede, repede". Când lupta cu mormanele de zăpadă ni se părea prea dură, încercam să ne furișăm în zemleancă, să ne mai tragem sufletul, dar imediat apărea „Totenkopf" - așa fusese poreclit ofițerul care depunea atâta zel în dezgroparea zemlencilor - și ne poftea la lucru.

La amiază am primit din nou două sute de grame de pâine și ciorbă de varză murată; mai precis, varză fiartă în apă cu puțin ulei deasupra. Dar avea o mare calitate: era fierbinte. Felul doi, cașă.

A treia zi de dimineață s-a dat ordin ca fiecare cetățean, bineînțeles pe rând, să se prezinte la magazia centrală - tot o zemleancă - să-și ia geamantanul și alte bagaje strict necesare, restul putând rămâne acolo pentru păstrare.

Comandamentul lagărului luase măsuri pentru transportarea bagajelor noastre rămase în vagoane. Astfel le-am găsit pe toate aduse cu mașinile în lagăr.

După preluarea geamantanelor a trebuit să ne prezentăm fiecare la comandament pentru control. S-au format mai multe comisii de câte doi ofițeri, dintre care unul cunoștea germana sau româna. Probabil se credea că s-ar

putea să avem și arme, dar așa ceva nu au găsit; eram doar oameni pașnici!

Ajung și eu la rând, chiar la comandantul de batalion. Deschid valiza. Peste hainele ordonat așezate era dicționarul rus-român și cel româno-ms și deasupra lor cărticica mea de rugăciuni, la care țineam foarte mult. Un fior rece a trecut peste mine când am văzut cum comandantul le ia în mână, le răsfoiește. Mi-era teamă să nu-mi confișteze cartea de rugăciuni, fiindcă, parcă dinadins, o puse pe masă și mă întrebă, cu dicționarele în mână:

—Vrei să înveți rusește?

—Da, am început deja în tren.

—E o notă bună!

Mi le restituie fără alte comentarii. Acum pune mâna pe cartea de rugăciuni. îl urmăresc cu multă atenție și frică, să nu mi-o ia. El o răsfoiește; din când în când, găsește câte o iconiță: Madona cu pruncul, Sfântul Francisc de Asissi, Sfântul Anton. Le privește îndelung. Trăsăturile lui nu trădează nimic. Nu-mi puteam da seama ce gândește. Deodată, cu o mișcare bruscă, închide cartea și-mi zice:

—Crezi în nemurirea sufletului?

—Da.

—Despre mine ce crezi; unde va ajunge sufletul meu?

—Asta numai de dumneavoastră depinde.

A zâmbit fără să mai zică ceva, mi-a dat cărticica înapoi și mi-a făcut semn că pot să închid valiza. Probabil avea încredere că nu am arme; nu se înșela.

Capitolul 6

CARANTINA

în fiecare dimineață și seară, control medical; se lua temperatura. Cine avea temperatură era imediat izolat, dus la spital și, la internare, i se tundea părul la zero.

Când s-a răspândit această veste, fetele noastre țineau la mare distanță termometrul. Dar ochii exersați ai doctoriței Mihalda nu puteau fi înșelați. îh consecință, din zemleanca noastră au plecat, în mai puțin de trei zile, douăzeci și nouă de persoane bolnave de tifos. Majoritatea proveneau din nordul Moldovei, din Bucovina. Se zvonea că americanii ar fi aruncat purici contaminați cu tifos prin zona respectivă.

În rest cu toții eram în carantină; nu ieșea nimeni, nu se lua legătura cu lumea exterioară. Activitate - doar în lagăr și în cele două spitale și carantină.

Au trecut câteva zile de când la zemleanca noastră nu s-au mai ivit cazuri de noi îmbolnăviri. Controalele medicale continuau totuși; n-au încetat. Vigilența directoarei spitalului era mare. Mie -personal mi s-a părut de câteva ori că deslușesc o notă de simpatie pentru mine în ochii doctoriței lusfina Mihalda

în tot acest timp nu munceam nimic; doar ne mai luptam cu deszăpezirea, din când în când,

Ni se făcea și educație ideologică. Mai ales duminica,

înainte de masă, venea un ofițer și ne vorbea, dar noi nu înțelegeam prea multe din cele spuse de el. Pe noi ne interesa mai mult unde vom lucra și ce.

Un locotenent major mai guraliv, care cunoștea limba germană, rusă și română, numit Spector, dar pe adevăratul său nume Iacob Isakovici, despre care se spunea că ar fi originar din Cernăuți, ne mai lămuri pe limba lui, zicând: „Femeile vor lucra la o fabrică de ciocolată și bărbații la fabrici de bere". Din păcate nimeni nu-i putea da crezare.

La fiecare zemleancă era repartizat câte un ofițer care răspundea de activitatea supușilor săi. Al nostru era locotenentul Ganief, un învățător care părea trecut de cincizeci de ani; era un bonom, mereu ne aducea câte ceva, ba vreo două becuri în buzunar, zicând că nu-i destulă lumină în zemleancă, ba ne mărea rația de cărbuni, ca să fie mai cald la noi. Altă dată ne-a adus chiar el personal două cearșafuri noi, ca să acoperim mesele care erau foarte murdare. Noi l-am numit „Moș Crăciun" și toată lumea îi zicea așa. Când și-a dat seama că are o poreclă, ne-a întrebat ce înseamnă Moș Crăciun. I-am explicat cu ajutorul dicționarelor; el a zâmbit satisfăcut și a plecat liniștit.

într-o zi m-a căutat Zini Kaller, o prietenă și, foarte discret, ca să nu ne audă nimeni, mi-a șoptit:

—Am aflat că după terminarea carantinei, ce se apropie cu pași repezi, ne așteaptă afară o muncă foarte grea.

— Și ce propui?

— M-am gândit să mergem la bucătărie. FAI singură

n-am curajul, că nu cunosc pe nimeni acolo, dar dacă vii și tu ar fi foarte bine. Știi, am avea și un mare avantaj. Bucătăresele dorm în preajma cazanelor, pe cuptoare, și acolo nu am suferi de frig.

—Bine, dai' după câte am auzit, bucătarul șef și-a ales deja bucătăresele.

—Așa este, dar am vorbit și eu cu el și a aprobat angajarea noastră. A zis să ne prezentăm sâmbătă seara.

Despre bucătarul șef se spunea că ar fi o persoană distinsă. Tot dintre deportați făcea parte, dar era as în arta culinară, fiindcă avusese propriul său restaurant în țară, pe undeva. Mă întrebam la ce ar fi fost nevoie de atâta dexteritate în pregătirea meniurilor, când tot numai două feluri de ciorbe se serveau acolo! într-o zi era ciorbă de varză murată, în cealaltă de castraveți murați. Pe urmă iarăși varză, castraveți, varză... Cașa, care constituia în fiecare zi felul doi, avea uneori zgârciuri prin ea. Li se zicea carne, dar de cele mai multe ori era doar arpacaș fiert în apă. Eu îl preferam pe acesta din urmă.

în sfârșit, a sosit sâmbătă seara, când ne-am prezentat la lucru conform înțelegerii dintre domnul șef și Zini. Ne anunță că în această noapte suntem de serviciu. Toate bucătăresele dorm și va merge și el la culcare, dar nu înainte de a ne da de lucru.

—Să topiți zăpadă și să spălați lucrurile astea.

Ne-am apucat de lucru. Erau șase halate care fuseseră cândva albe, câteva ștergare de bucătărie și mai multe perechi de șosete de lână, groase și scorojite. Când am ajuns la șosete, apa din lighean se sporea cu lacrimile noastre. Era de altfel un simplu capriciu al șefului,

fiindcă în lagăr exista spălătorie.

Când am terminat, era dimineață. După ceai speram să ne odihnim puțin, dar ordinul a fost să lucrăm douăzeci și patru de ore și pe urmă să mergem la zemleancă, la culcare. îl întrebăm deci pe șef ce atribuțiuni mai avem. Ne spune că trebuie să văruim bucătăria și anexele; dar bineînțeles, mai întâi se vor astupa crăpăturile din pereți, mai ales de pe lângă cazane, unde erau cam multe. O întreb pe Zini:

—Tu te pricepi, ca să nu ne facem de rușine?

Ea îmi răspunde că a studiat baletul, dar că putem să o încercăm și pe asta. Tocmai când ungeam pereții mai cu spor, intră comandantul cu întreaga lui suită într-un control neașteptat.

—Ce faceți aici? - întrebă el.

—Puțină curățenie - sună răspunsul nostru.

—Sunt mulți zidari și zugravi pe aici; nu le luați meseria! Și acum nici nu e timpul pentru asemenea lucrări.

Pe urmă a vorbit cu bucătarul șef care, la rândul său, a ieșit la noi și, cu un ton curtenitor, ne-a zis că suntem libere să mergem acasă. Iată-ne deci spulberate speranțele de a dormi la căldură.

Capitolul 7

SPITALUL

După câteva zile, într-o dimineață, veni țintă la mine Neli Butenca, o soră de la spital, cu următoarea propunere sau, mai corect spus, cu următorul ordin:

—Iusfina Mihalda m-a trimis după tine. Ia-ți bagajele și vino la spital! Acolo vei lucra.

Vestea a fost atât de neașteptată încât nici nu-mi puneam problema ce aș putea eu să lucrez acolo. Am început să-mi strâng lucrurile, dar imediat a intervenit Anny, buna mea prietenă și ocrotitoare.

—Ce faci, dragă?

—Plec la spital; directoarea a trimis după mine.

—Eu nu pot să-ți dau voie să pleci acolo, înțelegi ? E mediu infecțios; tu ești slăbuță, sensibilă. Eu nu vreau să mă întorc acasă fără tine. Cum o să mai dau eu ochii cu mama ta? Știi doar că m-a rugat să am grijă de tine, când ne-am despărțit.

—Da, are dreptate, răspund eu. Nu pot să plec.

Neli însă nu se lasă convinsă; insistă:

—Cum o să plec cu alta, când ea pe tine te vrea? Vino! Dacă nu ți-o plăcea acolo, ești liberă să pleci, dar n-ai s-o faci, fiindcă încep lucrările de afară, care vor fi mult mai grele; ai să vezi!

Anny nu mai zise nimic. Iar eu mi-am făcut cu

repeziciune bagajele.

—Plec - îi zic lui Anny - dar spitalul e aproape, și ne putem întâlni oricând.

Neli mâ conduce în micul cabinet medical și pleacă la treburile sale.

în cabinet nu se aflau decât două persoane; una era cea a comandantului de lagăr, Mihail Sift. Făcea parte tot dintre deportați* ca și noi, dar a fost ales comandant fiindcă vorbea mai multe limbi: rusa, germana, româna și engleza.

Celălalt personaj era un bătrân cu o mână amputată încă din Primul Război Mondial; era medicul însărcinat cu organizarea celor două spitale, care urmau să găzduiască mulțimea de bolnavi din lagăr.

Preabunul medic mă întrebă cu o voce blândă:

—Aveți cunoștințe în domeniul medicinii?

Domnul Mihail Sift, care îndeplinea rolul de translator, repetă întrebarea în limba română.

—Habar n-am de medicină. Eu am fost funcționar administrativ.

—Bine, foarte bine! - și-i traduse doctorului: Este studentă la medicină.

Mulțumit de acest răspuns, bătrânul medic plecă imediat, având încă multe atribuțiuni de îndeplinit. Plecă și d-1 Sift. Rămasă singură, îmi fac mii de reproșuri. De ce am tăcut? Sunt într-o situație absurdă; ce-i de făcut?

O aștept pe lusfina Mihalda, că doar din ordinul ei am fost chemată. Trebuie deci să-i dau explicația cuvenită; că eu nu am nimic comun cu medicina și s-o rog să-mi dea voie să plec înapoi la zemleanca mea. Atunci a

apărut Franzi care tocmai teiminase de luat sânge pentru analize prin barăci. îi explic imediat în ce încurcătură mă aflu și că am intenția să mă întorc de unde am venit.

—Să nu faci asta; Mihalda știe tot și ține la tine, Atribuțiunile tale vor fi pe măsura cunoștințelor tale, fii liniștită! Noi nu mai putem face față. Iată, sunt foarte mulți bolnavi. Tu te vei ocupa mai mult cu treburi administrative. Șefa a aflat că deja scrii bine cu litere chirilice, deci tu vei întocmi în fiecare seară lista nominală cu cei scutiți de muncă pentru a doua zi. Vei lua temperatura în continuare. (Deja în ultima vreme eu făceam lucrul acesta în zemleanca noastră.) E mult de lucru. Sunt nenumărați oameni cu degerături la mâini și la picioare. Vei lucra douăzeci și patru de ore, de la opt dimineața până a doua zi la ora opt. Pe urmă douăzeci și patru de ore pauză.

—Asta înseamnă douăsprezece ore pe zi.

—Da, e război și avem regim special de lucru.

—Și ce fac noaptea?

—Faci de gardă în cabinetul medical. Poți și să citești. Dacă se ivește vreun caz grav ne suni pe noi. In rest mai faci și câte un raid prin saloane, dar de obicei bolnavii dorm liniștiți. Tu însă să fii foarte atentă să nu adormi, fiindcă ofițerii de serviciu sunt foarte vigilenți și vin inopinat în control.

A.

Am înțeles și m-am liniștit. Era, oricum, mai bine decât la zemleancă, mai liniște și mai cald. Munca nu mă speria.

Capitolul 8

VISUL

încă din copilărie obișnuiam să mă întreb de unde vin visele. Unii susțin că sunt doar o reflectare cifrată a preocupărilor noastre de peste zi, Doar atât? Să nu poată reprezenta ele și un semn care ni se face dintr-o altă lume? Să însemne ele doar o aluzie la trecutul nostru, nu și la viitor? Și totuși „Vechiul Testament" abundă cu exemple de vise de sorginte divină. Și nu numai „Vechiul Testament". îmi amintesc cât m-a fascinat povestea Calpurniei, care i-a spus soțului ei* marele Cezar, în dimineața zilei de 15 Martie: „Să nu mergi azi în Senat! Am avut un vis rău". Cezar era însă prea mândru să dea curs acestei cereri banale și în aceeași zi a fost ucis de Brutus.

Cu aproximativ două luni înainte de încheierea armistițiului (23 august 1944) am avut și eu un vis, care m-a subjugat total. A doua zi am mers la serviciu la ora obișnuită; opt dimineața. încercam să mă concentrez și să lucrez cu zel ca de obicei, dar nu reușeam. Roja, care era colega mea de birou, dar și o foarte bună prietenă, mi-a surprins privirea ațintită în gol și m-a întrebat:

—Ce-ai pățit, încă nu te-am văzut niciodată așa pierdută?

—Am avut un vis care m-a dereglat pur și simplu și nu-mi mai revin.

—Nu fi supărată, dezlegăm noi enigma. Mama mea are oracolul lui Napoleon. Când mergem acasă de la serviciu, treci pe la ea și ea îți tălmăcește visul cu ajutorul acestui oracol. Mama susține că, înainte ca armata franceză să invadeze Rusia, oracolul îl sfătuise pe Napoleon să renunțe la acest război; el însă nu i-a dat ascultare, s-a dus în Rusia și a pierdut.

La ora 13, în loc să merg acasă în pauza de prânz, am mers cu Roja direct la mama ei, care era mereu dispusă să ajute pe oricine. I-am povestit pășul meu. Ea a făcut o corelare cu cartea deschisă din fața ei și, după ce mi-a mai pus câteva întrebări, mi-a spus doar atât:

—În fața ta stă îngrijirea bolnavilor.

I-am mulțumit și am plecat. N-am înțeles mare lucru din această frază. învălmășeala din capul meu a fost și mai mare. Ținând cont că eram singurul copil la părinți, aceștia nu mi-ar fi dat voie nici în ruptul capului să mă înscriu voluntar la Crucea Roșie și să merg să îngrijesc răniții din război la vreun spital militar. îmi venise, de altfel, ideea, dar nici n-am îndrăznit să le-o spun părinților mei. Ar fi luat-o drept un capriciu; îi cunoșteam prea bine, doar nu mă lăsaseră nici pe timp de pace să merg la Budapesta să studiez, atunci când mi se oferise o bursă acolo. „Cum o să lăsăm o fată de șaptesprezece ani singură în lumea mare?” Până la urmă am dat uitării povestea cu visul și nu mi-am mai amintit-o decât în micul cabinet medical din Kubandik.

După întoarcerea mea acasă, tare aș fi vrut să mai iau legătura cu Roja și cu familia ei; și asta nu numai pentru a-i confirma doamnei împlinirea prezicerilor oracolului.

Din păcate însă lucrul acesta nu s-a mai întâmplat niciodată. Războiul și soarta au hotărât să mă despartă pentru totdeauna de multe dintre cunoștințele mele dragi, printre care și de această familie distinsă, unde te puteai întâlni oricând cu umorul și generozitatea.

în încercările mele de a le da de urmă și de a stabili legătura cu ei, am aflat că au stat o vreme la Budapesta, dat fiind că doamna se născuse chiar în acest oraș. Dar nu au stat mult acolo. Am mai aflat târziu, de la o cunoștință, că i-a întâlnit într-un oraș danubian, unde tatăl lui Roji, care era preot calvin, a salvat mulți evrei, dându-le certificate că ar fi creștini.

Capitolul 9

ÎN PLINĂ ACTIVITATE

După un timp relativ scurt, doar câteva ore, a apărut și Zini Kaller la spital. A fost recrutată cam în aceleași condiții ca și mine. Ne-am bucurat că destinul ne-a unit din nou în condiții ceva mai bune da data aceasta.

Ni s-a spus că ea și cu mine vom împărți aceeași muncă, în ture succesive, de câte douăzeci și patru de ore. Aveam o cămăruță în incinta spitalului, cu un pat, în care dormeam pe rând. Și, ce era mai important, acolo se găsea și o sobiță.

În timpul liber nu părăseam această încăpere deloc. Ieșeam atât de frânte din tură încât nu ne mai interesa nimic decât odihna, spre a ne putea strânge energia pentru robota de a doua zi. Acolo ni se aducea și mâncarea, ca Ia orice bolnav. între camere erau pereți de scândură văruiți în alb, neizolați nici fonic, nici vizual.

Primul lucru la care am fost supuși la spital, vaccinarea, m-a afectat grozav. Am făcut temperatură mare, de-mi făceam datoria împleticindu-mă. Dar tinerețea învinge multe.

Spitalul avea doar trei săli cu bolnavi; prima era ocupată de T.B.C.-iști, celelalte erau destinate pentru diverse boli interne. A mai existat un spital pentru bolnavii de tifos și alte boli contagioase.

Când a încetat carantina, primele echipe de lucru au început să-și preia activitatea. Unii lucrau la construcții, la finisări de interior, alții la încărcat și descărcat vagoane. Se trimiteau echipe și mai departe, la mine.

Datorită regimului alimentai; climei și, de ce nu, stărilor psihice depresive, mureau foarte mulți dintre noi. În primul an al existenței noastre acolo, erau cazuri când duceam câte trei morți pe zi. Un oarecare Flehen Arthur a venit de câteva ori la spital să-i ceară doctoriței o injecție de întărire. Răspunsul era mereu același.

—Noi nu avem asemenea injecții.

Omul saluta respectuos și pleca. Era înalt și foarte slab, atât de slab încât ne miram că nu-1 ia vântul. Odată ne-a povestit că fusese doi ani pe front. Cândva fusese izolat, împreună cu câțiva tovarăși de arme, fără nici un fel de alimente la ei. Ca prin minune reușise să scape din încercuire și de prizonierat. Atunci l-au trimis acasă pe termen nelimitat să se mai întărească puțin, dar în scurt timp l-au adus aici. Zicea mereu: „Eu nu sunt bolnav, nu mă doare nimic, dar mă simt tare istovit". Nu împlinise încă patruzeci de ani, dar arăta de optzeci. într-o dimineață, colegul de lângă patul său îl strigă:

—Arthur, scoală-te! Tu n-ai auzit gongul?

—...

—Arthur, ce-i cu tine?

Nu i-a mai răspuns; era deja pe celălalt tărâm. Și ne-a lăsat ca moștenire un zâmbet blajin și iertător pe buzele-i nemișcate.

Capitolul 10

O CĂLĂTORIE GRATUITĂ

Cu Anny mă întâlneam des. De la ea, nu o dată, am împrumutat, în cursul timpului, puterea de a rezista vitregiilor sorții. La începutul călătoriei noastre îmi spusese odată:

—Noi facem o călătorie gratuită. Dacă am fi vrut să ajungem până aici, să ne documentăm pe viu de atâtea realități, ne-ar fi costat enorm de mult. Suntem totuși norocoase; nimeni nu ne cere nimic, nici tu controlori pe tren, nici amenzi că nu avem bilete de călătorie.

—O să vedem noi mai târziu în ce valută ni se va cere să plătim această călătorie.

La întâlnirile noastre de duminică, fiindcă doar atunci aveam puțin răgaz, începeam să ne facem calculele și ajungeam la concluzia că este cam scump plătită călătoria. Odată mi-a povestit că lucrează de câteva săptămâni la diverse clădiri în interior, la zugrăvit. Cum era înaltă, nacealnicul* ei o proteja în așa fel încât ei îi revenea mereu spoitul tavanelor.

—Nu-i ușor să stai cu capul dat pe spate, sus pe schele, ore în șir. Uneori mă stropesc cu var în ochi, iar ceafa mă doare și noaptea din cauza acestei poziții.

---

* Nacealnic - Un fel de șef de echipă (n.a.).

Mai aveam și alte ofuri pe suflet. Rușii ne permiteau să scriem acasă. Primeam chiar și rechizitele gratuit. Scriam cu mult patos. Un răspuns de acasă ar fi fost pentru noi un adevărat balsam sufletesc. Dar niciodată nu am primit nici o veste, oricât de vagă, din orășelul nostru, la care țineam atât de mult și de sincer. Ulterior am aflat că epistolele noastre nu au ajuns niciodată la destinație, ca și când acest punct ar fi dispărut total de pe harta țării. Niciodată nu am aflat cine erau acei „binevoitori" - ce-i drept nici nu am cercetat - care doreau să sporească chinul nostru și al acelora de acasă, care și ei așteptau cu înfrigurare măcar un rând scris de mâna noastră.

Cei care aveau prieteni prin alte țări, mai apropiate sau mai îndepărtate, primeau răspuns la scrisori. Aceasta era dovadă că scrisorile plecau spre casă, dar se rătăceau printre dragii noștri compatrioți. De altfel, una singură dintre cărțile poștale trimise de mine a ajuns totuși la părinții mei, dar cu o întârziere de câțiva ani, când eu deja nu mai eram în Rusia.

Mama lui Anny era în vârstă și văduvă. Rămăsese singură acasă. După doi ani de la plecarea fiicei sale dragi, s-a stins așteptând-o pe ea sau măcar o veste din partea ei. Lacrimile amare i-au grăbit probabil sfârșitul.

Capitolul 11

VINE PRIMĂVARA

„Vine primăvara” era o expresie magică din mai multe puncte de vedere. în primul rând nu mai tremuram de frig. Ce-i drept, în acea regiune topirea zăpezilor este bruscă. Albiile văilor și a râurilor sunt pline până la refuz de apa ce se rostogolește cu mare iuțeală. Soarele începe să dogorească în așa fel încât nu mai e nevoie de pardesiu; ți-ai pus șuba la naftalină. în timpul verii, văile abia dacă mai aveau puțină apă în fundul albiilor adânci.

Noi legam speranțe mari de venirea primăverii și în ce privește schimbarea meniului nostru. Speram că se vor goli imensele butoaie de varză și castraveți murați - atât de mari încât se cobora cu scara în interiorul lor - dând locul altor bunătăți pentru ciorba noastră cea ce toate zilele. Dar, datorită precauțiilor localnicilor, nu a fost chiar atât de simplu să se ajungă la fundul butoaielor. Acest lucru s-a întâmplat doar atunci când urzicile au crescut destul de mari pentru a fi comestibile.

Mai apărură și cartofii noi, dar erau mici ca nucile, iar bunele noastre bucătărese îi puneau întregi și necurățați la ciorbă, nu știu conform cărei cărți de bucate. Ziceau că, pentru câteva sute de oameni, e mai practic să-i prepari așa. în consecință, când se servea supa, ne distram curățând cartofii de coajă, iar cei mai mâncăcioși

savurau și supa. Nu ne miram deloc, fiindcă unii lucrau la munci foarte grele. S-a mărit și rația de pâine, de la șase sute de grame pe zi, la un kilogram.

Pentru a ridica moralul oamenilor muncii se organizau, din când în când, seri dansante. Dar cine să ia parte la ele? Oamenii, istoviți de muncă, de-abia așteptau să cadă seara în pat. S-a înființat însă prea-activul nostru locotenent major Spector, care și-a asumat și rolul de activist cultural. Ne-a convins cu următorul argument:

—Ori la dans, ori la carceră!

Deci, hai să dansăm!

Mai avea acest domn și alte atribuțiuni. El făcea și plățile în lagăr. Dar nimeni, niciodată, nu a înțeles pe ce criterii întocmea listele de plată, fiindcă erau unii cu treizeci de zile lucrate în luna respectivă și primeau trei ruble, altul însă, cu zece zile lucrate, primea nouăzeci de ruble. Era greu de înțeles cum se întâmplă asemenea minuni. Doar după plecarea noastră de acolo am aflat că numitul a fost trimis la răcoare.

Mai avea obiceiul și să ne țină câte o oră sau două de orientare politică. Ne zicea cam așa:

—Tov. Stalin îți dă voie să urci oricât de sus, dar cu condiția să te porți bine, dacă nu, îți dă peste cap, de cazi mai jos decât ți-ai închipuit vreodată că ai putea ajunge.

într-o seară, când tocmai ieșeam din tură, m-am culcat. în secție era liniște; toți bolnavii dormeau. Zini, echipată de serviciu, profitând de acalmia din spital, s-a așezat pe marginea patului meu și a început să-și depene

cu nostalgie unele amintiri din copilărie și de acasă. Mi-era tare somn, dar n-am întrerupt-o, știind că aceasta este unica ei hrană sufletească, cu toate că, după douăzeci și patru de ore de muncă, pentru mine era un sacrificiu să țin ochii deschiși și să ascult.

Dar ușa s-a deschis brusc. Ofițerul de serviciu Bondra apăru în prag. Cu un ton sever zise:

—Ești de gardă; de ce nu stai în cabinetul medical? Ai venit aici ca să dormi.

Nu luă în seamă protestele noastre, că nu dormea și că, dimpotrivă, era gata la datorie în orice moment. Ieși ca un bolid și-și făcu referatul împotriva lui Zini, pe care îl înmână a doua zi lusfinei Mihalda, directoarea spitalului. Ea avea obiceiul ca în fiecare dimineață să treacă pe la comandant. în ziua aceea, apăru posomorâtă cu referatul locotenentului major Bondra în mână, dând următorul verdict:

Zini Kaller, îți faci bagajul și pleci la lucru la brigadă!

Fără comentarii sau cercetări.

Mie mi-a părut tare rău. Am rămas singură. în aceeași zi s-au hotărât unele schimbări și în soarta mea.

1. Nu voi mai lucra douăzeci și patru de ore, ci numai douăsprezece ore pe zi, de la ora șapte dimineața, până la șapte seara.

2. Voi rămâne singură pe post, fără alt schimb. Noaptea va rămâne numai o femeie de serviciu care va supraveghea bolnavii, iar în caz de nevoie, ne va trezi pe noi - pe Franzi și pe mine.

3. Cămăruța în care dormisem, Zini și cu mine, se va

transforma într-un salonaș care îi va găzdui pe cei accidentați în muncă.

4. Mie mi se va asigura un pat la spitalul nr. 2, în camera unde domieau Dina și Iulia, asistentele spitalului respectiv.

M-am conformat ordinului și, în fiecare dimineață, la ora șapte, eram la datorie.

Capitolul 12

LUNA MAI

în lumea catolică, luna mai este închinată Maicii Sfinte.

Sărbătorește întreaga natură, începând cu trilurile păsărelelor, până la minunatele flori dăruite cu prisosință de această lună.

Cum majoritatea deportaților din lagărul nostru erau nemți bănățeni, toți catolici, se adunau în fiecare seară, conform obiceiurilor bisericilor apusene unde, în luna mai, în fiecare seară, credincioșii se duc spre a-și sfârși ziua cu rugi închinate Madonei. Aici, în loc de biserici, sub cerul liber, îngenunchează în iarbă într-un colț mai retras al lagărului, femei și bărbați, cei care erau liberi la ora mesei - fiindcă se lucra în mai multe ture - se rugau.

Posturile de observație din cele patru colțuri ale lagărului cuprindeau totul cu privirea, fiind ridicate la o înălțime de aproximativ trei-patru metri De obicei străjerii erau femei, fete silențioase și cuminți. De multe ori, când le priveam, vedeam un contrast izbitor între fețele lor suave și arma care le însoțea. Dar nu chiar toate erau la fel de liniștite. Mai aveam și o kirghiză în vârstă, guralivă foc. Toată lumea știa când era ea de serviciu. Ne miram că nu răgușește. Țipa, urla într-una de parcă toți oamenii din lagăr ar fi luat-o spre apus către casele lor.

Mai trăgea din când în când și câte o împușcătură; nu știu exact în ce scop, să ne sperie pe noi sau pe sărmanele păsărele care se nimereau prin preajmă! Și totuși, un lucru ne-a mirat mult: cu toată agresivitatea ei, în sacrele momente de închinări serale ale credincioșilor noștri, ca prin minune, ea tăcea.

Era musulmană, nu înțelegea desigur nimic din cele ce se spuneau sau se cântau la picioarele ei, în iarbă, dar Regina Cerului impunea respect, chiar și în sufletul vajnicei noastre păzitoare.

Capitolul 13

CELE ZECE PORUNCI

Cum legea e suverană peste tot, nici noi nu eram scutiți de anumite interdicții.

într-una din cele „zece porunci" ale lagărului, se zicea că este cu desăvârșire interzis să se introducă băuturi spirtoase în incinta lagărului sau de a intra în stare de ebrietate. Mai erau interzise jocurile de hazard, cărți, etc. Toate sunt însă relative. Cei ce au stabilit interzicerea introducerii băuturilor alcoolice au scăpat din vedere scoaterea lor afară din lagăr.

În mica farmacie a spitalului unde îmi desfășuram eu activitatea, se găsea mereu câte un kilogram de spirt în stare pură. Se folosea cu mare strictețe, numai la sterilizări. Cheia dulapului cu medicamente era mereu la mine. Printre alte atribuțiuni, o aveam și pe aceea de a aproviziona spitalul cu medicamente, având bilet de ieșire în oraș cu caracter permanent. Cumpărarea se făcea pe baza vizei comandantului, plata prin virament.

Când s-a aflat conținutul tabelului meu de medicamente solicitate, unor ofițeri, pe când erau de serviciu, le-a venit ideea ciudată să se accidenteze. Știut este că în asemenea situații este nevoie de dezinfectante. Venea deci urgent câte unul din ei cu o sticlă de un sfert de kilogram, să-l salvăm pe accidentat; pe care de altfel nu-l

vedea nimeni. Ba se întâmpla uneori să se repete operația aceasta chiar și de două, trei ori pe zi.

într-o dimineață, însă, când ne-am apucat mai intens de lucru, constatăm că nu mai avem pic de spirt. Franzi, care era un șef exigent și conștiincios, m-a tras la răspundere cu toată seriozitatea.

—Cum e posibil așa ceva?

I-am povestit atunci cum stăteau lucrurile cu accidentații noștri.

—Da, bine. Azi cumpărăm un kilogram de spirt și-l amestecăm cu tinctură de iod.

Comandantul nostru era un om prea corect și noi îl scuteam de a-l coborî la asemenea bârfe.

Un alt amănunt însă nu i-a scăpat. Eu comandam cam des câte zece termometre. Când mergeam pentru aprobarea și semnarea tabelelor, tovarășul comandant se uita peste listă și zicea:

—Din nou termometre?

—Da, se mai sparg.

—Știu, sunt fragile.

Mai trecea cu vederea.

Când voia câte o zi de odihnă careva, venea la spital pe la cinci dimineața și-i cerea femeii de serviciu un termometru. Dacă avea 38 de grade temperatură, aceasta îl nota. Primea ulterior scutire pentru ziua respectivă. Dacă se constata de către medici că era vorba de un caz ceva mai grav, a doua zi era internat la spital. Dar cei mai mulți nu mai aveau temperatură și mergeau sănătoși la lucru. Termometrele rămâneau însă sparte la capăt, de tare ce le frecau.

După noul progiani, cum libuu la ora 19 și mergeam la culcare la celălalt spital. Uneori mai sluteam ele vorbă cu Dina în cabinetul medical. într-o scară mi-a povestit că a făcut o mare descoperire. Una dintre femeile de serviciu de la acel spital are cărți de joc și știe să prezică din ele; cel puțin așa pretindea ea. Eu nu mai asistasem niciodată la așa ceva. Mă gândeam: „Tocmai aici, unde sunt interzise jocurile de hazard, de cărți?"

Dina, mai curajoasă decât mine, zice:

—La ora aceasta nu-i nimeni prin apropiere - și o strigă pe doamna Ana; așa o chema pe doamna cu pricina.

—Doamnă Ana, adu te rog cărțile și vezi ce mai zic ele!

—Vin imediat, domnișoară Dina, numai să termin cu spălatul vaselor.

în micul cabinet medical era doar un singur gemuleț, asemănător cu geamurile bucătăriilor noastre. Din exterior era chiar la nivelul solului. înăuntru, în fața geamului, stătea masa, luminată de un bec puternic. O perdea transparentă de tifon nu ne apăra de privirile indiscrete ale eventualilor trecători.

Apare și doamna Ana, înșiră cărțile pe masă și ne zice următoarele:

—Drumul e în fața noastră. Să nu-mi ziceți mie pe nume dacă nu plecăm anul acesta acasă!

Ea știa ce ne doare pe noi. își învățase bine meșteșugul de a da speranțe unor oameni care și le cam pierduseră. Dina, care o mai auzise de câteva ori, râdea copios.

înjur liniște; doar din sala bolnavilor mai răzbăteau murmure, cum discutauj^țispr între ei. Noi nu bănu-

iam că în fața geamului nostru s-au apropiat două siluete și ne priveau în tăcere.

Deodată, ca un trăsnet din senin, se aud pași repezi pe scări și se deschide ușa. Doamna Ana, cu mare repeziciune, strânge cu ambele mâini cărțile de pe masă și le ascunde subsuori, dar jumătate din ele au căzut pe jos. Dina și cu mine rămânem amândouă inerte, cu ochii țintă la dușumea. Fără să facem vreo mișcare, privim corpul delict, împrăștiat pe jos. în fața noastră stătea comandantul de batalion, cu prietenul lui Istaief; erau nedespărțiți. Despre Istaief se spunea că ar fi descendentul unei familii de prinți mongoli; în viața civilă era jurist.

A urmat un minut de tăcere. Un minut pentru ei, dar pentru noi timpul avea cu totul altă dimensiune în momentele acelea. Ne vedeam toate trei în carceră. În fond nu era mare lucru, fiindcă nu mai era ger, dar era jenant să ajungi acolo. S-a dus prestigiul de care ne bucuram atât în fața directoarei, cât și a bolnavilor.

Zâmbind însă, Istaief rupse tăcerea:

—Ei, zi mai departe, să vedem ce știi să ne spui și nouă!

Cu o grabă febrilă, doamna Ana strânse cărțile căzute și începu să le amestece. îi dădu să le rupă, le așeză binișor pe masă și începu să zică. Zicea orice, dar de drum, nu. Războiul încă nu era terminat; pentru ei drumul ar fi înseninat front.

Au plecat fără să ia măsuri împotriva noastră. Așadar din dușmani am devenit complici. Dar, în ce ne privește pe **noi,** n-am mai apelat niciodată la cunoștințele prezicătorești ale doamnei Ana; o lecție ne-a fost de ajuns.

Capitolul 14

MICI INCIDENTE ÎN MAREA FAMILIE A LAGĂRULUI

într-o dimineață, totul era în alertă. Unii fugeau de ici colo căutând parcă ceva. în jurul lagărului, ofițeri călare sau pe motociclete porniră în diferite direcții. Era greu de aflat ce anume s-a întâmplat. Nimeni nu zicea nimic; cei ce știau preferau să tacă.

După câteva ore aflăm și noi evenimentul zilei: doi frați, Konrad și Renate, ambii tineri, sub douăzeci de ani, s-au hotărât să plece acasă. într-un moment de neatenție a portarului, au ieșit pe poartă și s-au tot dus. Plecarea lor nici n-a fost prea alarmantă, fiindcă mulți veneau și mergeau zilnic pe acolo, la lucru, la brigadă. Astfel ei au reușit să călătorească o zi întreagă, fără să li se observe lipsa. Doar în dimineața următoare s-a observat lipsa lor; fiindcă nu erau nici la lucru, nici la dormitoare. Eram cu toții foarte îngrijorați de soarta lor, știind că au încercat imposibilul.

Nostalgia e un cuvânt greu, iar tinerețea lor o scuză pentru un act nesăbuit. Și-au zis ei, probabil, că n-o fi mare lucru să pleci din Urali până în împrejurimile Aradului per pedes apostolorum, adică pe jos! Doar câți nu au încercat să facă ocolul Pământului? Pe când aici era vorba doar de câteva mii de kilometri; o nimica toată.

Calculele lor au dat greș și, după un timp relativ scurt, au apărut amândoi, escortați de câteva persoane. în mare liniște s-a dus fiecare la locul lui de cazare. Oficial nu s-a făcut nici o publicitate în jurul lor. Poate că au fost dojeniți atunci când au fost găsiți, dai' ei nu au zis nimic și totul a reintrat în normal.

în altă ordine de idei, s-au cam luat măsuri ca soții să fie despărțiți. Aceasta a fost și soarta familiei Weger. Doamna a fost dusă la un colhoz unde lucra și dormea împreună cu mai multe femei din lagăr. Domnul, soțul ei, era frizerul lagărului, renumit ca bun dansator și mare Don Juan. La toate serile dansante era prezent. Avea obiceiul să facă o reverență adâncă și să zică așa, după caz: „Doamnă - sau domnișoară - dansăm un puțin ?"

Până aici toate erau în ordine, dar, din întâmplare, niște ochi mai puțin discreți ar fi observat ieșind de la frizerie, la ore târzii, câte o clientă frumușică, care de fapt nu avea nevoie de tuns sau de ras, fiindcă avea cosițe.

„Ce-i de făcut?" - se întrebau supraveghetorii. în cele din urmă au hotărât ofițerii noștri să-i facă domnului Weger o surpriză plăcută. într-o seară târzie au adus-o pe doamna Weger de la colhoz, cu mașina, acasă. Ziceau că, până i se aranjează undeva un loc de dormit, poate merge la frizerie, unde de fapt este așteptată de soțul ei. Iar de acum înainte ea va îndeplini funcția de ajutor de frizer. I s-a spus doamnei că soțul ei are tot confortul acolo și că doarme după un mic paravan, unde își are instalat patul.

Deci în seara în care doamna Weger s-a reîntors veselă și bine dispusă la soțul ei, nu se mai știe exact ce

s-a petrecut înăuntru, s-a văzut doar cum o clientă nocturnă a părăsit în grabă frizeria, la scurt timp după intrarea doamnei.

Doamna Weger era o femeie nu tocmai frumușică și mai bătrână cu câțiva ani decât soțul ei, dar era înțeleaptă. îl însoțea mereu la așa zisele noastre baluri. El dansa cu toate femeile, numai cu ea nu. Ea stătea la perete, pe scaunele rezervate spectatorilor, cu alte femei, și-și admira soțul, precum mamele de la noi când se distrau odraslele lor la baluri. La urmă pleca acasă cu soțul ei, cu conștiința împăcată că și-a îndeplinit bine rolul de garde-dame.

Gurile rele spuneau că ea ar fi fost bogată și motivul mariajului ar fi fost averea, bat-o vina!

Capitolul 15

EFECTIVUL MUNCITOR

Din punct de vedere al puterii de muncă ce se putea spera din partea deportaților, noi eram clasificați în patru categorii. În prima intrau cei mai sănătoși și mai robuști, urmați de cei din categoria a doua. În categoria a treia erau debilii; dar mai lucrau și ei câte ceva. Iar cei din categoria a patra, în care intrau toți T.B.C.-iștii, erau considerați inapți și aveau speranțe să fie trimiși acasă cu primul transport care va urma să plece. Chiar și cei din categoria a treia puteau nutri asemenea speranțe, întrucât nu dădeau randamentul dorit în muncă.

Eu eram în categoria întâia, cu mențiunea: „fără efort fizic", deoarece aveam aritmie. în paranteză era scris „insuficiență mitrală".

Această evidență era condusă de însăși lusfina Mihalda și nu lipsea de acolo nici un nume din întregul efectiv. Toți au fost consultați de ea.

Brigada numărul 35 era compusă numai din femei. Era supranumită „brigada de aur". Erau foarte harnice și, în plus, ziceau rușii că ele consumă mai puțin decât bărbații.

Opusul acestei brigăzi erau T.B.C.-iștii, care n-au lucrat niciodată, mai ales cei grav bolnavi, care aveau mereu temperatură. Despre ei a zis odată, într-un cerc

mai restrâns, un tovarăș ofițer venit de la nu știu care regiment, pentru a-1 înlocui pe comandantul nostru, când a fost plecat două săptămâni în concediu: „Aceștia ar putea fi de fapt exterminați, fiindcă nu produc nimic, doar consumă".

Fără să le grăbească însă cineva sfârșitul, mureau mulți dintre ei. Hrana insuficientă, medicamentele puține precum și starea lor psihică îi răpuneau.

Dintre ei făcea parte și Ruzica Dereski. La început, când am cunoscut-o, fiindcă făcea parte chiar din zemleanca mea, era foarte activă. Nimeni n-ar fi bănuit atunci că ne va părăsi atât de curând. Era elevă de liceu, drăguță și cânta bine. Fredona mereu un fragment dintr-un cântec: „Când ție m-am destăinuit / era caisul înflorit / și flori ningea..."

Cunoștințele ei de acasă povesteau despre idila dintre ea și un tânăr locotenent, care obișnuia să o viziteze și să stea cu ea pe banca de sub caisul din fața casei. Lui îi plăcea să o asculte fredonând acest cântec.

într-o seară de mai, eram tocmai la căpătâiul ei când i s-a terminat firul vieții, bâiguind cu buzele tremurânde: „și flori ningea..."

Tânărul de acasă îi promisese că o va aștepta oricât să se întoarcă; să-și termine liceul, și apoi se vor căsători,

Ludovic Feidel, un alt bolnav, tot din aceeași categorie, era un tânăr profesor de muzică. Când aveam puțin timp, mă reținea să-mi arate averea lui: era o fotografie cu soția și fiul său, care abia împlinise doi anișori. Erau foarte drăguți și ochii lui erau scăldați în

lacrimi, de câte ori îi privea. în ultima vreme a așezat poza pe pernă și o privea ore în șir. Ne-a povestit că, atunci când împlinise el doi ani, tatăl său căzuse pe front în Primul Război Mondial. Nu bănuia însă că același destin îi fusese hărăzit și lui. La câteva săptămâni după internare, s-a dus.

Cum moartea lui a survenit brusc, nu se știa unde și-a trimis hainele după internare. Femeile de serviciu mi s-au plâns că nu-i găseau hainele. Au răscolit tot lagărul.

—Poate sunt la cineva care-i plecat la lucru.

Dar cei însărcinați cu scoaterea morților erau grăbiți. Atunci eu am dispus să-1 ducă cu cămașa și pantalonii albi de la spital ; doar n-o să-1 ducă gol la groapa comună! în plus, i-am așezat pe piept, în semn de omagiu, poza soției și a copilului. Nu mi-am dat seama ce voi pătimi eu după aceste măsuri.

A doua zi de dimineață, a apărut lusfina Mihalda cu o falcă în cer și cu alta în pământ, zicând:

—Cum ți-ai pennis să îngropi un mort în hainele spitalului? Ce, spitalul este al tău? Cum justificăm noi lipsa din gestiune a lenjeriei?

Eu mi-am făcut mea culpa, adică mi-am recunoscut greșeala, dar tot susțineam că omul nu putea fi dus gol. în timp ce ea continua să mă certe, eu îmi imaginam trupurile acestor oameni, morți fără preot sau o rudă la căpătâi. Unora, în locul ultimului serviciu divin, le aprinsesem eu discret câte o lumânare la cap și rostisem în șoaptă o rugăciune pentru sufletele lor. Deveniseră deci, într-un fel, morții mei.

îmi imaginam trupurile lor goale, zvârlite într-o groa-

pă comună și lucrul acesta mi s-a părut cel mai trist dintre toate; mai trist decât moartea în sine, căreia toți îi eram expuși.

Am continuat să o privesc pe directoarea spitalului fără să o mai aud și am simțit cum lacrimile mi se pornesc pe obraji în jos. Până la urmă s-a muiat și inima ei și a tăcut, fără a-și mai pune în aplicare amenințările cu carcera.

A doua zi a urmat un eveniment cu totul ieșit din comun.

Era ora amiezii. Singură la spital, doar cu femeile de serviciu, pe care le supravegheam de obicei, când împărțeau mâncarea bolnavilor. Cu pași repezi mergeau și veneau prin saloanele improvizate ale spitalului nostru.

Medicii erau în spital doar după masă, la orele de pansare și consult. în rest, după vizita de dimineață, plecau prin zemlenci, unde se găseau mereu bolnavi. Doar cei mai grav erau spitalizați. Erau mulți și afară bântuia malaria, dizenteria ...

Stând cu spatele spre intrarea principală, nu am observat, decât în ultimul moment, că se apropie de mine trei persoane străine, bine îmbrăcate. Le zic un bun venit, fără să-mi dau seama cu cine am onoarea să vorbesc. Era o Comisie Internațională și m-au întrebat doar atât:

—Casa conține și unt?

—Da - le-am răspuns.

Uneori bolnavilor li se dădea și unt.

Nu înțelegeam cum au reușit să străbată drumul până la mine neobservați. Au trecut doar prin fața coman-

damentului, dar nu au intrat acolo.

După plecarea lor - n-au stat mult timp - a venit val vârtej comandantul să mă întrebe ce am vorbit cu ei. Am reprodus întocmai. S-a liniștit și a plecat.

Capitolul 16

PRIMA MEA INJECȚIE

în fiecare săptămână se închiria baia comunală pentru douăzeci și patru de ore. Atunci aproape fiecare cetățean al lagărului era obligat să facă baie, pe rând, cum le permitea timpul.

într-o seară, când de la spital erau plecați cu toții la baie, doar cu o singură femeie de serviciu am rămas acasă să le port de grijă celor grav bolnavi, care nu se mai puteau ridica să-și facă și ei baia de rigoare. Ei se mulțumeau doar cu un lighean de apă călduță, și atâta tot.

Era ora când de mult ar fi trebuit să plec și eu la culcare, dar așteptam să se întoarcă bolnavii, să-i văd culcați în paturile lor pe toți. Nu știu de ce în seara aceea au întârziat mai mult decât de obicei. Era și Franzi cu ei. în locul lor au intrat două persoane aducând pe o targă un bolnav grav. îl așezăm încetișor în cămăruța accidentaților. Luiza, femeia de serviciu, mă întreabă.

—Să-1 îmbrac în hainele spitalului?

—Nu, n-avem pe cine. Lasă-1 mai bine să stea liniștit.

Conștiința însă nu mă lăsa în pace. Ce dacă eu nu am mai făcut injecții? Acuma am să fac una. M-am repezit în cabinet, am scos cele necesare și i-am făcut o injecție cu cofeină în piept. Stau lângă el; nu mă îndepărtez. Urmăresc pulsul; parcă se simte mai bine. Respirația se norma-

lizează treptat; pare adormit.

Eram tare obosită. După o vreme m-am retras, dar dimineața, nu mai aveam somn cu mult înainte de ora șapte. M-am repezit la muribundul meu. Avea ochii deschiși și, când m-a văzut, mi-a cerut puțin ceai. îmi venea să-l sărut pe acest necunoscut care mi-a oferit ceea ce îmi lipsise mie întotdeauna: încrederea în mine însămi.

Acum am putut merge și eu liniștită la baie. îmi plăcea să fac aburi, apoi un duș. Era ocupat de bărbați; trebuia să aștept o altă tură de femei. În acest răstimp stau de vorbă cu doamna care era responsabilă la baie. Era o rusoaică mai în vârstă și tare comunicativă. Mi-a povestit că acolo, în zemleanca unde stăteam noi acuma, tare mulți aristocrați și-au dat duhul. Când veniseră ei aici, locul era sterp. Nu aveau baie, ca acum. încălzeau lespezi de piatră, turnau apă pe ele, și așa își făceau aburi pentru a se curăți. Lucraseră multă vreme aici.

Femeia avea dreptate, fiindcă pe suporturile paturilor suprapuse erau multe nume cu rezonanțe istorice, crestate cu briceagul în lemn..

■ Femeia vorbea mai departe, văzând că sunt dispusă săoascult.

—Nici eu nu sunt de aici. Unicul meu fiu, care este pilot, a rămas în Apus după o cursă. Ca urmare, pe mine m-au adus disciplinar aici. Am fost nevoită să-mi părăsesc casa; iar de fiul meu nu știu nimic.

Atunci observ că lacrimi prelungi îi brăzdează fața.

Capitolul 17

CLAR DE LUNĂ

într-o seară, când am mers la culcare, Iulia, colega mea de cameră, îmi face o invitație: să mergem pe zemleancă și să dormim acolo.

Iulia era din Timișoara. Acasă fusese mare sportivă. Nu i-a fost prea greu să mă lămurească și pe mine, zicându-mi:

—Acum, când e atât de frumos și cald, nu-i păcat să dormim în pivnițele astea?

Zemleanca era boltită în formă de semicerc, dar avea o porțiune plată deasupra, așa că nu era nici un risc să ne rostogolim de pe acoperiș. Deasupra era vegetație - iarbă și buruieni înalte - așa că trecătorii de jos nici nu ne zăreau.

—Pe mine mă preocupă de mult acest gând, dar singură nu vreau să merg și Dina nu-i de acord - adăugă Iulia.

—Dar ce ne facem dacă ne surprinde ofițerul de serviciu?

—Nici o grijă! în noaptea asta e de serviciu mongolul Istaef. El e pașnic, nu face mare tam-tam. Mi-a spus mie Teser Krisponova, funcționara de la comandament, că Istaef, când e de serviciu, citește toată noaptea. Și pentru orice eventualitate, le spunem femeilor de serviciu

unde ne pot găsi la nevoie.

Zis și făcut.

Ne strângem așternuturi le, o mai întrebăm o dată pe Dina dacă nu vrea să vină cu noi - urmează același refuz categoric - îi zicem „Noapte bună” și plecăm. în loc de răspuns, Dina îngână destul de tare „Trăsnite mai sunteți!”

Ne alegem un loc cât mai confortabil, ne întindem aștemuturile și ne culcăm. Dai' cine să doarmă? Era lună plină; atât de plăcut și cald... Doar câte o ușoară adiere ne mângâia fața.

Privim luna.

—Nu degeaba s-au găsit atâția poeți să cânte astrul nopții - zise Iulia.

—Da, și eu mă simt acum mult mai aproape de casă.

—Cum adică?

—Știi, am senzația că mi-am dat întâlnire pe lună cu cei de acasă. Doar și ei privesc același astru ca și noi. Oare privirile noastre nu se pot întâlni acolo?

în sfârșit ne răzbește somnul. Ne acoperim și pe cap cu un cearșaf, spre a ne ocroti de vreun zburător nocturn și, urându-ne „Noapte bună5’, adormim.

în zori începe să fie răcoare bine. Ne trezim, luăm hotărârea să coborâm; și din cauza frigului, dar mai ales, fiindcă în curând urma să plece tura de dimineață la lucru și exista riscul de fi văzute coborând de pe acoperiș, cu așternutul în brațe.

—Mai știi; poate o să ne iasă vorbe că suntem lunatice, dacă ne zărește careva! - mai zise Iulia, în vreme ce ne grăbeam spre camera noastră.

Capitolul 18

PLECAREA PRIMULUI TRANSPORT DIN ȚARĂ

La sosirea noastră în Rusia ni s-a spus că vom sta acolo numai până la terminarea războiului.

—Cum s-a terminat, a doua zi sunteți liberi.

—Va să zică noi simtem un fel de ostatici?

Oricum ar fi stat lucrurile, mare ne-a fost surpriza când, într-o zi din luna mai, Spector ne-a adunat pe toți în curtea lagărului, s-a urcat pe un podium și a strigat în gura mare:

—Uraaa! Războiul s-a terminat. Reichul german nu mai există; este ocupat de ruși și de aliații noștri. S-au format patru zone : zona rusă, americană, engleză și franceză*.

Conform promisiunii făcută la venirea noastră, acum ne consideram liberi și fiecare își pregătea bagajele pentru a pleca acasă. Decepția a fost foarte mare când a apărut o comisie medicală, formată din mai mulți medici, de la diferite spitale, pentru a stabili numărul bolnavilor irecuperabili care trebuie trimiși acasă; au fost ei vreo șaizeci

---

* în decursul anilor următori cele trei zone s-au unit, formând Germania Federală, iar zona sovietică a devenit Republica Democrată Germană. . '^

la număr. S-a fixat data aproximativă a plecării și comisia s-a retras.

Așadar, noi mai așteptam nu se știe până când.

Am fost anunțați să dăm drumul bolnavilor înscriși pe lista repatrierii, pentru a-și pregăti bagajul. Pe urmă au fost izolați cu toții într-o singură zemleancă, unde așteptau plecarea. Vagoanele erau pregătite în gară pentru ei, dar se aștepta garnitura la care urmau să fie atașați; venea de undeva din Asia și se oprea în diverse gări, de unde mai plecau prizonieri sau deportați.

Majoritatea acestor bolnavi proveneau de la spitalul unde făceam eu serviciul. Seara, mergând la culcare, m-am gândit să mă abat pe la ei, să văd ce mai fac. Moralul lor era destul de ridicat; în asemenea situații, să fii de jumătate mort, și tot râzi. M-am bucurat pentru ei și le-am urat „Drum bun" tuturor. -

La ieșire însă m-a întâmpinat un tânăr din Cluj, G. Francisc, care era T.B.C-ist. Respira cam greu și-i venea mai bine să stea afară la aer, așa singuratic. M-a oprit și m-a rugat să-i fac o injecție cu calciu ca să poată rezista la acest drum lung.

Eu nu mai făcusem până atunci injecții intravenoase și-mi era frică. I-am spus că îmi pare tare rău, dar nu se găsea nici un medic prin apropiere.

—Faceți-mi dumneavoastră; am venă bună. Nu-i greu de găsit.

—Doamne ajută! - îmi zic și mă duc la spital, pregătesc cele necesare și mă întorc cu 10 cm^3 de calciu, într-adevăr, vena era ușor de găsit, fiindcă era tare slab. Foarte încetișor i-am administrat lichidul, care i-ar fi

putut provoca mari neplăceri, dacă ar fi mers în afara venei. Din fericire, totul a fost bine.

Țineam în mod deosebit la acest om, fiindcă îi cunoșteam încă din Cluj necazurile. Mama lui fusese printre noi și plângea întruna, fiindcă soțul ei rămăsese singur acasă, bolnav în pat, paralizat. Francisc venea mereu să-și consoleze mama, deși se vedea suferința și pe fața sa. După vreo două zile a venit mai vesel și i-a spus mamei sale o știre bună.

—M-a vizitat logodnica mea și mi-a zis să fim liniștiți că până la întoarcerea noastră va avea ea grijă de tata.

Când am ajuns la Kubandik însă, a avut marele ghinion că nu s-a mai întâlnit cu mama lui. Aceasta, fiind în alt vagon, îi picase sorocul să meargă mai departe, prin Asia pe undeva. Cred că acest fapt a contribuit mult la dărâmarea lui morală și fizică.

Odată cu primul transport de bolnavi, a plecat și lusfma Mihalda la Leningrad, pentru specializare în chirurgie. Făcuse ea câteva operații reușite chiar în condițiile destul de vitrege din spitalul nostru. Astfel a mai prins curaj, s-a mai pus pe învățat. A făcut cerere să plece, i s-a aprobat și în câteva zile ne-a părăsit.

în urma ei a venit Lidia Volkova cu o jumătate de normă. Era tătară, din Crimeea. Foarte frumoasă și comunicativă, mi-a povestit multe despre cum trebuise să-și părăsească frumoasa Crimee.

Avea și un frate inginer, care fusese trimis în Asia Mică. Lidia se plângea că niciodată nu aveau destul concediu ca să se poată vizita.

lusfina Mihalda fusese o femeie autoritară și foarte energică. Era atât de activă, încât aveai impresia că poate fi în mai multe locuri deodată sau, în orice caz, la intervale foarte scurte de timp. Nu îmi amintesc să o fi văzut râzând, dai' sub înfățișarea ei severă se ascundea o ființă deosebit de conștiincioasă. Dimineața își trăgea în grabă niște cizme de cauciuc în picioare și pornea la treabă. Ba de câteva ori s-a nimerit ca acestea să fie de lungimi diferite; dar lucrul acesta nu părea s-o incomodeze pe directoarea spitalului în vreun fel.

Dacă despre lusfina Mihalda spusese cineva că este mai mult medic decât femeie, despre noua noastră doctoriță se putea spune exact contrariul. Cochetă, elegantă, sentimentală, îi plăcea să viseze cu ochii deschiși și să depene amintiri despre Crimeea ei dragă. Odată m-a pus chiar să amân ora de vizită a bolnavilor fiindcă intervenise o chestiune importantă. Apoi m-a chemat în cabinetul medical, a închis ușa, și m-a pus să asist la proba noului ei taior, în calitate de consultant tehnic.

Am lucrat puțin cu Lidia Volkova, fiindcă s-a decis transferul nostru în altă localitate. Considerau că e riscant să mai stăm încă o iarnă în acele zemlenci, unde pericolul dărâmării era iminent.

între timp, s-au comasat și cele două spitale; a rămas doar acela la care lucram eu.

De câteva ori a venit în control bătrânul medic care pusese bazele spitalelor, la înființarea lor. Era foarte mulțumit de activitatea noastră. în mod special i-a adus elogii lui Franzi, pentru devotamentul lui în muncă și

pentru diagnosticele bine fixate. Acest fapt a atras după sine renunțarea la alt medic după plecarea noastră din Kubandik; economie în bugetul lagărului.

Cazurile de deces s-au rărit mult. Doar câte un accidentat în muncă ne mai scotea din ritmul obișnuit al activității noastre; atunci trebuia să procedăm la autopsie.

în rest, oamenii s-au aclimatizat, s-au călit. Regimul alimentar s-a mai îmbunătățit și el pe parcurs. Nu știu datorită cărui eveniment, domnul bucătar șef a făcut câteva zile de carceră și unii ziceau că ar fi fost bine meritată. În amănunte nu am intrat; nu-mi permitea timpul să mă ocup de asemenea personalități. Doar un sentiment de milă m-a cuprins, fiindcă numitul a avut ghinionul de a fi dus la carceră când mercurul termometrului scăzuse mult sub -30C°. Acolo zăpada nu prea ningea liniștit.

Capitolul 19

MEDNAGORSK

în ziua de 10 decembrie 1945 am plecat; mai precis, am fost transferați cu toții de la Kubandik.

La Megnagorsk condițiile de cazare erau mai bune. Pentru muncitori erau barăci din lemn, iar spitalul era o clădire tot din lemn, dar impunătoare, cu multe încăperi. Avea și o terasă pe care nu prea o foloseam, fiindcă timpul nostru liber era foarte limitat. Mai era și o bucătărie proprie, înzestrată cu cazane și cele necesare, dar din lipsă de personal în acest scop, se aducea mâncarea tot de la cantina centrală. încălzirea era bună.

Aici bolnavii nu mai dormeau în paturi suprapuse, ci fiecare își avea patul lui alb de fier. Și păturile cu care se acopereau erau tot albe.

Când au venit zilele călduroase, bolnavii au început să iasă la plimbare prin imensa curte a lagărului. își luau păturile albe în spate, de le ajungeau până jos, și se plimbau la aer curat. De la distanță păreau zeci de stafii ce nu-și găseau liniștea în culcușurile lor tainice.

într-o seară a venit la mine una dintre santinelele noastre și mi-a zis:

—Vaniușka vrea să te vadă. Te roagă să apari la fereastră la ora 12 fix.

Bineînțeles, întâlnirea nu era posibilă decât de la

mare disLuila. În /ina indicata, la oia respectivă, m-am dus pe terasă împinsă de curiozitate, să-mi văd vechea cunoștință de la Cluj. Trecuse mai mult de un an de când nu mai auzisem de numele lui. într-adevăr, în afara gai'dului care ne înconjura, trecea Vaniuşka în persoană. Mă salută; atâta tot. în seara aceleiași zile mă duc la Anca, așa o chema pe mesagera mea, și o întreb:

—Cum a ajuns Vaniuşka aici?

Disciplinar.

Și mi-a povestit că acolo, în România, când era concentrat, a dat drumul la mai mulți veniți ce trebuiau să fie deportați, așa, cu totul dezinteresat, se pare, știind că aici îi așteaptă o muncă grea. Până la urmă l-au filat superiorii săi, l-au degradat, și l-au trimis la muncă aici. - Eu mănânc la aceeași cantină cu el și m-a întrebat despre tine,, când a recunoscut, printre muncitorii deportați, pe unii care se aflau în același transport cu tine. Zicea că ți-a oferit și ție libertatea prin terțe persoane, dar tu ai refuzat.

—Da. așa este. Cel puțin atâta consolare am, că nu pătimește acum și din cauza mea.

Nu l-am mai întâlnit niciodată; probabil că și libertatea lui era foarte limitată.

Capitolul 20

UN NOU COMANDANT DE LAGĂR

Domnul Mihail Sift, care fusese comandant de lagăr la data angajării mele la spital, a plecat în țară cu primul transport de bolnavi. în urma sa veni un fost plutonier de jandarmi, de undeva din nordul țării. Fiind pe jumătate polonez, se descurca bine cu limba rusă.

Domnul luzec era brutal și lipsit total de scrupule. Când i se cereau comandantului cincizeci de oameni pentru o lucrare neprevăzută, de exemplu câteva vagoane sosite în gară pe neașteptate, domnul luzek oferea o sută de persoane. Pentru el nu conta că brigada respectivă s-a întors abia de trei sau patru ore de la lucru, după munca obișnuită la fabrică. Cu înjurături grosolane, intra în barăci. Femeile obosite, trezite din somn, își făceau cruce zicând: „Gott behut" și se îmbrăcau degrabă să plece din nou la lucru.

Comandantul de lagăr, care făcea parte dintre deportați, avea menirea să-i mobilizeze pe oameni la lucru. Ofițerii nu-1 prea apreciau; poate tocmai de aceea făcea atâta exces de zel.

S-a împrietenit cu Dina și a devenit un musafir zilnic la spital. Pe mine personal nu mă deranja câtuși de puțin prezența sa. îmi făceam în continuare datoria printre bolnavi, pe care îi ocroteam sincer. Au simțit probabil

ataşamentul meu, fiindcă toţi care au fost odată în spital mă considerau prietenă. Nici nu-mi dădeam seama că, după culise, se trag anumite sfori împotriva mea.

într-o zi a venit la mine un bolnav care s-a însănătoşit şi i s-a făcut ieşirea din spital, cu următoarea rugăminte:

—Domnişoară, daţi-mi voie să-mi las bocancii la spital. Mă duc până la baracă în tenişi. Ştiţi, eu sunt un om sărac şi nu mai am alţi bocanci, iar domnul luzek nu vrea să-mi dea bocanci pentru lucru. Când va trebui să merg acasă, să merg în pâslari, să râdă oamenii de mine ?

—E foarte normal - zic eu - să vă dea încălţăminte potrivită pentru gerurile astea. Iar în ce priveşte bocancii de acasă, puteţi să-i lăsaţi aici la vreun consătean de încredere, până primiţi alţii.

Omul şi-a rezolvat problema după sfatul meu şi a plecat liniştit. După trei zile primeşte bocanci, merge la lucru şi seara vine la consăteanul său bolnav să-şi ia bocancii. îi învelește într-o cârpă şi pleacă. Domnul luzek, care îl urmărea, îl agaţă la ieşire.

—Ce duci acolo?

Omul, speriat, îi zice:

—Sunt bocancii mei.

—Ştiam eu că-i ai şi din cauza lor ai păgubit statul sovietic cu trei zile nelucrate. Şi ştiu eu cine este tartorița principală, care vă învaţă asemenea nelegiuiri.

De data aceasta eu nu eram de loc în cunoştinţă de cauză, fiindcă omul n-a mai trecut pe la mine când şi-a luat bocancii de la prietenul său şi nici nu ştiam ce se întâmplă la poarta spitalului.

luzek intră în spital, ţipă ca ieşit din minţi pe cori-

doare, și pleacă. Eu nu înțeleg nimic.

Abia după ce mi-am terminat lucrul apare din nou luzek și-mi dă ordin să mă îmbrac și să plec la brigadă; au sosit câteva vagoane de cărbuni, care trebuie să se descarce în noaptea asta.

În jurul orei zece seara, am plecat cu mai multe femei. La ora trei am terminat și ne-am întors. Eram frânte. Franzi nu știa nimic. Dar, peste alte trei ore, sosește prietenul meu luzek și mă poftește la brigadă, la alte vagoane de descărcat.

Era ger cumplit iar eu nu primisem îmbrăcăminte în acest scop, ca și acel om nenorocit cu bocancii lui. Cu hainele mele de acasă, abia puteam face față la drumurile destul de lungi pe care le făceam de două ori pe săptămână până în centrul orașului, la farmacie, de unde ne procuram medicamente.

Seara n-a știut nimeni când am plecat la lucru, dar acum, dimineața, mi-am luat rămas bun și de la bolnavi și de la Franzi. Toți erau consternați.

—Cum ai ajuns aici așa sumar îmbrăcată, fără pufoaică? Ai să mori de frig, că doar nu ești călită, mă întreba șefa de brigadă.

Eram albă ca aspirina. Mulți din brigadă mă cunoșteau în calitate de foști pacienți și au început să-mi ia apărarea cum nici nu mă așteptam; poate și fiindcă pe domnul luzek nu-l iubea nimeni.

Am început să dau cu spor la lopată, deși simțeam că nu mai am mult și cad. La fiecare mișcare, zăpada, amestecată cu prafùl de cărbuni, mă umplea din cap până în picioare.

Peste vreo două ore, a venit nacealnicul rus și m-a dus într-o cămăruță mică a portarului de la fabrica din apropiere. Portarul era un bătrân ce pufăia mahorcă dintr-o lulea. Om de treabă, îmi face semn să iau loc pe o băncuță. Acolo era cald iar eu, extrem de obosită, mai moțăi, și din când în când deschid ochii cu frică să nu mă găsească acolo luzek, dar nu văd altceva decât ochii bătrânului paznic, care mă privește cu milă.

în acest timp, antenele se întindeau și pro și contra, fără ca eu să știu ceva.

Vine Aurica Șașalovici, cunoștință apropiată, chiar rudă prin alianță. în țară nu ne cunoșteam, dar, după ce ne-am descoperit originea, ne-am împrietenit. Ea era brigadieră, descurcăreață foc. Făcea curățenie generală cu brigada sa la o școală din apropiere, care era în vacanță. A auzit de soarta mea și s-a grăbit să vină după mine să mă ia la școală. Mă duc cu ea. îmi spune:

—Aici ești în primejdie, fiindcă s-ar putea să intre luzek și să te găsească, dar la mine să te tot caute, că nu te va găsi.

Școala era aproape. Ardea focul în fiecare sală, să se usuce pereții. Se curățau dușumelele, băncile. M-au privit cu simpatie. Aurica m-a dus într-o cămăruță mică, ce servea în timpul școlii drept reședință a femeii de serviciu. Acolo era un cuptor, în dosul căruia își așezaseră femeile de serviciu șubele, pentru ca să fie calde când plecau acasă. Sunt invitată să mă culc acolo. După noaptea zbuciumată, mi-a prins foarte bine. Mă acopăr și adorm imediat.

La amiază, brigada la care am fost eu repartizată

dimineața s-a întors acasă, bineînțeles fără mine. Nimeni nu știa, sau nu voia să spună, unde mă găsesc.

luzek intră în panică; a dispărut un om, e grav! Vine să mă caute; ajunge și la școală. Mă trezesc. Îi aud vocea furibundă. întreabă de mine, dacă nu m-a văzut cineva prin apropiere. Răspunsul sună în cor: „Nuu...”

înjură urât și pleacă.

Capitolul 21

CE SE ÎNTÂMPLA ÎN ABSENȚA MEA

Cum nu aveam merite deosebite în activitate mea, nu nutream speranțe de reabilitare. De altfel, nu știam pentru ce sunt pedepsită.

Pe la ora optsprezece, când brigada Auricăi trebuia să plece acasă, mă echipez și eu, spălată și odihnită, și pornim încetișor amândouă în urma muncitorilor către lagăr. Aurica intră la comandament să-și predea raportul zilnic de muncă, iar eu vreau să intru pe poarta lagărului. Sunt somată să merg și eu în biroul ofițerului de serviciu. Mă întorc, intru. Acolo în afară de ofițerul de serviciu se mai găseau și Spector și comandantul în persoană. Mi se pune întrebarea de către combat:

—Unde ai fost?

—La robotă*.

—Nu se vede; ești curată. Parcă ai lucrat la cărbuni, așa mi s-a spus! Cine a trimis-o? - se adresează el lui Spector.

—Eu nu știu - zice acesta - nici nu am știut că este plecată.

însă dimineața, când am ieșit pe poartă, chiar el pusese mâna pe fiecare dintre noi, zicând: unu, doi,

---

* La lucru (n.a.).

trei...și așa mai departe. Dar se vede treaba că nu m-a recunoscut.

Acum mă ia la o masă de birou și, cu multă amabilitate, îmi zice:

—De mata e nevoie la spital, și trebuie să-ți predau acest registru pe care îl vei conduce de acum înainte.

Era o copie a raportului zilnic întocmit de mine în fiecare dimineață cu cei scutiți de muncă a doua zi. Raportul se întocmea nominal.

Iau registrul. Îi mulțumesc pentru atribuțiile date în plus și plec, dar mă înfoi ca un curcan la gândul că s-ar putea să-l întâlnesc pe luzek. El era de nevăzut, cel puțin de mine, dar sunt sigură că întoarcerea mea l-a liniștit; fiindcă era acuzat de dispariția unui om.

Intru în spital. Franzi mă aștepta în cabinetul medical. Era singur, părea puțin agitat, și-mi povesti toate cele întâmplate în absența mea.

—Bolnavii țin mult la tine; roiau ca albinele în urma plecării tale. Au aflat că sora lui luzek și Dina au primit niște bijuterii de la o terță persoană, care vrea să-ți ia locul. E deja aici. Nimeni n-o înghite, fiindcă e arogantă și nici nu-i prea place munca. Au venit la mine să mă roage să intervin pentru tine la combat. încurajat de ei, am plecat la comandament. De altfel mă preocupa și pe mine acest gând. Cer audiență. Mi se acordă imediat, dar nici nu am apucat să pronunț numele tău, că m-a și luat combătui în focuri:

„Ei bine, doctore, nu m-am așteptat din partea matale la așa ceva! Faci agitație împotriva noastră. Te-ai exprimat de față cu muncitorii că noi, ofițerii, suntem niște

paraziți, nu lucrăm nimic, trăim pe spinarea voastră".

Când am auzit, îți dai seama ce am simțit, se învârtea pământul cu mine! După puțin răgaz, l-am întrebat:

„Cine susține așa ceva?"

„luzek," mi-a spus.

„Atunci cer o confruntare cu luzek și să aducă măcar un singur om care să fi auzit asemenea baliverne din partea mea!"

„În plus mi s-a spus că și pe Olga ai trimis-o la brigadă, fără consimțământul nostru!"

„Asta e prea de tot! Eu tocmai intenționam să intervin pentru ea la dumneavoastră. „

Atunci i-am zis și cele aflate de la bolnavi și că mi-a pus deja o înlocuitoare pentru tine. Când i-am spus cine e persoana respectivă, s-a înfuriat grozav.

„Tocmai aceea care s-a comportat atât de urât cu Ganief (Moș Crăciun), binefăcătorul ei din Kubandik? El a rămas acolo, dar având o zi liberă, a venit să ne viziteze și a cerut pentru o noapte un cearceaf și o pătură, să doarmă aici în camera de inspecție. Ea l-a refuzat zicând: „Nici ministrului nu-i dau nimic afară din incinta lagărului!" Nenorocita, făcea pe grozava tocmai cu Ganief, care a făcut-o responsabilă cu lenjeria, ca s-o apere de muncile grele de afară! Atunci Ganief s-a simțit foarte prost; „Mă tratează ca pe un hoț", a zis.

Aflând toate acestea, îmi iau halatul și intru în exercițiul funcțiunii, ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Dina și cu domnișoara respectivă, care în paranteză fie zis susținea că e rudă de ministru și povestea oricui dorea s-o

asculte despre cunoștințele ei din anturajul regal, se uitau la mine cu ochii cât cepele. Iar eu îmi vedeam liniștită de treabă. Bolnavii erau mulțumiți că eram din nou printre ei.

Nu aveam altă armă decât iubirea și dăruirea sinceră pentru fiecare bolnav în parte; un surâs, chiar și unui muribund, pentru a-i ușura ultima clipă.

Capitolul 22

CONFRUNTAREA

Amicii noştri nu ştiau, nici nu bănuiau încă faptul că noi cunoşteam urzeala ascunsă a acestei cabale. îi enerva siguranţa şi aplombul cu care îmi făceam datoria în continuare. în schimb, în faţa lor rămânea nerezolvată problema bijuteriilor luate.

Nu ştiu ce măsuri au încercat să întreprindă Ştiu doar atât, că peste câteva zile am fost convocaţi la comandament: luzek, sora sa, Dina şi eu. Combătui îi cere lui luzek să-i aducă pe acei oameni care au auzit agitaţiile doctorului împotriva ofiţerilor. A început să se bâlbâie, dar n-a rostit nici un nume. „De fapt este o greşeală, i s-a părut numai, dar de altceva este vorba".

Atunci, cu o voce fermă, combătui i-a interzis lui luzek să mai intre în spital.

—Numai de intrigi te ţii. Cât despre Olea, am auzit că i-ai pregătit un loc în baraca 35, care este cea mai mizeră şi insalubră. De azi, acel loc îl va ocupa Dina, iar în locul ei la spital va veni Zina Kaller.

Acest verdict ne-a uimit, şi pe noi şi, cu atât mai mult, pe lacomii noştri prieteni.

Aşadar soarta mă uni pentru a doua oară cu Zini. Acum nu mai făceam serviciu de noapte. Fiecare îşi făcea independent îndatoririle. i.

După ce terminalii cu (u Iun He > dim c, ia K U mi mu în camera noastră și, claca nu ci am pm a oboaie, mi adormim buștean imediat ce puneam capul jos, mai depanam în liniște amintirile trecute. De data aceasta ne legau mai multe amănunte.

între timp fusese internat în spital și tatăl lui Zini. Cum Zini nu lucra în vremea aceea la spital, avusesem eu grijă de el și îi prelungisem șederea în spital cât mai mult, îi povesteam lui Zini că în ziua plecării sale îmi făcuse o promisiune generoasă.

—Domnișoară Olguța, la nunta dumneavoastră, vă rog să-mi dați de știre, și eu vă aduc tot vinul necesar.

—Și ce vom mai dansa atunci! Dar numai așa, un english vals încetișor.

—Ehei, dacă ați ști dumneavoastră ce polkă dansam cu soția mea!

Bineînțeles, promisiunea cu vinul n-o prea luam în serios. în schimb aveam o altă rugăminte mult mai riscantă.

—De ce să nu-l iei în serios pe tata? - îmi zicea Zini. Tu știi ce podgorie întinsă avem la Lechința? Câteodată, după un an bun, nu mai știe tata ce să facă cu vinul; ce contează un butoi, două?

—Bine, dar să lăsăm astea, care țin de domeniul unui viitor foarte incert și să revenim la îndrăzneață mea propunere făcută atunci, la plecarea sa!

—Domnule Kaller, știu că sunteți avertizați să nu primiți de la nimeni scrisori sau bilețele de dus în România; s-ar putea să vă anuleze plecarea. Cenzura e un cuvânt greu. Eu am totuși un bilețel pentru părinții mei.

Locuiesc în același județ cu dumneavoastră. M-am gândit să vă rog frumos să-l duceți, în cazul în care credeți că s-ar putea camufla în așa fel încât să nu fie găsit. Pentru nimic în lume însă nu aș vrea să aveți neplăceri din cauza mea; dacă refuzați, eu nu mă supăr.

—Nici o grijă! Dați-mi bilețelul! îl ascund eu în așa fel că nimeni nu-l găsește.

La acest răspuns am fost în al nouălea cer de bucurie. I-am spus că bilețelul conține și adresa precisă a noastră, ca să ne poată răspunde cei din țară. Era bucuros; în acest caz se va folosi și el cu soția de adresă, să-i scrie lui Zini.

—Fii sigură, zicea Zini, dacă tata ți-a promis, numai mort nu-și îndeplinește promisiunea!

Timpul însă trecea și noi nu primeam nici un rând. Ne cuprindea melancolia, ne îngrijora soarta domnului Kaller.

—Poate - zic eu - i-o fi confiscat biletul! Bine cel puțin că nu l-au pedepsit să-l trimită înapoi.

După ani de zile - au mai trecut vreo trei până am ajuns și eu acasă - am aflat adevărul de la părinții mei. Domnul Kaller s-a ținut de cuvânt. S-a dus la părinții mei, dar fără bilet. L-a ascuns atât de bine, că n-a mai rămas nimic din el! L-a pus sub brantul de la cizmă și până acasă s-a descompus complet.

Părinții mei mi-au spus că ne-a lăudat mult pe Franzi și pe mine, că l-am tratat foarte omenește. Zicea că ne iubește ca pe propriii săi copii. Și Zini spunea la fel. La întâlnirile lor de la spital, nu uita niciodată să-i spună că noi suntem un fel de îngeri păzitori pentru el. Exagera; noi nu ne făceam decât datoria.

Din nefericire însă, partea cea mai tragică a vieții sale i-a fost hărăzită în mult iubita lui patrie. Comuniștii i-au confiscat podgoria. Atunci a căzut în melancolie, a paralizat și în scurt timp s-a stins.

Capitolul 23

APELUL

în fiecare seară se citea ordinea de zi în prezența ofițerilor din comandament și a lui Vasile Șerbacov, care îndeplinea funcția de translator, fiind basarabean și știind românește. Iar Erika Stetz, o fată energică și foarte activă, dădea raportul efectivului zilnic:

—în careu sunt prezenți atâția... La muncă sunt plecați atâția... Servicii auxiliare, atâția.... etc.

La aceste adunări, noi, personalul spitalului, eram scutiți de a lua parte. Doar în anumite ocazii, cu totul ieșite din comun, ne obligau și pe noi să participăm. Una dintre aceste ocazii a fost anunțarea executării mareșalului Antonescu la București, acuzat ca fiind criminal de război.

în altă seară, când am fost chemați cu toții la apel, ne gândeam cu groază că iar s-o fi întâmplat ceva cumplit în țară. Cum ordinul nu se discută, m-am grăbit și eu să-mi ocup locul în careu. Erau aliniați toți ofițerii. în fața lor, Vasile Șerbacov citea ordinea de zi, după ce în prealabil Erika Stetz dăduse raportul efectivului prezent. Vasile Șerbaov zice un nume.

—Cetățeanul XY să iasă în mijlocul careului!

Apare un om în vârstă, cu un aer de mare inculpat, puțin gârbovit de muncile grele prestate. I se face semn să se oprească la mijloc și se dă citire actului de acuzare.

—Acest cetățean, în seara zilei de..., când s-a întors de la lucru, a intrat în dormitor și zis următoarele, uitându-se la portretul tovarășului Stalin care este atârnat pe peretele din fața ușii: „Pe acesta trebuia să-l spânzure la timp, că atunci noi n-am fi ajuns aici”.

Nu-1 cunoșteam pe acest om, dar un curent rece îmi trecu pe șira spinării; îl vedeam decapitat.

Când s-a exprimat el așa în dormitor, erau mai mulți cetățeni de față, printre care și un isprăvuț de vreo șaptesprezece ani, pe jumătate german, pe jumătate sârb. Dornic de publicitate sau sperând poate o recompensă, s-a dus chiar în aceeași seară la comandament și a reprodus exact cuvintele bătrânului său compatriot, fără nici o urmă de remușcare.

Știrea devenind publică, nu se mai putea proceda altfel. I s-a dat curs. Vasile Serbacov citește mai departe.

—Pentru această abatere gravă, cetățeanul XY este condamnat la trei zile de carceră.

Am respirat cu toții ușurați.

Era vară, dar se spunea că între pereții reci și umezi ai carcerei era mereu răcoare. Pentru a-1 ocroti pe condamnatul nostru am auzit că i s-a lăsat ziua ușa deschisă, ca să se poată bucura de razele binefăcătoare ale soarelui. Câteodată îl mai vizita câte un om de serviciu și, cu această ocazie, discutau amical despre diverse probleme, ce nu erau câtuși de puțin legate de condamnarea sa. Se vede treaba că în sinea lor ofițerii nu se simțiseră foarte lezați de abaterea revoltatului nostru.

Când ostaticul a ieșit de la carceră, a zis mulțumit:

—Cel puțin m-am odihnit trei zile 1

Capitolul 24

O EXTRACȚIE BUCLUCAȘĂ

După un bilanț mai amănunțit, Franzi și cu mine ajungem la concluzia că soarta noastră e destul de incertă. Speranțe de plecare acasă nu sunt; amândoi eram în categoria întâi de muncă.

Ce-i drept, soarta noastră era ceva mai bună decât a celor care munceau în mină, în fabrici sau la pădure, expuși mereu pericolului de accidente, dar și în spital se muncea mult. Eu am slăbit atât încât mai aveam 45 de kilograme. Dar de asemenea amănunte nu se mai ținea cont.

Nici Franzi nu se putea lăuda cu o robustețe prea grozavă. Avea și el mici afecțiuni pulmonare, uneori cu temperatură. Cine să ne ajute? Nu vedeam nici o soluție de ieșire din situația precară în care ne aflam.

—Numai Dumnezeu ne poate ajuta - îi ziceam eu. Hai să ținem novena Sfântului Anton! E un mijloc sigur.

A fost de acord și am început amândoi să renunțăm la micul dejun, în fiecare marți, timp de nouă săptă-mâni.

Abia au trecut patru săptămâni și, tot într-o marți, apar două persoane cu delegație pentru a face un control medical general. Erau două doctorițe. Una din ele era

însoțită de un băiețel de vreo patru anișori, pe care mi l-a predat mie, să mă ocup de el până va fi ea în exercițiul funcțiunii. Era un copil tare cuminte și m-am împăcat bine cu el. Dar nu știam nimic de cele ce se întâmplau în cabinetul medical. Stând cu copilașul în cămăruța mea, am aflat doar atât că această comisie era asistată și de Spector, iar Franzi dădea explicațiile necesare când era întrebat.

Mai întâi au fost consultați toți bolnavii din spital. Cum Franzi conducea cu multă minuțiozitate istoricul bolnavilor, nu a fost răsturnat nici un diagnostic; dimpotrivă, le-a stârnit aprecierea. Erau femei minunate și obiective.

A urmat consultarea bolnavilor de la barăci și pe urmă restul. Unde era cazul să fie trecut cineva într-o categorie mai mare, nu se ezita. Se sfătuiau între ele și ziceau:

—Acest om nu mai poate să fie în categoria întâia; îl trecem în categoria a doua sau a treia.

Tabelele erau fixate încă de pe timpul lusfinei Mihalda. Nimeni n-a îndrăznit între timp să facă vreo modificare.

După ce s-a terminat totul, comisia era frântă de oboseală. Se pregăteau să plece acasă. între timp băiețelul adormise buștean în patul meu, Atunci s-a constatat câ au mai rămas două persoane netrecute prin ciurul consultației: Franzi și cu mine. Fără nici o obiecție din partea lui Spector, am fost amândoi trecuți pe lista categoriei a treia. Un succes cu totul neașteptat! A doua zi eram buimăciți. Evenimentele care s-au precipitat în ulti-

mele douăzeci și patru de ore ne-au paralizat. Nu mai știam de la ce capăt să ne continuăm drumul vieții. în primul rând ne-am dat seama că a fi în categoria a treia era o mare șansă, dar nu total sigură, în ce privește repatrierea. Mai sunt multe hopuri de trecut.

în altă ordine de idei ne întrebam: „Ce facem cu Anny?"

Ea era în categoria a doua; suferea de malarie. în urma tratamentului cu acridină era galbenă ca ceara, dar nu era considerată nerecuperabilă. Malaricii niciodată nu aveau dimineața febră, deci mergeau zi de zi la lucru.

A slăbit și ea mult, dar cum s-o ajutăm? Și fără ea, cum să mergem noi acasă?

Ne veni ideea, după un lung șir de procese de conștiință, să o facem T.B.C.-istă. După plecarea primului transport în țară, s-au mai ivit cazuri de tuberculoză pulmonară; avem deci prin cine acționa.

Acest soi de bolnavi, pe lângă evidența lor specială, mai erau afișați pe perete în cabinetul medical, pe un tabel cu dublu chenar negru. Cei ce ajunseseră acolo în urma analizelor de laborator, nu mai erau în primejdie să fie scoși de pe listă; această boală era considerată atunci incurabilă. Ba mai mult, din cauza caracterului său contagios, toți doreau să scape cât mai repede de bolnavi. Așadar nu păgubesc pe nimeni dacă iau sputa unui astfel de bolnav, iar pe eprubetă scrip numele lui Anny!

Peste câteva zile, îi cer unui bolnav mai grav de T.B.C. să-mi dea niște spută în eprubetă, pentru încă o analiză necesară. Rezultatul bineînțeles a fost pozitiv. Când m-am întors de la laborator, a mai apărut un nume

pe lista cu dublu chenar negru; era Anna Banc. Nu am suflat nimănui vreo vorbă, în afară de Franzi, despre povestea asta. Am considerat afacerea încheiată și ne-am continuat ritmul normal de lucru. Totul ar fi fost foarte bine până la capăt, dacă nu ar fi intervenit neprevăzutul.

într-o zi, a venit Anny la spital foarte amărâtă, fiindcă o durea cumplit o măsea. îl roagă pe Franzi să i-o scoată. Franzi e gata la datorie. O așează pe scaun și într-un timp relativ scurt s-a rezolvat extracția. în acest timp, Anny își vede numele scris cu litere rusești în tabelul cu dublu chenar negru.

Eu m-am retras când a început extracția, dar i-am zis lui Anny să treacă pe la mine când termină, să mai stăm de vorbă. Bineînțeles că era departe de mine gândul să-i spun ceva despre isprava mea! Și nici nu m-am gândit că s-ar putea să observe ceva. După câteva minute apare ea în cabinetul medical, plângând.

—Ce s-a întâmplat? Te doare și acum? - întreb eu, fără să bănuiesc motivul supărării ei. Hai, culcă-te puțin aici, în patul meu. E cald și bine aici.

Anny plângea cu sughițuri și-mi zicea:

—Eu am crezut că voi îmi sunteți prieteni, dar văd că nu este așa!

—De ce?

—Fiindcă mie nu mi-ați spus că sunt T.B.C.-istă.

Simțeam că se învârtește lumea cu mine. Acum plătesc îndrăzneala mea. Dar cum să procedez să ies totuși basma curată? Pentru liniștea ei, trebuia să-mi asum riscul în continuare și să-i mărturisesc adevărul.

A plecat oarecum consolată, dar cu un dubiu în sufle-

tul ei, dubiu care a (inul mult. Căci după un timp destul de îndelungat, când destinul ne-a dus la Berlin, primul lucru pe care l-a Scut acolo, a fost să ceară medicului o radioscopie pulmonară. Abia după ce s-a întors de la acest consult, a râs cu adevărat.

Capitolul 25

FAMILIA SANFTLANG

Ne cunoșteam de la Iași.

Mai precis la gară, în Iași, când ne-am îmbarcat pentru drumul ce a durat trei săptămâni până în Urali, sorocul ne-a unit și am călătorit în același vagon de vite.

Aici nu mai era sobă la mijloc. De o parte și alta a vagonului erau scânduri la o anumită înălțime, unde ne-am așezat așa-zisele paturi; de o parte noi, cele zece fete provenite din același județ, iar în partea cealaltă erau zece persoane de diferite sexe, care erau frate și soră sau soț și soție.

Probabil că în final au constatat că nu erau destule vagoane așa că, după o vreme, au mai îngrămădit la mijloc, între cele două uși, vreo zece militari români de origină germană care, în afară de manta, nu mai aveau nimic asupra lor. Dormeau pe jos, îi sufla vântul oribil; ce mai, stăteau în curent tot timpul. Toți s-au ales cu degerături la mâini și la picioare; de reumatism să nu mai vorbim! Doar gerul pe stepele din calea noastră era sub -30 C° de multe ori. Ba rușii au spus, după prima noastră iarnă petrecută acolo, că a fost o iarnă destul de blândă, fiindcă termometrul nu a coborât toată iarna sub -40 C°.

într-o noapte, unul din soldații de pe jos a înghețat cobză. La prima oprire l-au dat jos. Nu știu în ce stație ne

aflam noi, știu doar atât că sărmanul și-a găsit acolo odihna de veci.

începea să ne părăsească optimismul, și-l consideram fericit. Ceilalți erau foarte tăcuți, cu moralul scăzut. Ore întregi nu scoteau o vorbă. Ne uitam cu îngrijorare la ei, să vedem dacă mai mișcă sau se duc după camaradul lor. Noi, cei din partea cealaltă a vagonului, care aveam așternuturi, suportam cu mai multă ușurință gerul nemilos. Ne chinuia și pe noi setea, foamea, și de ce să nu recunoaștem, și păduchii, care făceau ravagii printre noi.

Odată, una dintre colegele mele a avut ideea de a întinde o pătură de-a latul vagonului. Două fete țineau pătura pentru camuflaj, iar restul se deparazitau. Când terminam sau credeam că am terminat, făceam cu schimbul; le lăsam și pe ele să procedeze la stârpirea paraziților.

Cele din partea opusă a vagonului nu-și puteau permite asemenea lux, fiindcă erau și bărbați printre ele. Ne întrebau din când în când.

—Ce fac domnișoarele acolo?

—Vânătoare de partizani - a răspuns odată una mai guralivă; și de atunci asta a rămas expresia consacrată pentru prinderea păduchilor. Ceilalți ne invidiau pentru privilegiile noastre, dar, cu toate acestea, tot ei aveau moralul mai ridicat și nu odată începeau să cânte: „Lustig ist das Zigeunerleben”, cu gândul de a nu-i lăsa pe acei oropsiți de pe jos să adoarmă pe veci.

Soții Sanftlang aveau, sau își impuneau să aibă, un optimism de-a dreptul molipsitor. Domnul era preot evanghelist, iar soția sa învățătoare. Ambii cântau bine, erau comunicativi, încercau să ridice moralul pe cât se

putea în sufletele tuturor. Mai erau câțiva cu voci bune; astfel se încingea câte un cor de ziceau rușii prin gări:

—Nemții ăștia sunt foarte fericiți; nu știu ei ce-i așteaptă!

Domnul Sanftlang, în calitatea sa de preot evanghelic, avea obiceiul să zică:

—Dacă Dumnezeu e cu noi, cine ne poate sta împotrivă? Iar Dumnezeu este pretutindeni; ori vii, ori morți, tot El e stăpânul nostru.

în vagonul nostru, printre fetele de la Toplița, era și un personaj misterios. Era o fată de șaisprezece ani, tot din Toplița, care nu a vorbit decât de câteva ori în șoaptă cu fetele din orășelul ei și nimeni nu i-a văzut fața tot timpul drumului. Fetele din grupul ei o țineau în mijlocul lor, făcând tot posibilul să o ferească de orice privire. De altfel, fata își înfășurase capul și fața cu o broboadă mare de lână în așa fel încât, tot timpul drumului, ne-am întrebat ce mumie or fi ascunzând fetele din Toplița, cu atâta grijă și solicitudine. Abia în Kubandik am văzut-o și eu la față și i-am aflat povestea.

Era o fată de o frumusețe rară. îi muriseră amândoi părinții, pe rând, așa încât ajunsese să aibă ambii părinți vitregi. La plecare, mama ei vitregă, care o iubea mult, le implorase pe fetele mai mari, care plecau împreună cu ea, s-o ocrotească și să o ferească de orice privire care i-ar fi putut atrage necazuri. Fetele și-au ținut promisiunea.

Când după o vreme, în Rusia, fata și-a făcut o fotografie, poate cu gândul de a o trimite acasă, fotograful, încântat de clienta lui, a așezat un exemplar în vitrină,

pentru reclamă. După o vreme, se povestea în lagăr că un ofițer rus, care văzuse fotografia în vitrină, fusese de-a dreptul fascinat de chipul fetei și îl rugase pe fotograf să-i mărească poza și o afișase pe un perete în camera lui. Abia după o jumătate de an întâmplarea a făcut ca cei doi să se cunoască, când ofițerul a venit în vizită la colegii lui din lagăr.

în ce-i privește pe soții Sanftlang, am început să ne simpatizăm reciproc încă din timpul călătoriei. Mai târ-ziu, în serile călduroase de vară, când îi mai permitea puterea după o zi grea de muncă, domnul Sanftlang mergea la soția lui s-o scoată la plimbare. Și amândoi se abăteau pe la spital să mă ia și pe mine la aer. Era obsedat de un gând: soarta Europei. Și la plimbările noastre serale în trei, mereu dezbătea același subiect.

—Știți, numai unirea tuturor statelor europene ar putea aduce fericirea popoarelor. Și ce frumos ar suna: Statele Unite Europene - SUE.

—Și ce-ar zice marii „naționaliști”?

—Aș scoate din toate dicționarele lumii acest cuvânt, cu tot ce derivă din el. E un motiv în plus de a semăna ostilitate între om și om. E un nonsens. lisus, marele nostru învățător, nu a făcut deosebire între oameni. Și noi cu ce drept să facem? Și în cele mai multe cazuri, dacă urmărești cu atenție arborele genealogic al unor mari agitatori naționaliști, constați că propriul lor sânge îi contrazice. E un nonsens; internaționalismul se impune.

Soția lui îl asculta uneori cu atenție, alteori cu îngă-duință, dar niciodată nu-1 contrazicea. Era o soție fidelă și

la propriu și la figurat; cu alte cuvinte o soție ideală.

Tare rău mi-a părut când i-au dus din Kubandik, nu știu nici eu unde! Poate la vreo mină mai îndepărtată sau la alte lucrări. Eu însă nu i-am mai întâlnit niciodată. Am rămas doar cu amintirea lor.

De altfel, domnul Sanftlang, secondat de soția sa, încerca să-și îndeplinească misiunea apostolică, ridicând moralul celor foarte necăjiți. Mai greu era cu Minni, o tânără de douăzeci și șase de ani, care rămânea cu privirea ațintită în gol, când pastorul îi explica că Dumnezeu va avea grijă de fetița ei de doi ani și de mama ei oarbă, amândouă rămase singure acasă. Soțul ei era plecat pe front și ea era aici în Rusia.

Fiindcă doar eu aveam voie să merg în oraș la farmacie, să scot medicamentele, Minni mi-a dat o dată niște bani - își vânduse probabil ceva - și m-a rugat să-i cumpăr o păpușă. Trebuia să-i ducă ceva fetiței când se va întoarce în țară. Când? Vai, cât am fi vrut cu toții să știm!

Capitolul 26

UN CONTROL MEDICAL INOPINAT

Cam pe la sfârșitul verii anului 1946, a apărut în lagăr o personalitate ursuză, distantă cu toată lumea, numai mister. Cere o cameră liberă, nici nu vine la spital. Aflăm că doamna este medic și dorește să-i consulte pe toți bolnavii din grupa a doua și a treia. Își începe rapid activitatea, nu întreabă nimic, nu cere relații, tăcută; consultă și scrie.

Cu toții ne-am dat seama despre ce este vorba, dar nimeni nu cunoștea amănunte. Când și-a terminat activitatea, și-a strâns cu grijă listele, le-a predat la comandament, și cu același aer misterios ca și la sosire, a dispărut.

Știam că se pregătește un nou transport pentru a fi trimiși acasă, dar cine vor fi fericiții, cum și când se va desfășura evenimentul, era încă un secret. Nu răzbătea până la noi nici un zvon, nici o informație.

între timp, combătui pleacă, este transferat. Mulți regretă plecarea lui. „Un personaj exilat” se zvonea prin lagăr. Fiul unui profesor universitar din Moscova, acest om, nu lipsit de distincție, fusese pare-se trimis aici disciplinar. Nu fusese pe placul cuiva din capitală. Cert este că atâta vreme cât a stat aici, nu a dat niciodată dovadă de exces de zel în pedepsirea supușilor săi. Nu a fost niciodată auzit să amenințe pe cineva cu împușcarea,

cum mai făceau alții prin lagăr.

Noul comandant a venit în lagăr însoțit de soția sa. Aceasta strânge relațiile cu mine. într-o zi, îmi spune:

—Dacă mergi în oraș după medicamente, anunță-mă și pe mine, vreau să te însoțesc; nu cunosc deloc orașul. Doresc să cunosc toate instituțiile pe unde treci pentru aprobarea medicamentelor.

Unele medicamente nu se eliberau direct de la farmacie, ci cu aprobai'e specială. De exemplu, în cazul malariei, acridina nu se obținea decât după luarea în evidență și aprobarea de către Institutul Malarie.

După câteva zile, îmi spuse în taină.

—Tu știi că ești pe lista celor care pleacă acasă? Și doctorul pleacă, dar el nu știe nimic. Să nu-i spui încă. Va afla el de la soțul meu.

E greu de descris sentimentul care m-a încercat atunci. Nu puteam nici să râd, nici să plâng. Să râzi de bucurie când alții rămân să înfrunte o nouă iarnă nemiloasă?

Mai apar și alte surprize; încep să apară numele celor care urmau să plece acasă. Se constată că unii, din categoria a patra, considerați cei mai grav bolnavi, sunt șterși de pe listă. Se aduc acuzații celorlalți care pleacă. La rândul lor, aceștia din urmă se miră și ei și nu știu ce să creadă. Un caz concret se desfășoară chiar în fața mea.

De mai multă vreme era în spital Hodoș Zelma, care acum e tăiată de pe listă. Zelma era bolnavă de T.B.C; o cunoșteam bine. De multe ori ne întrețineam amical. Și pentru mine fusese o lovitură această hotărâre, dar nu puteam să o ajut cu nimic. Comandantul hotăra totul.

Bănuiam că soția acestuia îl influențase în luarea deciziei în cazul meu, deși .eu nu o rugasem cu nimic. Când intram la Zelma să o consolez, se întorcea cu fața la perete și începea să plângă. Eram dezamăgită. O enigmă căreia nu-i găseam răspuns.

Răspunsul a venit după plecarea noastră, după vreo două săptămâni. Atunci am observat că noi nu ne ducem către sud, spre Ucraina, cum era normal ca să ajungem în România, ci ne îndreptăm spre Brest, de unde urma să trecem în Polonia și de acolo mai departe în Germania. O altă dezamăgire; deci nu ne duceam acasă, lucru atât de dorit. Iar cei rămași în lagăr ne invidiau degeaba.

Explicația era simplă. Gheorghiu Dej și Ana Pauker, care reprezentau noul Guvern comunist, au refuzat să ne mai primească în țară, zicând: „Nemții să plece în Germania!”

Mai târziu am aflat că unii dintre sașii întorși din Rusia înaintea noastră și-au găsit casele ocupate de alți oameni, care nu mai vroiau să le cedeze. Atunci ei au plecat pe la București să-și caute dreptatea, și probabil cei din Guvern, plictisiți de insistențele lor, au luat atunci decizia să nu ne mai primească pe noi în țară.

în fața acestei situații, comandantul nostru trebuia să ia măsuri. în lagăr, situația era cam încurcată. La sosirea noastră în Rusia, fiecăruia dintre noi i s-a alcătuit o fișă, un dosar cu diverse caracterizări, printre care figura și întrebarea: „Ce naționalitate aveți?” Era liber fiecare individ să spună ce dorea. Unii spuneau că sunt maghiari sau alte naționalități ca: italieni, șvabi, dar germani mai puțini. Printre aceștia din urmă mă număram și eu, deși

nu cunoșteam prea bine limba germană.

La noi în familie vorbeam ungurește, așa era obiceiul în Austro-Ungaria. Multe familii de evrei, nemți sau chiar români mai înstăriți, vorbeau ungurește. La dosarul meu, figuram ca germană și nu încercam să mă ascund după deget. Spector chiar obișnuia să glumească: „în lagărul ăsta sunt doar doi nemți și nici unul nu știe bine nemțește!”

Astfel, comandantul a luat decizia să-i șteargă de pe listă pe cei care nu erau germani. Asta a fost toată enigma pe care Zelma, ca de altfel și noi, cei care plecam, nu o cunoștea.

Capitolul 27

PLECAREA

în ziua de 16 septembrie 1946, după un control destul de sumar al bagajelor, am plecat cu mașina la gara unde ne aștepta un vagon de vite, ca și la sosire.

Ne instalăm, doar avem de acum experiență. în plus, temperatura era mai prielnică, iar un vagon s-a pus la dispoziție pentru a putea servi de bucătărie. Primeam zilnic mâncare caldă, de obicei ceai, cartofi, pâine și uneori chiar și zarzavaturi.

La mijlocul vagonului, un pat de lemn, mai precis niște scânduri fixate pe patru picioare, era rezervat lui Tarasov, ofițerul care ne însoțea. I-am zis la plecare să-și pună o pătură și o pernă; a râs: „Doar sunt militar!". îl cunoșteam bine pe el și familia sa. Cu o mânecă de la manta și uniformă prinse la centură, se plimba printre noi în gări, când aveam opriri mai lungi. Iar seara, când pe toți ne răzbea somnul, se culca, așa îmbrăcat cum era toată ziua, pe patul său incomod și dormea. Avea o mână amputată din timpul războiului, de aceea a fost trecut ca auxiliar la detașamentul de muncă, unde l-a urmat și familia sa: soția și cele două fete foarte simpatice și comunicative.

După câteva zile de călătorie, când s-au atașat din ce în ce mai multe vagoane la garnitura noastră, care a

plecat de undeva din Asia, s-a mai dat un vagon în plus pentru ofițeri, căci fiecare lagăr își trimitea delegatul său cu oamenii respectivi, adică cu noi care trebuia să fim predați oficialităților germane (din zona sovietică - așa se numea atunci).

Așadar și Tarasov ne părăsi. Doar prin gările în care staționam mai mult își făcea apariția; ne întreba cum ne mai simțim și dispărea din nou.

Noi ne-am fi simțit relativ bine, dar am nimerit un vagon cam șubred și, când prindea trenul viteză, toate scândurile laterale se mișcau și aveam impresia că vagonul are de gând să se descompună. Mai ales la curbe îi scârțâiau oribil toate încheieturile. Dumnezeu știe cum am rămas totuși teferi!

În gările mai mari veneau unii controlori binevoitori și scriau ceva cu creta pe partea exterioară a vagonului. Ziceau că este timp suficient pentru repararea vagonului, fiindcă o să stăm mai mult în stația respectivă. De stat, stăteam noi, dar înainte de plecare veneau alții cu cârpe și ștergeau ce au scris primii pe vagon.

Putem pleca deci. Și plecam, dar hodorogeam din ce în ce mai tare.

La hotarul polonez, unde am intrat în alte vagoane, am scăpat de acest coșmar, dar acum ni s-a spulberat orice speranță de a ajunge acasă. Era limpede, ne îndreptam către Germania.

Noul vagon polonez era mai rezistent. Ultima noastră reședință era tot un vagon de vite, dar acesta nu mai avea scânduri ca celălalt, așa că dormeam direct pe jos. Era

curent. Noaptea mă durea genunchiul drept teribil; mai ales când ploua și era vânt rece. Drept urmare, n-am reușit toată viața să despart cuvântul „Polonia” de genunchiul meu drept, care mă mai chinuia din când în când.

într-o duminică dimineața, ajungem la Varșovia. Suntem trași pe o linie secundară și stăm toată ziua acolo. Timp suficient pentru a admira frumoasa panoramă a râului Vistula pe care abundă micile bărci multicolore cu motor.

Aparent totul era normal și liniștit. Dar grupuri, grupuri de tineri se apropiau de trenul nostru și discutau cu cei care știau limba poloneză. Chiar și în vagonul nostru era o fostă profesoară din Gdansk; era germană de origine, dar știa bine poloneza. Seara, după plecarea trenului, ne-a povestit că tinerii care au asaltat-o cu întrebări erau majoritatea studenți. Se interesau de fosta noastră soartă, deoarece și ei aveau rude sau prieteni duși de ruși și nu știau nimic de soarta lor. Nemulțumire peste tot. „Cu alte cuvinte - zicea ea - nici Al Doilea Război Mondial nu a rezolvat nimic din problemele sociale. Parcă totul s-a încurcat mai tare; haos”.

După câteva zile, ajungem la Frankfurt pe Oder. Trenul este din nou tras pe o linie secundară. Ușile vagoanelor se deschid toate larg. E ora 12 la amiaz. La toate bisericile din oraș se trag clopotele de Ave Maria. Așa se obișnuiește în lumea apuseană, de când creștinii au scăpat de invazia turcească. I s-a adus mulțumire Preasfintei Fecioare Maria, trăgând clopotele. Acest obicei a rămas și azi pretutindeni în lumea catolică. Era un

moment solemn pentru noi. După atâta timp, parcă auzeam clopotele eliberării. Am rostit în gând „Ave Maria, gratia plena...”

Suntem lăsați singuri. Ofițerii noștri au plecat în oraș, pentru a se documenta unde vom fi cazați și predați. După un timp relativ scurt, apar din nou și urmează despărțirea.

Suntem cazați temporar într-un lagăr, unde ne întâmpină câteva persoane binevoitoare și un miros de gulii cu carne, care se răspândea de la bucătăria lagărului. Intrăm cu toții la baie și de acolo la masa care ni se pare împărătească. Câteva ore de odihnă, urmate de o seară de dans.

Ni se fac propuneri să ocupăm servicii acolo.

—Aici sunteți liberi - ni se spune - puteți merge la teatru, la cinema, etc.

Câteva persoane s-au angajat acolo. Majoritatea însă susțineam că vrem să ajungem în România. Unii aveau părinții acolo, alții copiii sau alte rude apropiate. Puterea de adaptare a unui om în astfel de situații este depășită de dorința de a reveni la căminul pe care l-a părăsit în mai puțin de două ore. Așa stând lucrurile, am fost trimiși în lagărul din Treuenbritzen (Brandenburg), în apropiere de Berlin. Acolo era spațiu suficient pentru cazarea noastră: blocuri imense; înjur păduri de brazi.

Lagărul era situat în afara localității respective. Până în centru sau, mai precis, până unde începeau așezările localnicilor, se găsea o grădină imensă, înconjurată de un

gard mare, peste doi metri înălțime. Timpul fiind avansat, recolta era culeasă. Loc era suficient în acele blocuri; începeam cu miile toți cei care soseam în acel an din diversele zone ale Rusiei, începând de la Marea Caspică, Marea Baltică sau a Nordului, ori din Siberia, de parcă ne-am fi dat întâlnire acolo.

Nu-mi dau seama de ce, dar eram păziți cu sârmă ghimpată. Doar o parte din pădure era la dispoziția noastră. Ne plimbam ziua; seara aveam concerte, teatre, balet, în marea sală a lagărului. Iar în zilele de sărbătoare venea câte un preot și făcea slujba religioasă.

Ieșirea în oraș numai pe bază de cerere și de aprobare scrisă. Pentru acest eveniment, trebuia să te scoli cam pe la ora trei noaptea, ca să fii printre primii zece la rând; cam atâtea învoiri se dădeau zilnic. Trebuia să aștepți acolo până la ora opt, când venea funcționara cu biletele de ieșire.

Mâncarea era foarte slabă. Dimineața o ceașcă de cafea neagră fără zahăr. în schimb primeam fiecare câte două linguri de zahăr zilnic, aceasta constituind și rația pentru cafeaua de seară. Se mai dădeau în fiecare zi câte o franzelă pentru cinci persoane și la amiază niște cartofi fierți în coajă, mici ca nucile. Erau probabil din furajele păstrate pentru vite. Cam atât.

Cu o cincime din franzelă, oricât ai fi fost de economicos, nu te puteai descurca până seara. Și atunci am ajuns la concluzia că seara se putea bea cafeaua fără pâine; ba și fără zahăr. în concluzie, am alcătuit o mică asociație, din care făceam parte Anny, Franzi și eu și am hotărât ca cele șase linguri de zahăr ce ni se cuveneau

zilnic să le adunăm într-o pungă și când avem un kilogram să mergem în oraș, să căutăm amatori dispuși să dea pâine în locul zahărului. Persoana de încredere însărcinată cu strânsul zahărului eram eu, fiindcă ceilalți își găsiseră alte preocupări. Franzi, în timpul liber, dădea ajutor la dispensarul lagărului, iar Anny la bucătărie, bineînțeles voluntar. în scurt timp am reușit să fim mari proprietari cu kilogramul nostru complet. Acum se punea spinoasa întrebare: cum să-1 valorificăm?

La poartă făceau de serviciu niște prusaci foarte încuiați. Nu te lăsau să ieși fără bilet de voie nici în ruptul capului.

Salvarea vine în persoana doamnei Tița, o bună prietenă, provenind din același lagăr, care ne povestește că a reușit să îmblânzească un portar, croșetându-i un jerseu. Cum ea nu avea nevoie momentan de biletul de voie primit, ni-1 oferă nouă. Era de două persoane, tocmai ce doream noi. Dar avea un defect; nu corespundea data. Secretul acestor procedee era următorul: la întoarcerea din oraș, cei cu bilete erau obligați să le dea portarilor. Astfel, cetățeanul cu jerseul i-a dat doamnei Tița un bilet expirat, având data de 6 decembrie. Zicea el că nu e nimic; din 6 se face ușor 8 și gata. Dar în data, de 8 când am ieșit împreună cu Anny, erau alții de serviciu la poartă și, cu un aer cât se poate de sever, ne-au pus la punct pentru falsificare. „Și totuși - zice până la urmă unul - dacă recunoașteți, vă dăm drumul, ca să nu ziceți că suntem oameni răi". Recunoaștem, ce să facem, doar trebuie să ne vindem zahărul pe pâine! Și plecăm. Mai bombăneau ei ceva în urma noastră, dar nu am înțeles și

am lungit pasul, fiindcă era deja după-masă și am fi dorit să ajungem înapoi înainte de venirea serii.

În luna decembrie se întunecă repede. Aveam destul de mers până la prima casă, unde ne-am încercat norocul. Răspunsul a fost la fel ca și la celelalte case: „Avem nevoie de zahăr, dar pe bani, fiindcă pâine nici noi nu avem. încercaţi eventual la brutărie". Aceasta trebuia căutată și timpul trecea.

S-a înserat binișor când, în sfârșit, am reușit să obținem pâine. Fericite, facem calea întoarsă. Cu pași repezi ne îndreptăm spre lagăr. Ajungem la porțiunea unde nu mai sunt case. Un gard imens ne desparte de grădina pustie. Nici un om pe drum. Ne ajunge din urmă o mașină cu doi ofițeri ruși. Se oprește chiar în dreptul nostru și ne poftește să urcăm în mașină. Eu, știindu-mă cu musca pe căciulă din cauza biletului falsificat, îmi zic: „Au trimis după noi și ce-o să ne facă, doar nu ne taie capul!" Vreau să intru, dar Anny mă trage de mână cu o mișcare bruscă și fugim. îmi dau și eu atunci seama de primejdia ce ne paște.

Fugim noi, dar nu prea mult, fiindcă ei cu mașina ne ajung și ne îngrămădesc de gardul grădinii părăsite. „Sfinte Antoane, ajută-ne!" - zic eu. în clipa următoare, sare jos de pe gard un cetățean cu pufoaică zdrențuită pe el. L-am recunoscut după îmbrăcăminte ca fiind tot dintre deportații din lagăr; altfel nu-l cunoșteam. Avea în mână o mică boccea cu niște gulii mici, pe jumătate înghețate, care mai rămăseseră pe câmp în urma recoltării. El zicea că face supă din ele, adică le fierbe în apă, sub niște vreascuri, în cutii de conserve ruginite, care cine știe

când au fost aruncate în pădure de niscaiva vizitatori mai înstăriți.

Noi l-am privit ca pe un adevărat salvator. Fiindcă se nimerise să sară gardul chiar lângă noi, l-am apucat fiecare de câte un braț și am pornit toți trei spre lagăr. Mașina s-a întors, ne-a părăsit.

Am auzit ulterior nenumărate cazuri de răpiri de femei, care niciodată nu au mai apărut. Circulau chiar povești îngrozitoare despre violuri și crime.

Capitolul 28

ÎNTINDEM ANTENELE PENTRU PLECAREA ACASĂ

Timpul trece și nu se zărește nici o speranță de schimbare în bine pentru noi. Avem senzația că nimeni nu are nevoie de noi. Trebuie să întreprindem ceva.

La Berlin ar trebui să fie un Connsulat român. Aflăm că nu există, după ce face un delegat de-al nostru un drum până acolo. Suntem informați însă că la Potsdam există o colonie română; s-ar putea să ne vină în ajutor, speram noi. Zis și făcut. Un alt delegat își face formele necesare la comandament și pleacă la Potsdam. Dacă nu mă înșel era tocmai Franzi.

Îl așteptăm cu mare nerăbdare să se întoarcă în chip de salvator. Nu stă mult, doar o zi, și ne aduce următoarea veste: „Există ceva acolo, și sunt binevoitori, însă ei nu au nici o posibilitate de a veni în ajutorul nostru, fiindcă Guvernul Groza din România nu-i recunoaște. Eventual să ne lanseze în servicii aici".

La auzul acestora mulți s-au hotărât să plece clandestin peste hotare. Erau cam multe de trecut până în România.

Ținând cont că între zona sovietică, unde ne aflam noi, și zona americană, hotarul era foarte bine păzit și greu de trecut, era ceva mai convenabil să mergi mai întâi

în zona engleză, și pe urmă în cea americană, deși se ocolea mult în felul acesta. Nu aveam de ales.

NKVD-istul rus al lagărului închidea ochii. De altfel din Frankfurt pe Oder am primit o scrisoare de eliberare cu drept de a ne întoarce la locurile noastre natale. Dar această foaie de eliberare nu ținea loc de pașaport. Iar pasivitatea de prost gust a celor din București nu a reușit să ne trezească la realitate și să ne facă să înțelegem că e cazul să renunțăm definitiv la dorința de a-i mai onora cu prezența noastră. încercăm deci aproape toți să venim clandestin în țară.

între timp, mă sfătuiesc cu Anny. Eu nu renunț la plecarea acasă; ea în schimb are presimțiri sinistre.

—Ce să fac eu în România? Mama mea precis nu mai trăiește. Fratele mamei, Dumnezeu știe pe unde a ajuns cu frontul! Surorile și cumnata sunt în Austria. Doar o soră cu soțul ei s-ar putea să fie în Reghin. Nu, n-are rost să plec acasă!

—Da, ai dreptate, ție îți mai rămâne Austria, când se mai ivește o posibilitate de plecare la surorile tale. Dar eu ce să fac? Trebuie să decid. Dilema din fața mea nu mă lasă să iau o hotărâre.

între timp, zilnic plecau câte două-trei persoane, fiindcă mai multe nu puteau pleca deodată. Ar fi fost prea bătător la ochi și, prin urmare, primejdios. Dacă te prindeau rușii asupra tentativei de trecere frauduloasă a graniței, te închideau cinci sau șase săptămâni pentru cercetare. în acest timp, așa-zișii deținuți erau puși la cele mai grele munci. Pe urmă erau trimiși înapoi în lagăr.

În ziua de 26 decembrie 1946, a doua zi de Crăciun,

când făceam baie la subsolul blocului - acolo puteam face zilnic baie - sunt chemată de o femeie în antecameră, zicându-mi că mă caută cineva.

Iau capotul pe mine și ies. Era Franzi. Mă miră această vizită inopinată, dar imediat îmi dau seama că este vorba de un eveniment ieșit din comun. Fără nici o introducere, îmi zice rapid:

—M-am decis să merg acasă. Am vorbit acum și cu Anny. Ea nu vrea să vină. Tu ce părere ai? Dacă ești de acord, trebuie să știu acum, să ne facă formele de ieșire pentru două persoane. Am vorbit cu NKVD-istul; n-are nimic împotrivă. M-a lămurit chiar el că trecerea prin zona engleză e cu ceva mai ușoară. Și pe urmă, de acolo în cea americană, de asemenea. „Dacă reușești, reușești!" - mi-a zis el.

În câteva minute trebuia să dau răspunsul. A doua zi, la ora șase dimineața, era plecarea din gară. N-am de ales. Dacă Anny nu e de acord, el e singurul om în care pot să am încredere, să înfrunt un drum atât de lung, cu atâtea întortocheri și zone în Germania. Pe urmă o altă frontieră serioasă de trecut în Austria, unde auzeam că frontiera e luminată noaptea. Urma apoi Ungaria cu toate sârmele ghimpate și ce să mai zic? Nici trecerea în România nu era o glumă!

Au încercat mai mulți; unii au reușit, unii nu. Acum nu mai era timp de a pune în cumpănă toate perspectivele. îi zic rapid și hotărât „Da, vin și eu!"

îmi vând repede pătura de lână medicului legist, pentru a-mi asigura banii de drum. Franzi își vinde șuba. Și nu fără emoție așteptăm ziua memorabilă de 27 decem-

brie 1946. în zorii zilei trebuia să plecăm. Eu dormeam cu Anny, dar nici una din noi nu a închis ochii ţoală noaptea; vegheam în tăcere. Şi când a sunat ceasul de plecare, lacrimile noastre ne-au scutit de cuvinte;

Capitolul 29

PERIPEȚIILE CĂLĂTORIEI

De la data plecării de acasă, eram mereu în grup. Formam parcă o familie uriașă de câteva sute de persoane. Cu toate vitregiile intervenite pe parcurs, țineam totuși la acest colectiv mult de tot.

în dimineața mohorâtă a zilei de 27 decembrie 1946, când am urcat scările vagonului din gara Treuenbritzen, aveam senzația că o parte din mine a rămas acolo, cu cei ce au suferit împreună cu mine, iar cu cealaltă parte a eului meu înfrunt necunoscutul incert din față.

Era ger, vagoanele neîncălzite, unele chiar cu geamuri sparte ; ca după război. Explodau pe parcurs multe mine, de se zguduia pământul; chiar și casele aveau, în multe locuri, geamurile sparte.

Noi mergeam înainte; mai precis spus nu înainte, fiindcă mergeam spre nord, nu cum ar fi fost normal, să o luăm spre sud, spre Austria. Ca să ajungem acolo, riscurile erau prea mari.

Am urmat sfaturile binevoitorilor noștri, să încercăm pe ocolite, poate reușim mai ușor să trecem frontiera; mai întâi în zona engleză. De aceea mergeam în direcția opusă.

Am călătorit o zi și o noapte. în compartimentul nostru mai erau doi, trei oameni, dezorientați și ei. Doar

unul susținea că știe rula și ne laiiuiicșlc prompt că trebuie să coborâm la prima siapc, 1'c:ac doua sau trei ore avem legătură mai departe, Ne-am contoimat și am coborât.

Ne îndreptăm către stație, să cerem relații de la impiegat; la ce oră avem legătură către stația X. Despre gările de frontieră nu se vorbea prea mult, din spirit de precauție. Totuși, cetățeanul ne răspunde amabil.

A

—îmi pare rău, dar ați întârziat, trenul a plecat acum câteva minute. Trebuie deci să așteptați 24 de ore, fiindcă numai un tren pe zi merge în direcția aceea.

—Ei bine, noi tocmai de acolo am coborât, acum cinci minute.

—Păcat.

Sala de așteptare era aproape goală. Doar o doamnă alerga cu un copilaș de mână, ca să-i facă încălzirea. Ne atașăm lor și, după o noapte nedormită, alergăm. Peste o oră, doamna și copilul au legătură și pleacă.

E bine să fugi pe peron cu un copil de mână, dar singur sau chiar în doi, la dimensiunea noastră, nu merge; și mai ales 24 de ore! Mai puțin eu ceva după ce am rămas singuri, dar timpul trece nemilos de încet.

Către seară, o tânără, care era de serviciu la camera „mama și copilul", ne-a invitat acolo; tot nu avea mușterii. Era mai cald și am putut moțăi acolo lângă domnișoara binevoitoare.

Sosi și dimineața următoare. După ce am fost serviți cu un ceai cald, ne-am strâns bagajele și am ieșit pe peron, fiindcă se apropia trenul nostru. Călătoria cu trenul ținu până seara. între timp, ne împrietenim cu un

tânăr inginer, care urma același itinerar. Era binevenit în calea noastră. Cunoștea topografia locului, era din apropiere, și zicea că pădurea pe care trebuie s-o trecem o știe foarte bine, fiindcă de multe ori a făcut excursii pe meleagurile respective. Dar acum iarna și în toiul nopții, e riscant să mergi singur și deci se bucură de compania noastră. Ce-i drept și noi îl socoteam un înger coborât din cer.

Ajunși la gara cu pricina, coborâm în tăcere. Traversăm un oraș ale cărui vitrine erau luminate incomod pentru noi, care preferam să trecem neobservați. Am reușit, cu ajutorul lui Dumnezeu, și acum începem să urcăm în pădure. Zăpada era mare. În asemenea condiții, mersul devine din ce în ce mai obositor. Eu mergeam la mijloc; de o parte și de alta, băieții.

Urcușul era greu. Cu tot gerul, noi transpiram. începem să gâfâim. în tăcere, ne punem jos bagajele și ne așezăm în zăpadă; ce bine era! După un scurt răstimp băieții se ridică. Continuăm drumul, dar eu simt că nu mai pot. Geamantanul meu, care cântărea zece kilograme, mă trăgea la pământ și urcușul tot mai continua. Picioarele mi se adânceau mult în zăpadă; puterile mă părăseau. Deodată, le zic în șoaptă băieților :

—Mergeți voi mai departe, eu acum nu mai pot. Dar o să vă ajung din urmă. nr >

Rămăsesem câțiva pași în urmă și mă gândeam să abandonez drumul și să mă predau dimineață autorităților.- is r?

Băieții s-au întors:

—Cum p să te lăsăm noaptea singură în pădure ?

În următorul minut, Hanzi îi ck/k.ira Juki) ul de la gât, leagă geamantanul meu ele al lui, le ia in spate și pornim iar la drum. Noroc că începem îndată să coborâm și ghidul nostru ne spune că suntem aproape salvați; gara din zona engleză este aproape, doar la doi kilometri. Mi-am luat și eu geamantanul. Acum ne puteam permite să încetinim ritmul. Nu mai ne era frică de lupi, doar de oameni. Dar am scăpat nevătămați, și de unii și de alții.

Privim bucuroși în față cum încep să apară luminile de la gară.

Era încă întuneric, dar sala de așteptare era ticsită de lume, bine luminată și înăuntru era cald. Atunci ne dăm seama cât de mare este numărul acelora care, ca și noi, se luptă cu destinul ce li se pare potrivnic.

într-un ungher al sălii de așteptare, în apropierea noastră se instalează o familie formată din cei doi soți și doi copii. Sunt obosiți. Au trecut și ei câțiva kilometri.de hotar. Copiii nu par a fi mai mari de șase, șapte ani. Sunt considerați niște eroi pentru performanța de maraton realizată în acea noapte.

Dar vedem că domnul se căznește să scoată ceva din rucsac. Credem că are alimente sau haine pentru copii, însă în final apare un căpșor de copilaș abia trecut de doi anișori. Tăcea chitic. Toți se întrebau cum a reușit să fie atât de silențios tot drumul parcurs.

—I-am explicat noi la plecare - ziceau părinții - că dacă plânge sau scâncește în rucsac, murim cu toții. A înțeles și a tăcut. Vedeți, nici acum nu zice nimic?

Doar privea cu ochișorii mari și mirați înjur.

—Das ist ein braves Kind - au exclamat câțiva din preajmă.

Majoritatea dintre cei adunați acolo erau cetățeni germani care nu mai doreau să rămână în sectorul sovietic.

Capitolul 30

SPRE BAVARIA

Un hotar l-am trecut cu ajutorul lui Dumnezeu; mai sunt încă patru până la intrarea în Arad.

în dimineața zilei de 30 decembrie, ne continuăm drumul cu trenul prin zona engleză. Vagoanele sunt pline, fiecare își avea locul său. Bine încălzite; deci ne continuăm drumul în condiții optime. Apar englezii, citesc ziarul tăcuți, fără să ia la cunoștință nimic din jurul lor.

Noi începem să fim puțin agitați. Ne-am interesa despre trecerea în zona americană, dar ne este teamă. Stăm aparent liniștiți pe locurile noastre. Unii coboară, alții urcă. Noi, numai ochi și urechi.

Schimbăm o dată trenul, după ce am mers toată noaptea. Ajungem într-un tren cu niște oameni mai comunicativi. Ne întreabă de unde venim; pufoaica rusească îl trăda pe Franzi. La început am fost luați drept ruși. Până la urmă le destăinuim sincer de unde venim și unde vrem să ajungem.

în fața noastră stă un domn mai în vârstă cu fiica sa. Ea era studentă în zona engleză, dar familia locuia dincolo, în Bavaria. Tatăl ei venise s-o ducă de Anul Nou acasă, fiindcă zicea că, în vremurile acestea, e riscant pentru o fată să călătorească singură. Pe urmă ne-a întrebat dacă avem pașaport. Era cea mai spinoasă întrebai'e

care sc putea adu .a unor Hieji calatori clandestini. îi explicăm că la ficinkluil pc Oder ani primit fiecare câte o foaie de eliberare cu drept de întoarcere în locurile noas-ti'e natale, de la comandamentul rusesc care ne predase în lagărul de acolo. Știam noi foarte bine că această spravkă nu ține loc de pașaport.

Toți ne încurajează însă să rămânem în tren și să ne încercăm norocul. Era deja după-masa zilei de 31 decembrie; trenul se îndrepta rapid către zona de frontieră. Toți încep să-și scotocească bagajele, pentru a pregăti pașa-poartele pentru control. Eu îmi scot cărticica de rugăciuni și spravka rusească. Toți ne privesc cu compasiune.

Trenul se oprește brusc. Intră câteva persoane în uniformă. Ne roagă politicos să coborâm cu toții, prin partea din spate a vagonului. Pe urmă coboară și ei. Merg la intrarea din față și se opresc pe scări. După verificare, persoanei respective i se face loc să urce din nou.

Stau și eu la rând, cu cărticica mea de rugăciuni strângând-o tot mai tare în mâini. E la control domni-șoara studentă. în spate, tatăl ei, apoi urmez eu. Acum aș vrea să ies din rând, dar e prea târziu. în acel moment, domnul din fața mea se întoarce către mine și îmi zice cu glas tare:

—Dumneavoastră treceți, vă rog, înaintea mea, fiindcă ați fost controlată dincolo!

îmi face loc respectuos să trec, gest repetat de către persoanele în uniformă. Nu-mi vine să cred, dar pașii mă poartă, și urc scările ca un somnambul. Sunt salvată!

Mă așez cuminte la locul meu și aștept să termine cu

toții. în sfârșit trenul se pune în mișcare și plecăm. Mulțumesc binefăcătorilor mei. Simt cum fiecare nervișor din mine a fost solicitat la maximum cu această ocazie. Când îmi revin din starea mea de apatie mă uit cu spaimă înjur; Franzi n-a apărut și trenul a plecat de mult. Unde o fi rămas ? Ce mă fac eu cu geamantanul său, care e mare și nu o să-1 pot duce? Iar el cum se va descurca singur^ fără bagaje?

Aceste întrebări mă chinuiau rând pe rând. Colegii mei de călătorie nu zic nimic, dar se vede îngrijorarea și pe fețele lor. Călătorim în tăcere. Fără să-mi schimb mimica feței, simt cum primele lacrimi încep să se rostogolească pe pieptul meu. Atunci aud un „Evrika!" zis cu glas tare de persoana din fața mea. Toți întorc privirea spre ușă și zâmbesc fericiți, arătându-și simpatia față de noi. Pe ușa din spatele meu intră Franzi.

—A trecut cam mult până am ajuns aici - zice el - fiindcă a trebuit să merg până la ultimul vagon, ca să reușesc să mă strecor.

Peste puțin timp schimbăm trenul și cu mare viteză ne îndreptăm spre sud. Privim cu nesaț orașele prin care trecem, deși este noapte; noaptea de Revelion. Niirnberg, Regensburg, Passau,... Peste tot se văd brazi uriași împodobiți cu beculețe multicolore... Cam de mult nu mai avusesem parte de o asemenea feerie!

Trenul nu mai trebuia schimbat. Urma ca în jurul orei opt să ajungem la Passau, un orășel situat pe Dunăre, care era deja la hotarul austriac.

în zorii zilei de 1 ianuarie 1946, veni un control inopinat ca să verifice biletele de călătorie; noi bine-

înțeles nu aveam așa ceva. Puținii bani pe care îi mai aveam tot nu ne-ar fi ajuns pentru o călătorie atât de lungă. Și nimeni nu ne-a deranjat cu asemenea întrebări indiscrete până aici. Scoatem spravka rusească, le-o arătăm; ei nu înțeleg nimic. Noi, cu un aer cât mai nevinovat, le explicăm că situația este cât se poate de legală. Iau ei hârtiile, se duc, se consultă, și se întorc după vreo jumătate de oră, zicându-ne următoarele:

—Aceste hârtii le puteți folosi în altă parte, dacă nu aveți hârtie igienică, nu la noi pe tren! Și ca să nu ziceți că suntem oameni răi, vi le dăm înapoi și mergeți sănătoși ! Doar n-o să facem noi greutăți celor ce se întorc din prizonierat!

Capitolul 31

REGENSBURG

Ultima stație: Passau. Ne dăm jos din tren. E dimineața zilei de 1 ianuarie 1947; Anul Nou. Intrăm la gară pentru a ne interesa cum s-ar putea merge mai departe în Austria. Un funcționar binevoitor ne lămurește:

—Nici nu încercați; oboseală zadarnică! Pe șosea circulă grănicerii cu motocicletele. Chiar și noaptea hotarul este luminat. Din cinci în cinci minute, o rafală de lumină puternică parcurge șoseaua.

Nu ne dăm seama dacă era chiar așa sau vroia doar să ne facă să renunțăm.

—Atunci - zicem - vom merge noaptea prin pădure.

—E imposibil. Zăpada e de o jumătate de metru.

—Și ce să facem noi acum?

—Eu v-aș sfătui să mergeți la Caritas. Se vede că sunteți obosiți; acolo mai găsiți și o mâncare bună.

Sediul Caritas era tot în incinta gării. S-ar putea numi un restaurant foarte curat și pedant al gării, dar în care consumația nu se plătea; totul era gratis.

Când am ajuns acolo, ne-au întâmpinat niște călugărițe zâmbitoare. în sală, mai multe măsuțe acoperite cu fețe de masă albe. Totul strălucea de curățenie. In partea opusă intrării, un pom de Crăciun minunat împodobit.

Cum sufletele noastre tânjeau după așa ceva, ne-am îndreptat spre măsuța de lângă pom; eram singurii musafiri.

Așezându-mă, încep să fac bilanțul călătoriei noastre: cinci nopți nedormite, doar așa iepurește, pe ici pe colo. în plus, prima noapte înaintea plecării, tot o noapte albă. De mâncare am primit noi ceva înainte de plecare și mai aveam puțină pâine uscată și niște brânză, dar nu ne-am atins de ea, fiindcă am luat hotărârea, pe drum încă, să ajunăm până la amiază în ziua de Anul Nou, drept mulțumire că ne-a ajutat Dumnezeu să ajungem teferi aici. Nici o abstinență nu e prea mare, după asemenea timpuri de mari încercări!

între timp, apare la masa noastră o măicuță cu o tavă încărcată cu tot felul de bunătăți ca: șuncă, cozonaci, cacao cu lapte, prăjituri și, ce era mai mult, cu un ton cald ne urează: „Poftă bună!" îi mulțumim din toată inima, dar nu ne atingem de nimic; era trecut de ora nouă.

Franzi îmi spune:

—Am timp până la amiază să trag o raită prin oraș, poate întâlnesc vreun cunoscut rătăcit pe aici ca și noi.

—Bine, dar să nu stai mult, fiindcă am auzit că azi închid aici la ora 14.

După plecarea lui mă năpădesc lacrimile. Călugărițele apar pe rând să mă consoleze. Atunci îmi dau seama cât de mică și cât de neînsemnată este credința mea. Mă rușinez la gândul că Preaputernicul Ceresc Tată poartă de grijă unor lași ca mine.

Pe la amiaz apare Franzi, dar nu singur, ci cu un medic veterinar, care plecase cu vreo două săptămâni

înaintea noastră din Treucnbrintzen și s-a oprit aici din aceleași motive ca și noi.

Ochii mă trădau; se vedea că am plâns. Medicul mă întreabă cu un oarecare umor în glas:

—Ce faci, plângi după foametea din Treuenbrintzen?

Cu precizie matematică, la ora 13 se servește prânzul. Apare aceeași măicuță ca și dimineață, cu tava plină: supă caldă, cotlete pane, prăjituri. Mâncăm cât putem și ne retragem ca să respectăm programul lor de sărbătoare. La ora 14 se închidea acolo.

Medicul veterinar ne invită la berăria de alături ca să putem sta de vorbă și să ne inițieze. Ne spune că la lagărul din Passau nici un ac nu mai încape; e plin de lume. Unii provin din țară - foști ofițeri cu familiile lor - alții veniți din Rusia, Țări Baltice^ etc. Dar că, tot în apropierea gării, se găsește un birou (să-i zicem de plasare). Să mergem imediat acolo și se va rezolva problema noastră. - <

O tânără amabilă era de serviciu singură, fiind sărbătoare. Ne spune același lucru ca și cunoștința noastră, cu o oră mai înainte, dar ne lămurește în continuare că la ora 16 avem un tren către Regensburg, unde, mai erau locuri de cazare. Acceptăm propunerea, ne face formele și ne grăbim să prindem trenul.

Ajungem seara la Regensburg, dar la o oră așa de târzie nu ne puteam prezenta la lagăr. Nici tramvaiele nu mai circulă. Deci decidem să stăm în sala de așteptare.

Și aici era un pom frumos de Crăciun. Mă așez pe un

scaun în apropierea pomului și încep să moțăi. Din cauza mulțimii de du-te-vino nu se putea odihni nimeni, dar cel puțin era cald.

A doua zi a urmat controlul medical - eram cazați cu zecile într-un dormitor - obținerea tichetelor de masă, masa și, când toate au luat sfârșit, ne culcăm, după o săptămână de zbucium.

în dimineața următoare, 3 ianuarie, am o surpriză foarte neplăcută când mă trezesc. Nu-mi dau seama despre ce este vorba, dar nu mai văd aproape nimic. Foarte vag zăresc câte ceva. Vreau să-1 caut pe Franzi. Nu era greu de găsit, fiindcă și aici aveam cunoștințe comune, care m-au dus la el. Se uită la ochii mei și-mi zice că nu am nimic la ochi. S-au inflamat doar pleoapele în urma surmenajului. O să-și revină fără nici o altă intervenție, după ce mă mai odihnesc. într-adevăr mi-am recăpătat vederea după două-trei zile.

Eram îngrămădiți sute, poate mii, în acel lagăr. în ce privește mâncarea, nu se putea reproșa nimic, dimpotrivă: câte două feluri dimineața și seara, iar la amiază trei. Poarta era deschisă; o libertate totală. Orașul era situat pe Dunăre, frumos, ca toate orașele danubiene.

Vizitam zilnic muzee, biserici, cinematografe, iar seara mergeam uneori la Cazinou unde întâlneam compatrioți. Eram plăcut impresionați de cordialitatea lor. împrumutam din optimismul lor și încercam să uităm de necazurile noastre trecute și chiar prezente, al căror spectru ne urmărea în ceasurile noastre de singurătate, dată fiind situația noastră incertă. Acolo eram doar în trecere. Aveam,

ce-i drepte cazare și masă, dar spinoasa problemă a repatrierii rămânea fără răspuns.

Se întâmpla ca cei din lagăr să fie vizitați de rude sau cunoștințe, venite să-i caute. Printre aceștia era și tânărul Antonescu, nepotul generalului Antonescu, care fusese împușcat de comuniști în țară. Ne-a povestit că a fost plecat în America, unde avea o situație destul de bună, dar că a revenit în Germania, chinuit de dorul de țară.

—Eu nu mă pot întoarce în România; m-ar împușca imediat și pe mine. Dar am venit aici în speranța că voi găsi o româncă să mă însor. Vreau să mă căsătoresc cu o femeie care poate simți dorul de țară ca și mine.

Fusese student la medicină, dar își întrerupsese studiile din cauza războiului. într-o zi îi spune lui Franzi:

—M-am hotărât să-mi continui studiile aici; m-am interesat, este posibil. Vino și tu cu mine.

Franzi oscilează. Ar însemna să renunțe la visul său, pe care mi-l destăinuise încă din Rusia. Tatăl lui era medic veterinar în Năsăud; un om foarte bogat. Când se va întoarce acasă își va termina studiile și-l va ruga pe tatăl său să-i permită să-și amenajeze un spital particular într-una din casele sale din centrul orașului, care era acum închiriată. în visul lui, care nu i s-a împlinit niciodată, eu urma să joc rolul de Oberschwester. Și de soție.

Franzi mă întreabă ce părere am de rămânerea în Germania, Eu insist; vreau acasă. Așa că ne vom mai păstra încă multă vreme statutul de călători prin Europa.

Un mic firicel, foarte timid, ne conduce, printr-o cunoștință oarecare, spre o sursă de salvare. Suntem informați că s-ar găsi în oraș un birou condus de un colonel

rus însărcinat cu transportul rușilor prin zona respectivă. Mergem acolo. Ne primește cu simpatie, ne povestește că a fost și în România, a vorbit personal cu regele Mihai, i-a făcut o impresie bună și așa mai departe.

Noi eram o delegație formată din trei persoane: un fost căpitan din Basarabia, care intenționa să-și viziteze rudele din țară și care nu făcea parte dintre deportați, Franzi și eu. Reprezentam interesele tuturor celor care doreau să se întoarcă în țară; eram de ordinul sutelor. îl întrebăm fără înconjur dacă poate să ne ajute să ajungem onorabil în țară, fără a ne mai expune la atâtea greutăți și riscuri, implicate de trecerea clandestină a frontierelor. Ezită să ne răspundă, se gândește mult, în final găsește soluția.

—Comandantul nostru suprem este la Frankfurt. Eu voi înainta cererea dumneavoastră acolo și peste patru zile vă pot da un răspuns.

îi mulțumim și plecăm cu oarecare speranță în suflet. Transmitem vestea și celorlalți cointeresați și așteptăm cu nerăbdare ziua de miercuri, indicată de colonel a fi data decisivă. Poate totuși avem noroc!

în ziua sorocită, nu fără emoții, ne înființăm toți trei în fața colonelului, să auzim fericitul verdict Fu scurt și concis; fără drept de apel.

—Să renunțați la cetățenia română în favoare celei sovietice și atunci putem să vă punem trenuri și mașini la dispoziție; altfel nu.

Acum noi ezităm, zicând că trebuie să ne consultăm cu concetățenii noștri și apoi ne vom prezenta din nou. Bineînțeles că nu l-am mai onorat cu prezența noastră,

fiindcă nu s-a găsit chiar nici un amator să primească propunerea.

între timp scriam acasă „Suntem pe drum, dar când vom ajunge, numai Dumnezeu știe”.

„Știam că trăiești - îmi scria mama. Ne-a vizitat domnul Kaller. De fapt, încă înainte de venirea lui, tata te-a visat. în visul lui te-ai transformat într-o floare și un miel te-a cuprins cu lăbuțele, zicând: Nu fiți îngrijorați! Voi avea eu grijă de ea!

Noi ne-am rugat mult pentru tine. I-am plătit și lelii Firoana, care este văduvă și săracă, să se roage pentru tine. Rugăciunile văduvelor sunt mai bine primite”.

Noi ne gândeam cu nostalgie și la cei rămași la Treuenbrintzen. Ne părea sincer rău că nu aveam cum să-i anunțăm să plece și ei de acolo.

într-o seară de sfârșit de ianuarie, când mă întorceam singură de la cină, mi se pare că văd două figuri cunoscute care trec pe lângă mine. Erau adâncite într-o conversație și nu m-au recunoscut; bineînțeles nici nu se așteptau la o astfel de întâlnire. Eu mă întorc, să mă conving, și strig cu glas tare:

—Anny!

—Ce mică e lumea!

Nu era singură. S-a asociat cu doamna Tița, o veche cunoștință din Rusia, și au plecat după noi. Regretaseră faptul că au respins propunerea noastră de plecare din Treuenbrintzen. Acum bucuria era mare și lecția suficientă ca să nu ne mai despărțim până când aveam să ajungem acasă.

Capitolul 32

MÜNCHEN

Zilnic soseau noi și noi transporturi, încât lagărul a devenit neîncăpător. Primim ordin într-o zi să ne facem bagajele și să ne ducem la München; mai precis la Allach - o suburbie a orașului. Era o nimica toată să cutreieri orașul, fiindcă tramvaiele circulau până la Allach.

Și acolo eram total liberi. Mergeam la baie, la piscină, biserici, muzee. Mâncarea la cantina lagărului era la superlativ. în plus, mai soseau camioane încărcate cu dulciuri, fructe exotice, îmbrăcăminte, trimise prin Caritas de către diferite biserici sau Crucea Roșie. Odată îmi amintesc când a sosit un camion arhiplin și nimeni din lagăr nu a avut chef să meargă la descărcat, în ciuda insistențelor șoferului. Până la urmă s-a văzut silit să se întoarcă de unde a venit cu camionul plin. Mă gândeam cum ar fi năvălit la descărcat aceiași oameni în Rusia, când mâneam doar supă de urzici, sau la Treuenbrintzen!

Fostul comandant de jandarmi din Basarabia, care își asumase rolul de comandant de lagăr, era plecat în oraș în momentul sosirii camionului. Când s-a întors către seară și a aflat de isprava presupușilor săi subordonați, s-a făcut foc și pară.

—Eu am vorbit - zicea el - cu episcopul ortodox și voi mă faceți de rușine?

Printre noi se mai p.r.ij .'.i UD |U.,I olihr hurie talentat, care tăcea nișteNniii-gia\ iui splendide eu Madona și alți sfinți. Cu ajutorul lui, siLuapa a lost salvată. Comandantul a luat câteva exemplare din delicatele obiecte de artă și s-a înființat a doua zi la episcopia respectivă, oferindu-le, împreună cu scuzele:

—Nefiind eu în lagăr - zice el - nimeni n-a îndrăznit să descarce camionul, atât sunt oamenii aceștia de disciplinați și cu frica în oase, datorită faptului că au fost în școala rusească!

—Sărmanii... - și dădu ordin din nou să plece camionul încărcat spre oropsiții din lagăr.

Veni și căpitanul cu cadourile, care de data asta au fost descărcate rapid.

Â
În acest lagăr se mai găseau și o mulțime de familii de germani (șvabi) scoși din Ungaria, precum și mulți foști ofițeri rătăciți pe acolo în urma războiului; erau de toate naționalitățile: români, sârbi, polonezi.

Â
În mod special românii strângeau legătura cu noi, mai ales aceia care doreau să viziteze țara sau să se întoarcă la familiile lor rămase acasă. Legitimațiile lor însă nu le permiteau acest lucru și ar fi fost riscant să apară în țară. începeau să-și facă fotocopii după actele noastre de eliberare rusești; se mai întâmpla să moară câte unul de-ai noștri care fusese cu adevărat în Rusia. Asemenea acte erau foarte căutate. Uneori i se întâmpla câte unui cetățean, care avea o asemenea legitimație în buzunar, să-și uite noul nume și să se bâlbâie când trebuia să răspundă la întrebarea cum îl cheamă.

Autoritățile și-au dat seauia și au luat anumite măsuri pentru a-i feri de surprize neplăcute. A venit o comisie americană să ne propună integrarea în muncă acolo. Cu cei veniți din Ungaria sau Cehoslovacia nu au avut probleme, dar noi, cei veniți din prizonierat, spuneam că vrem să ne repatriem și, în nici un caz, nu vrem să ocupăm servicii acolo, fiindcă astfel o să ne pierdem unitatea, împrăștiindu-ne. Deoarece pretenția noastră a depășit puterea lor de acțiune, neavând legături oficiale cu guvernul român, s-au decis să ia alte măsuri.

Știind că suntem amestecați cu cei ce nu au fost în Rusia, au organizat o anchetă. Fiecare a fost interogat individual unde și ce a lucrat în URSS. Cei care nu trecuseră niciodată pe acolo au fost ușor de depistat ca având acte false și respinși de la așa-zisa repatriere. Iar noi, ceilalți, foarte fericiți, am fost poftiți într-un tren și, în loc de România, ne-am trezit din nou predați rușilor, în zona sovietică. Pe ceilalți i-au reținut, știind că ar fi în primejdie ca rușii să-i deporteze cu adevărat în țara lor, pe când noi, expediați de acolo ca inapți de muncă, vom rămâne liniștiți în RDG.

Astfel, peste două zile ne-am pomenit debarcați în Riesa, un orășel situat pe Elba, în Saxonia. Unii au plecat imediat înapoi cum au putut. Noi ne-am decis să rămânem măcar până se topesc zăpezile, să nu avem atâtea obstacole în cale; era februarie.

Capitolul 33

RIESA

Și iată-ne din nou în zona sovietică. Aici nimeni nu ne aștepta. Nu erau pregătiți de musafiri nepoftiți. Au găsit ei totuși un loc în afara orașului, la un conac părăsit. Curios ne mai jucam și noi cu destinul, fără să înțelegem voia Celui de Sus! Refuzăm ce ni se oferă cu generozitate și ținem morțiș să mergem acolo unde nu mai este loc pentru noi: România, Zona sovietică... Și aici, și acolo, nici o diferență.

Ne ducem zilnic în oraș, ca să mai uităm neajunsurile noastre. Vizionăm filme. Calitativ erau incomparabile cu cele văzute la Miinchen sau Regensburg; numai feerie. Ne simțeam transportați într-o lume bună, veselă, care ne hrănea cu adevărat sufletele. îmi amintesc totuși că acele filme, care pentru noi constituiau o evadare din angoasele noastre zilnice, erau totuși precedate de cele mai triste jurnale din lume. Pe ecrane apăreau obsesiv chipurile unor copii sau ale unor părinți despărțiți. de război, căutându-se reciproc.

De obicei Anny, Franzi și cu mine aveam programul la unison. într-o seară cam târzie, după ora zece, revenind încetișor către așa-zisa noastră casă, care era situată acum cam la 2 km de oraș, observăm mișcare pe la hambarele situate în apropierea lagărului; în lagăr ne aștepta o altă

surpriză: mirosea grozav a cartofi copți, dar nu se vedea nimic. Tăcere prin camere. La foamea pe care o aveam, asemenea mirosuri depășeau cu mult pofta pe care o aveam în copilărie, când treceam pe lângă un colț de stradă unde se vindeau castane coapte. Secretul nu ni s-a dezvăluit, așa că ne-am mulțumit cu mirosul și ne-am culcat.

Dimineața, nici o urmă. Doar obișnuitul ceai cu puțină pâine, câteodată muiată în ulei de mac. Părea că totul a fost o iluzie cauzată de foamea ce ne chinuia. Totuși, în seara următoare luăm hotărârea să rămânem acasă. Nu observăm nici o mișcare suspectă. Era pauză.

A treia zi, am plecat la concert. Luam bilete cu preț redus. Concertul ne-a scos din monotonia zilelor mohorâte și la propriu și la figurat. Ne-am întors seara târziu, comentând concertul care ne plăcuse și care aproape că reușise să ne facă să uităm de foamea noastră obsesivă. în timp ce ne îndreptam spre conac, în fața noastră a apărut o scenă ce semăna a vandalism. Ne oprim, spionăm; ce s-o fi petrecând?

Concetățenii noștri, după o mică pauză, văzând că data trecută nu s-au luat măsuri împotriva celor care furaseră cartofi, acum au făcut-o în stil mare. Au început să care cu sacii cartofii depozitați în hambarele din apropiere. Și fiindcă era nevoie și de lemne pentru coptul lor, au început să descompună hambarele care, ce-i drept, erau cam șubrede. Deci se cărau bârne întregi, care se tăiau ușor, fiindcă erau putrezite!. Așadar sub paturile lor era plin de combustibil; numai hambarele arătau ca după foc. Acum participaseră cu toții la jaf, chiar și persoane

care altădată nu ar fi fost capabile să fure un ac de la cineva. Probabil că aș fi participat și eu dacă aș fi fost acasă și mi-ar fi permis puterile. Apoi s-a făcut ordine în dormitoare; doar câte un capăt de bârnă care mai ieșea de sub câte un pat ne mai trăda. De exterior ce să mai vorbim? Urmele de pe zăpadă erau concludente- Și era senin, nu voia să ningă deloc.

Dimineața, liniște de mormânt. Nici după ceai nu prea aveau curajul oamenii să meargă. Dar cine mergea, era servit la bucătărie frumos și fără reproșuri. Și totuși ceva s-a întâmplat. Poarta era închisă cu lacăt, așa că fiecare încerca să-și omoare timpul în lagăr, străduindu-se în același timp să-și compună o mină cât mai nevinovată.

Cam pe la ora zece apare o comisie formată din câțiva bărbați, în frunte cu primarul orașului. Nu ne zic nimic, dar merg din dormitor în dormitor, văd corpurile delicte; câte unul mai indiscret se apleacă să privească dezastrul de sub paturi. Noi îi priveam în tăcere încercând să ghicim ce măsuri au de gând să ia. Deocamdată nu ni se adresează direct, dar unii vociferează urât la adresa noastră. Primarul, care se vede că era un om de treabă, încercă să mai calmeze spiritele, zicându-le:

—Voi nu știți că foamea poate să doară?

S-a luat hotărârea ca în aceeași zi să ne facem bagajele și să plecăm de acolo. în ziua următoare am apărut în presa locală, descriși în termeni nu prea măgulitori. Alte măsuri nu s-au luat împotriva noastră; poate supravegheați cu mai multă atenție.

Noua noastră reședință se afla în centrul orașului, lângă o școală rusească. Aici eram liberi, fără porți și paznici. Distracția favorită: plimbările pe malul Elbei unde, din loc în loc, erau posturi de observație, un fel de turnuri Eiffel în miniatură, de unde puteai admira vapoarele trecând prin defileul mult cântatei Elbe.

Frecventam în continuare biserici, muzee, cinematografe. Ne hrăneam cel puțin sufletele, fiindcă de altfel de hrană nu se prea punea problema; ca și cum n-ar fi fost; ca la Treuenbritzen.

Printr-un adevărat miracol, Anny a reușit o dată să obțină o pâine întreagă, pe care a împărțit-o, cu generozitate, cu mine și cu Franzi, într-o seară când ne-am întors de la concert. Anny avea o verișoară în zona americană și, printr-un concurs fericit de împrejurări, a reușit să-i dea de știre despre existența noastră aici și aceasta, la rândul ei, a reușit să ne trimită doar un exemplar din darul solicitat de Anny, dat fiind că cel care ne-a adus pâinea își avea și el bagajele lui și nu fusese dispus să care mai mult.

De altfel și eu am avut ocazia să mă revanșez o dată, organizând un mic festin, cu ajutorul cartofilor și al bucății de pâine primită de la Martin Baci. Era o veche cunoștință din Rusia și, într-o zi când l-am întâlnit în gară, a fost bucuros să-și împartă cu mine modestul câștig. Lucrase la un țăran și se alesese cu un sac de cartofi și o bucată de pâine.

—Lăsați, Martin Baci - i-am spus - nu trebuie să-mi dați nimic. Dumneavoastră sunteți bărbat și aveți mai multă nevoie de hrană.

—Domnișoară Olga, să știți că sunt foarte bucuros să-mi arăt în acest fel recunoștința pentru dumneavoastră! Dacă nu erați dumneavoastră, știți bine că eu aș fi murit în Rusia!

Mi-am amintit de întâmplarea la care făcea aluzie Martin Baci, când destinul hotărâse să-i dau o mână de ajutor acestui om. în Rusia ne primeam zilnic rația de pâine sub forma unei pâini dreptunghiulare ce semăna cu o cărămidă și nu era coaptă decât în exterior. Coaja era tare, dar miezul era cleios, și se întindea ca guma de mestecat, așa că uneori seara, când nu eram prea obosită, mă furișam în zemleanca din apropiere și ceream îngăduința să-mi prăjesc pâinea pe plita lor.

într-o astfel de seară îl găsisem pe Martin Baci leșinat pe jos, într-un coridor întunecos. Colegii lui fie că nu-l observaseră, fie că erau prea extenuați de munca lor zilnică, așa că nu a venit nimeni la spital să anunțe. Am considerat de datoria mea să mobilizez oamenii și să-l târâm până la spital, unde i s-a acordat ajutorul necesar. Așa se face că acum Martin Baci era bucuros să-și împartă cu mine cartofii și bucata de pâine.

Din păcate însă, astfel de ocazii erau atât de rare încât o dată, când am leșinat, Franzi mi-a pus diagnosticul: malnutriție. Și pâinea, medicamentul pentru această boală, rămânea în continuare greu de obținut.

La Riesa nu ne-a mai întrebat nimeni dacă dorim să ne încadrăm în câmpul muncii, ci am fost anunțați pur și simplu, pe la jumătatea lunii aprilie, că se desființează lagărul și că cel mai târziu până la 1 mai 1947 trebuie să ne alegem un loc unde dorim să ne stabilim.

S-a afișat un tabel cu câteva localități urbane și rurale. Ne-am sfătuit și noi trei cum ar fi mai bine să procedăm. Franzi era cel mai grăbit să ajungem acasă, fiindcă trebuia să-și continue studiile întrerupte. Acum era și Anny de părere că trebuie să ne întoarcem în țară, deși veștile îi confirmaseră presimțirea că mama ei ar fi murit.

De altfel, încă înainte de a fi primit vești din țară, Anny mă luase cu ea la o doamnă de acolo din Germania, care se ocupa de organizarea unor ședințe de spiritism. Fusese convocat spiritul tatălui lui Anny și al unui frate mort în război și de fiecare dată degetarul se plimbase la literele Y și a, răspunzând afirmativ la întrebarea lui Anny, dacă mama ei a murit. îmi amintesc că lucrul care m-a tulburat cel mai mult cu acest prilej, și care m-a făcut probabil să nu mai particip niciodată în viața mea la o ședință de spiritism, a fost faptul că imediat după ce gazda ne-a pus să rostim în cor „Tatăl nostru" și chiar înainte de începerea ședinței propriu-zise, a avut loc o pană de curent, care a durat câteva minute; și în Germania o pană de curent nu era nici pe departe un lucru atât de frecvent ca în România.

Și totuși Anny dorea să vină în țară. La Reghin o aștepta sora ei, care era cu mult mai mare decât ea, și care își pierduse toți cei trei copii în război.

Până la urmă am decis ca Franzi să meargă singur înainte, urmând apoi să ne scrie despre itinerarul cel mai potrivit pe care să-l urmăm și noi mai târziu. Așadar în ziua de 25 aprilie l-am condus pe Franzi la gară și ne-am despărțit, străduindu-ne să nu dăm glas presimțirilor întu-

necate care ne dădeau târcoale.

După câteva zile am părăsit și noi lagărul. Ne-am ales mediul rural, sperând să avem mai mult belșug decât în marile orașe. în ultima sâmbătă a lunii aprilie am ajuns în mica localitate Godlau uber Bischopswerda, la 43 de km de Dresda. Eram aproape de capitala Saxoniei.

Capitolul 34

ÎN GAZDĂ LA FAMILIA SEMMEL

Primarul din localitatea Godlau ne ia în primire. Eram în total vreo zece persoane. Suntem cazați câte două sau trei persoane la familiile care ne-au acceptat, nu mai știu dacă forțate sau voluntar.

Anny și cu mine am ajuns la familia Semmel, care era formată din cinci persoane: doi bunici în vârstă de 80 de ani, fiica lor și ginerele, precum și nepoata lor Inge, care era cam de vârsta mea - 24 de ani. Inge era logodită cu tânărul Manfred și dorința lor cea mai mare era să plece în America, după căsătorie.

Cei din familia Semmel, auzind că suntem din România, ne-au primit cu oarecare rezervă, dar aceasta s-a spulberat repede datorită comportamentului nostru corect și respectuos față de ei. Erau fermieri și perioada în care am apărut noi cerea brațe de muncă. I-am ajutat și noi, mai ales Anny, căreia îi plăcea să lucreze în aer liber. Eu stăteam mai mult acasă; tricotam și coseam trusoul lui Inge. Odată mi-au adus niște mătase deșirată dintr-o parașută, din care i-am făcut lui Inge fürouri și alte obiecte. Stăteam aproape tot timpul în casă la lucru și probabil am exagerat, pentru că, după o vreme, a început să mă doară inima și doctorul mi-a interzis să mai croșetez.

în general cei din familia Semmel erau mulțumiți de noi și au ajuns să ne considere ca pe niște membri din familie. Nu eram singurele chiriașe. Mai erau două învățătoare mai în vârstă, doamna Richter și doamna Watzke, ambele văduve și scoase din Cehoslovacia, tot așa, numai cu un geamantan în mână și cu bagajul făcut într-o oră. Ambele aveau câte un fiu prizonier în Rusia, în calitatea lor de foști ofițeri în armata germană. Nu mai știau dacă fiii lor trăiesc sau nu, și nici prin ce parte a Rusiei s-ar putea să fie. Noi ne-am ferit să le spunem despre grupul de prizonieri pe care i-am întâlnit într-o gară în Rusia, la plecarea noastră de acolo, și care erau atât de slabi încât cineva își permisese să facă o glumă oarecum macabră pe seama lor, afirmând că ar fi fost buni ca material didactic la studiul sistemului osos. într-adevăr, prin pielea lor străvezie, cineva ar fi putut să le numere toate oasele. Cele două doamne sperau că, într-o bună zi, își vor regăsi fiii și, nu o dată, le surprindeam ștergându-și lacrimile de pe față. Deși nu mai erau tinere, munceau și ele la câmp.

—E singura consolare - îmi zicea una odată. Inactivitatea mă ucide.

Acolo stăteam destul de lejer, fiindcă locuința avea zece camere curate și bine mobilate.

La cel mai apropiat vecin erau cazate trei prietene de-ale noastre. Una dintre ele era Emilia; tânără, drăguță și cam naivă. în Rusia ne povestise cum soțul ei o condusese până la Iași și îi jurase la despărțire că nu o să se mai radă până la venirea ei acasă. Prietena Emiliei, doamna Mantz, care era cu zece ani mai în vârstă, susținea că ea este mai bună cunoscătoare în materie de

fidelitate masculină. îi spunea câteodată pe un ton glumeț:

—Acum parcă îl văd pe soțul matale cum mătură străzile din România cu barba.

Insinuarea glumeață a doamnei Mantz nu o necăjea pe Emilia, care avea încredere totală în statornicia sentimentelor soțului ei. Din nefericire însă, timpul a adeverit spusele doamnei Mantz fiindcă, într-o zi, Emilia a venit la noi cu lacrimi în ochi și cu o scrisoare în mână; în sfârșit sosise răspunsul mult așteptat la scrisorile adresate soțului iubit. Dar răspunsul nu era scris de mâna soțului ei, ci de cea a servitoarei lor și suna cam așa: „Dacă dumneata nu ai fost în stare să-i dăruiești soțului dumitale un copil, află că eu o să-1 fac în curând un tată fericit".

Bănuind o posibilă intrigă a servitoarei, doamna Emilia a mai scris o scrisoare cumnatei sale, ca să afle adevărul, și aceasta i-a confirmat spusele despre povestea cu servitoarea: „Și ce ne supără mai mult este că poartă cu nerușinare rochiile tale".

După această scrisoare a luat hotărârea să nu se mai întoarcă în țară. S-a dus la niște rude în Berlinul Occidental, care au invitat-o la ei. Dorindu-ne mult noroc în viață, ne-am despărțit pentru totdeauna.

întâmplarea a făcut totuși să aflu după o vreme despre ea că s-a recăsătorit acolo în Berlin și că era fericită.

Linuș, altă vecină a noastră, era sârboaică și venise voluntar în Rusia, spre a-1 însoți pe soțul ei, cu gândul că-i va fi de ajutor. Pe ruși, natural, nu i-a impresionat asemenea sacrificiu, și au pus-o la lucru ca pe orice

deportat. Dar, cum era slăbuță și firavă, au trimis-o acasă înaintea soțului ei, care o încuraja spunând: „Acum știi ce-i aici. Du-te liniștită acasă; o să vin și eu când pot”.

Din când în când se organizau în sat serbări câmpenești. Primarul ne invita și pe noi, ca să nu ne simțim străini și să ne integrăm în societatea locală. Totdeauna când mergeam, o invitam și pe Linuș; „Hai cu noi, să mai uităm de dorul de casă!” Dar Linuș refuza întotdeauna, în dialectul ei bănățean: „Eu nu merg, eu mi-s bătrână, mi-s măritată; mergeți voi că sunteți domnișoare!” Avea 25 de ani.

Altă persoană din vecini era Hermina, din Suceava. Era semi-germană, semi-poloneză; cânta bine și era foarte religioasă. De la ea am învățat „Ave Maria” în limba poloneză.

Între timp așteptam cu înfrigurare vești de la Franzi, pentru a ne putea întocmi și noi planul de plecare, la care nu vroiam să renunțăm nici în ruptul capului. Așteptarea se prelungea. Până la urmă am aflat de la Grette, sora lui Franzi, care la vremea aceea se afla la niște rude în Viena, că Franzi a avut ghinionul, la trecerea frontierei dintre Germania și Austria, să o ia greșit către Cehoslovacia - la hotarul celor trei state. A fost arestat și reținut în Cehoslovacia aproximativ trei săptămâni, până când a reușit să-și dovedească nevinovăția. Predat autorităților austriece, a reușit până la urmă să ajungă oficial în țară. La Viena exista Consulat român.

Pe la sfârșitul verii am primit o scrisoare de la Franzi, în care ne descria cu lux de amănunte itinerarul pe care

trebuia să-l urmăm, atrăgându-ne atenția să nu greșim și noi drumul la hotarul celor trei țări.

Am început să ne pregătim de plecare. Nu făceam din aceasta un secret, pentru că pe acolo nu exista moda delațiunii, și nimeni nu se ocupa de turnătorii sau alte josnicii. Când au aflat Hermina și Linuș de planul nostru, ne-au rugat insistent să le luăm cu noi.

în asemenea condiții, de trecere ilegală peste atâtea hotare câte se aflau în fața noastră, era riscant să mergem mai mult de două persoane. Fiind în Germania Răsăriteană, trebuia să trecem frontiera în Germania Federală și de acolo în Austria, pe urmă Ungaria și România. Nu prea eram de acord să le luăm cu noi. Ni s-a făcut însă milă când ne-au zis aproape plângând că noi am fi singura lor speranță; nu cunoșteа nici una din ele limba maghiară și nu îndrăzneau să traverseze această țară singure, fără acte. Pericolul de a fi arestate era prea mare. După insistențele lor ne-am decis să plecăm toate patru împreună. Erau tare fericite și se rugau mult pentru reușită.

Țineam și eu novena Sfântului Anton, fără să mă gândesc măcar o clipă că s-ar putea să contravin voinței divine în ce privește întoarcerea mea acasă. Iar novena, aș fi făcut mai bine s-o țin pentru întoarcerea păcătoșilor. Ceea ce am cerut mi s-a dat și Bunul Dumnezeu ne-a ocrotit pe drum de toate primejdiile prin marea Sa milă și bunătate. Cu timpul însă m-am convins că, acceptându-mi destinul hărăzit de Sus, aș fi evitat multe, foarte multe greutăți, umilințe și nedreptăți ulterioare.

Nu știam încă atunci că țara spre care ne îndreptam,

riscându-ne viața, suferea deja sub tăvălugul comunist, care se străduia să nimicească sullcLclc oamenilor și să înlăture valoarea și competența, pentru a face loc prostiei și mârșăviei, ce se străduiau să se cațere cât mai sus. Nu puteam ști acolo că, în țară, închisorile comuniste înghițeau pe cei mai aleși dintre compatrioți, lăsându-i liberi mai cu seamă pe cei înclinați spre compromis sau gata să-și trădeze convingerile și semenii. Preoți, studenți, profesori universitari umpleau închisorile și mulți dintre oamenii spre care privisem în tinerețea mea cu venerație și-au găsit sfârșitul acolo.

Dorul de țară devenise pentru noi atât de obsesiv încât nici nu ne trecea prin gând că, într-o zi nu prea îndepărtată, s-ar putea să regretăm întoarcerea acasă.

Capitolul 35

PLECAREA DIN GODLAU

De comun acord, am hotărât să plecăm în ziua de 20 octombrie 1947. Zilele toride și obositoare au trecut, iar zăpada încă nu ne va îngreuna mersul pe jos, pe distanțe de câte zece sau douăzeci de kilometri, în preajma hotarelor.

Așadar am început pregătirile. Schimbam banii de hârtie în monede metalice care mai circulau și în Austria. Banii pe care am reușit să-i agonisim ne ajungeau pentru cheltuielile călătoriei. Pe lângă ajutorul dat de Primărie, mai primeam și bani de chirie, pe care familia Semmel refuza să ni-i ia, pe motiv că ajutorul dat de noi în familie depășea chiria.

Printre alimentele pe care le primeam lunar - destul de modest cantitativ, de altfel - era și un kilogram de lichior, pe care noi nu-l consumam niciodată. Era în sat un oarecare rus, pe nume Danilușka, rătăcit pe acolo cu ocazia războiului. Pe el cred că nu-l chinuia dorul de paradisul sovietic, fiindcă își tot tărăgăna întoarcerea în țară. Se angajase vizitiu la fostul primar și se făcea că plouă de câte ori îi mai sosea câte o citație de la forurile sale superioare. îi plăceau spirtoasele și, cum rația obișnuită nu-i ajungea decât pe o măsea, a devenit clientul nostru. Noi nu-i ceream decât prețul oficial, dar Dani-

luşka era darnic şi totdeauna ne arunca pe masă preţul dublu.

Mai lucram câteva zile pe lună ca muncitoare la împletirea paielor pentru o fabrică din apropiere, dar aveam grijă să nu depăşim venitul lunar de o sută de mărci .Pentru o sută de mărci lucram cam o săptămână, în cele şase luni cât am stat în Godlau, am adunat banii necesari pentru călătorie.

Cu fiecare zi care trecea, ne apropiam de ziua plecării. în aceeaşi măsură tensiunea creştea; şi nu fără motiv. Am aflat din ziarele germane că, în vara anului 1947, la hotarul româno-ungar, au fost peste patru sute de morţi. Comentariile erau imprecise la început. Apoi am aflat că de-a lungul frontierei maghiare, deci pe teritoriul lor, se găseau în fiecare dimineaţă cadavre neidentificate. Se cer relaţii românilor. Ei nu ştiu, nu recunosc nimic. în final, ungurii cer o Comisie internaţională ca să verifice cazul. Se constată următoarele: trecătorii clandestini, fie că vin sau pleacă dintr-o ţară în alta, sunt ucişi în România, li se iau bagajele, iar cadavrele sunt aruncate în Ungaria. Aşa a căzut victimă şi unul dintre cei trei compatrioţi ai noştri, Kirr, Kepp şi Sacks, care au plecat tot din Godlau cu vreo două luni înaintea noastră. Sacks nu a mai reuşit să-şi vadă familia; s-a înecat la mal.

Ne aduceam cu drag aminte de ei, fiindcă aveau un obicei. în serile secetoase şi senine, după ce-şi terminau munca şi luau cina, ieşeau toţi trei la plimbare şi făceau un singur tur al satului, cântând. Aveau voci bune şi localnicii apăreau uneori la geam şi-i ascultau cu simpatie; cântau totdeauna cântece nostalgice.

Poate că aceste ştiri constituiau un ultim avertisment pentru noi, că este cazul să renunţăm la plecare. Noi însă nu vedeam altceva în faţa ochilor decât mult iubitele meleaguri natale, pentru care eram dispuse să ne riscăm viaţa.

în după-masa zilei de 20 octombrie, ne-am luat rămas bun de la gazdele noastre. Bătrâna şi buna doamnă Hanish, cu care stăteam de multe ori la taclale în germana mea aproximativă, mi-a mărturisit la despărţire, cu lacrimi în ochi, că mă iubea ca pe propria ei fiică şi mi-a cerut scuze pentru rezerva cu care ne-a primit la început: „Noi credeam că românii sunt hoţi, dar voi ne-aţi dovedit că nu este aşa" a mai adăugat ea.

Auzind că plecăm, a venit să ne ureze drum bun şi un alt vecin de-al nostru. înainte de a pleca în Rusia, fusese farmacist în orăşelul nostru natal. Povestea lui era foarte tristă. Ajuns în Germania, avusese, ca şi noi, un singur gând: să se întoarcă acasă, unde îl aştepta soţia sa, la care ţinea mult. Deşi tânără, soţia farmacistului suferea de o boală gravă de inimă şi, în clipa când a primit scrisoarea de la soţul ei care o anunţa că este în Germania şi va veni curând acasă, nu a putut supravieţui acestei bucurii. La rândul său, farmacistul, când a primit vestea despre moartea soţiei, a început să se comporte cam bizar, ca un om pentru care viaţa îşi pierduse rostul. în calitate de vecin, mai trecea câte odată pe la noi, dar după moartea soţiei i se întâmpla uneori să uite după ce a venit sau îşi întrerupea frazele pe la jumătate şi rămânea cu privirea ţintă în gol, Nu-i mai păsa cum arată şi odată l-am văzut încălţat cu doi pantofi diferiţi, Umbla pe la casele oame-

nilor și tăia lemne. Când am plecat noi din Godlau, ne-a spus că, nemaiavând iude în țară, nu știa dacă mai are rost să se întoarcă, dar ne-a rugat pe noi să trecem pe la mormântul soției sale.

Așadar ne-am despărțit de cunoștințe și de prieteni dragi, care ne-au dorit sincer să scăpăm teferi de primejdiile acestui drum lung și întortocheat, și am ajuns în aceeași seară la Dresda, unde trebuia să schimbăm trenul. Ne-am retras, toate patru, într-un colțișor al sălii de așteptare, în speranța că vom trece neobservate. Are loc o razie și ni se cer actele. Singurul document pe care puteam noi să-1 oferim era foaia de eliberare din partea Armatei Roșii, dar polițiștii nemți nu știau rusește și a fost destul de greu să-i lămurim despre ce este vorba. Până la urmă am reușit. Linuș a respirat ușurată:

—Un hop am trecut.

—O să vezi tu câte ne mai așteaptă, i-a răspuns Anny.

A sosit trenul și am pornit spre hotarul Germaniei Apusene. Era o noapte întunecată. La un moment dat, știam că trebuie să coborâm și să mergem mai departe pe jos. Am mers o vreme voinicește, dar nu eram deloc sigure că mergem în direcția bună. Am zărit o casă și, cu toate riscurile posibile, am bătut la geam în plină noapte. A apărut o femeie somnoroasă, pe care am întrebat-o unde ne aflăm.

—în țara nimănui.

—Mai e mult până la Hof?

Era primul oraș vest german,

—Dacă mergeți bine, ajungeți dimineață.

—Care e direcția?

—Aceasta - și ne arată drumul tot înainte.

îi mulțumim și plecăm de data asta cu pași mai siguri; doar de grăniceri să ne ferească Dumnezeu! înaintăm în tăcere.

Odată cu primii zori, începe să se facă auzită animația orașului Hof; ne bucurăm. Am ajuns la primul prag al pământului făgăduinței; un pământ iluzoriu, pe care nimeni nu ni-1 făgăduiește.

Ne retragem de pe șoseaua națională, pentru a evita unele întâlniri nedorite și pentru a ne schimba ținuta plină de praf, care ar fi putut trăda lungul itinerar parcurs în acea noapte. Deși eram obosite, nu ne puteam permite să zăbovim prea mult în zona de frontieră. Mergem la gară și cu primul tren plecăm la Regensburg. Acolo, zicem noi, suntem în siguranță. în plus, cunoșteam orașul, doar iarna am stat acolo câteva săptămâni. Frânte de oboseală, ne căutăm un loc de odihnă. „Hai la Caritas!"

La catolici, nici un ac nu mai încape; arhipline toate camerele, toate paturile.

—încercați la luterană - ne sugerează o doamnă de acolo. Nu e departe.

într-adevăr, la luterani mai sunt ceva locuri. Ni se arată o pușculiță unde să punem o marcă sau câțiva fenigi sau chiar nimic, după posibilitățile financiare ale fiecăruia. Un pat, pentru a dormi o noapte, îl primeai oricum.

După miezul nopții este o razie. Polițiștii cer actele celor care au primit azil acum acolo. Doamna de serviciu din anticameră îi zice că a adormit toată lumea și că îi roagă să nu ne deranjeze. Ei pleacă, dând ordin ca dimi-

neață să mergem la poliție spre a fi legitimați, iar noi, care auzeam discuția, prefăcându-ne doar că dormim, am răsuflat din nou ușurate.

Dimineața ni s-a comunicat ordinul și ni s-a servit un ceai cu pâine cu unt. Ne-am înghițit micul dejun și am plecat la baia comunală; un camuflaj mai potrivit nici că s-ar fi găsit. In plus, o baie bună ne-a reconfortat totaL Aveam doar nevoie de energie, fiindcă urma să luăm cu asalt a doua frontieră, cea spre Austria.

Ieșind de la baie ne abatem pe la marea catedrală unde, în față, lângă Altar, sunt două morminte. Odihnesc aici doi episcopi care au trăit cândva pe aceste meleaguri, au făcut numai bine și acum sunt proclamați sfinți. Le cerem și noi ajutorul și băgăm în pușculițele așezate în fața mormintelor lor câte o monedă de cinci mărci, ceea ce constituie o mică avere pentru noi, dat fiind că acești bani circulau și în Austria.

în drum spre gară am mai mâncat o supă gratuită, care se distribuia doritorilor, de la un gemuleț, și apoi am luat trenul spre Passau, stația cea mai sudică din Bavaria.

Ca prin minune, apare în compartimentul nostru un tânăr. E comunicativ, ne pune diferite întrebări, pare binevoitor și noi îi spunem cu toată sinceritatea ce intenții avem. Parcă era un trimis al Cerului. Ne povestește că nu de mult a trecut și el pe acolo, venind din Austria. Ne descrie cu lux de amănunte cum putem ajunge la o familie compusă din trei persoane, doi bătrâni și băiatul lor necăsătorit, dar trecut bine de prima tinerețe. în curtea casei lor, așezată pe un vârf de deal, era un țăruș metalic cam de vreo doi sau trei metri, bine înfipt în pământ și în

vârful căreia se găsea o tăbliță, tot metalică, pe care era scris Deutschland și respectiv Österreich.

—Bătrânii sunt primitori și de treabă, dar atât de o parte, cât și de alta, fiți prudente. Frontierele sunt bine păzite.

La Passau am coborât și i-am mulțumit binefăcătorului nostru, care a rămas în oraș, iar noi ne-am grăbit către port spre a trece Dunărea cu un vaporaș.

Pe urmă ne-am îndreptat cu pași repezi către hotar. Am ajuns în inima unui sat.

Se însera. Trebuie să găsim un loc de odihnă până a doua zi, când urma să atacăm muntele. Binevoitorul nostru ghid ne mai spusese că este mai ușor de trecut ziua, decât noaptea.

Urmându-i sfatul, precum și puterile noastre fizice, care ne cam părăseau, ne retragem într-un loc mai ferit de trecători și începem să ne sfătuim cum să rezolvăm problema cazării, cu cât mai puține riscuri. Mie îmi vine ideea să mergem la casa parohială.

—Ei precis nu ne vor trăda - zic eu.

Anny nu era prea încântată de idee, dar totuși a venit cu mine la casa de pe deal, în timp ce colegele noastre de călătorie au rămas locului, spre a păzi bagajele.

Sunăm la portiță. Coboară o femeie, deschide și ne întreabă ce dorim. îi explicăm cu toată sinceritatea de unde venim și unde dorim să mergem. Cerem azil pentru o noapte, dacă se poate. Cu mult sânge rece, cu un aer aproape inchizitorial, ne răspunde:

—Aici nu este loc!

încuie portița și intră în casă.

—Probabil că nu vor să încalce legea - încerc cu să justific atitudinea femeii.

—Poate - îmi răspunde Anny tristă. Se pare că oamenii aceştia sunt mai dispuşi să asculte de legile oamenilor decât de cele ale lui Dumnezeu.

între timp, în sat încep să se aprindă luminile. Vedem în apropiere o casă mare, arătoasă. După dependinţe pare o casă de fermieri. Intrăm să ne încercăm norocul. Repetăm aceeaşi poveste ca la poarta parohiei. Oamenii ne ascultă cu mai multă compasiune, dar ezită. în sfârşit, cel care părea capul familiei, ne răspunde:

—Ştiţi, noi nu avem voie să găzduim străini; este interzis. Uneori vin finanţii pe aici şi noaptea şi deschid uşile să vadă cum respectăm ordinul. Am însă un loc în grajd. Dacă încăpeţi toate patru este bine, dar cu bagaj cu tot, să nu se vadă nimic suspect în curte. Dacă vă descoperă, noi nu ştim nimic; ne-am înţeles?

—Da, şi vă mulţumim din suflet!

Ne-a condus la culcare. La mijlocul grajdului, pe toată lungimea lui, era un grătar de scurgere. De o parte şi de alta erau despărţituri de scânduri, ce formau mici încăperi lungi de un metru şi jumătate şi aproape la fel de late. Erau ocupate toate, cu excepţia celei dintâi din partea stângă a uşii de la intrare. Gazda ne mai aduce nişte paie curate şi ne face semn că putem să dormim. Becurile ardeau, vreo trei, toată noaptea în grajd. Slabe, dar incomod de puternice pentru noi. Vecinele noastre de dormitor, vitele, mugeau din când în când încetişor.

în ce priveşte culcarea noastră, era mai complicat, datorită spaţiului restrâns. Oricât de judicios am aranjat

cele patru geamantane, Lot a Iu Imit să dormim ghemuite și, de câte ori una își întindea un picior să-l dezmorțească, gemeau și celelalte. Oricum, tot era mai bine decât afară. Era cald și pericolul arestării era redus.

înainte de a adormi, i-am mulțumit lui Dumnezeu; după o scurtă meditație, ne-am dat seama că suntem ocrotite de mâna Sa puternică și ne-am simțit onorate, fiindcă și unicul Său Fiu tot în asemenea condiții a apărut pe lume.

Spre dimineață, vitele au început să se trezească rând pe rând, iar vecinul nostru cel mai apropiat, un taur mare și blajin, își tot întindea gâtul peste gardul despărțitor, ca să-și studieze noile vecine. Hermina a fost prima care a dat cu ochii de el și a dat semnalul de alarmă. Am șters-o de acolo în grabă, fără să ne mai luăm bagajele, și ne-am refugiat la hanul din sat, unde am mâncat ceva. Pe urmă, conform instrucțiunilor primite cu o zi înainte pe tren, am început să studiem terenul, ca să identificăm colina ce ducea spre căsuța cu indicatorul dublu dinspre Austria și Germania.

Capitolul 36

SPRE AUSTRIA

încurajându-ne reciproc, am pornit la drum, după ce mai întâi am trecut pe la gazdele noastre să le mulțumim și să ne luăm bagajul.

Aveam de ales între șoseaua principală și cărarea ce urca pe colină, șerpuind paralel cu șoseaua. Intuiția ne-a spus să alegem cărarea. între noi și șosea se găseau tot felul de copaci și mărăcinișuri, printre care am zărit la un moment dat coborând doi cetățeni prinși de către grănicerii germani. Poate rugile noastre fierbinți ne-au făcut nevăzute pentru grănicerii care coborau nu departe de noi. Ne-am trântit în iarbă și am așteptat nemișcate îndepărtarea lor, după care ne-am continuat drumul.

Soarele trecuse deja de zenit când noi mai urcam din greu. Apoi, ceea ce din nou ni se părea a fi pământul făgăduinței, a început să se zărească. Ajunse sus, căsuța austro-germanilor s-a dovedit prietenoasă cu noi. Dar cu toate acestea, din cauza prudenței, nu am fost găzduite în casă. Ni s-a explicat că și noaptea veneau grănicerii în control. Așadar am fost conduse într-o șură unde își depozitau fânul și paiele. Aici am avut spațiu suficient pentru odihnă, dar regretam prezența animalelor din noaptea trecută, fiindcă între scândurile laterale ale șurii erau spații de un deget sau două, printre care vântul circula în

voie, vânt aprig de sfârșit de noiembrie, și fânul nu s-a dovedit suficient de gros.

în rest noaptea a trecut cu bine și dimineața am fost invitate în casă, unde ne-am încălzit cu lapte fierbinte și pâine cu unt. Profitând de vizibilitatea destul de bună din vârf de deal, țăranul cel bătrân și-a făcut de lucru afară, pentru a ne putea semnala eventuala apariție a grăni-cerilor.

Bunele noastre gazde ne-au sfătuit să nu plecăm imediat, ci să așteptăm până la ora prânzului, când grăni-cerii se mai retrag la masă. Tot ei ne-am sfătuit să plecăm fără bagaje. Trecerea era mai ușoară și mai puțin riscantă în felul acesta. Bătrânul s-a oferit să rezolve el problema bagajelor. Avea voie să coboare zilnic în primul sat aus-triac, să-și predea laptele, așa că s-a oferit să ascundă și bagajele noastre în fundul căruței.

De acolo, drumul cobora până în satul austriac care nu era prea departe. L-am urmat și noi, mergând câte două și discutând aproape vesele, străduindu-ne să părem cât mai degajate și să ne ascundem îngrijorarea, pentru a nu părea suspecte. Cu toate acestea, când am ajuns în dreptul școlii, un copil a început să fluiere insistent privind într-o anumită direcție, ceea ce ne-a făcut să bănuim un anumit semnal care trebuia să anunțe prezența noastră în sat. Dar, fie că ne-am înșelat, fie că semnalul nu a fost luat în seamă din cauză că noi nu aveam bagaje, fapt este că am ajuns cu bine la lăptarul din sat, unde urmau să sosească și bagajele noastre.

Am fost bine primite și aici de familia lăptarului cu cei nouă copii ai săi. Ne-au ospătat cu tăiței cu lapte.

Când s-a înserat bine, am auzit căruța de lapte a țăranului din deal care, crezând probabil că dormim, ne-a lăsat bagajele în curte fără să mai intre în casă. De altfel, înainte de a coborî din deal, lăsasem fiecare câte zece mărci pentru transportul bagajelor și bătrânul se ținuse de cuvânt.

A înainte de culcare am dezbătut pe scurt problema plecării de acolo. Deoarece primul tren spre Viena, din cea mai apropiată stație, pleca la șase dimineața, am fost sfătuite să ne sculăm la două noaptea, ca să ajungem acolo după două ore de mers. Gazda a pus ceasul să sune la ora două și ne-am dus la culcare. Ei dormeau la etaj și noi la parter, urmând să plecăm noaptea fără a-i mai trezi.

în urma unui vis, m-am trezit subit. Se făcea că cineva, cu o înfățișare foarte luminoasă, mă îndemna să pornesc urgent la drum: „Dacă vrei să nu ai necazuri, pleacă acum!" îmi spuse, punându-mi mâna pe umăr. Le-am trezit și pe celelalte fete și le-am îndemnat să se îmbrace. La lumina lanternei, Anny a constatat că era doar ora 12 și că mai aveam două ore de somn. Am încercat să mai dormim, dar visul meu s-a repetat, și de data aceasta am reușit să le conving și pe celelalte să plecăm mai repede.

Drumul era anevoios din cauza vântului năprasnic care sufla pe acea coamă de deal și ne purta, în ciuda geamantanelor de zece kilograme din mâinile noastre, când într-o parte, când în alta a șoselei.

în drumul nostru până la gară trebuia mai întâi să traversăm un sat Apropiindu-ne de han, am auzit muzică și veselie. Era sâmbătă seara și acolo avea loc un bal. Curtea

era luminată și printre cei ieșiți afară la aer sau la țigară, se mai zărea și câte o uniformă grănicerească. Din fericire, norocul ne-a însoțit și de data asta și am trecut neobservate. înfruntând vântul atât de nemilos, încât aveam impresia că fără bagaje ne-ar fi luat pe sus, am ajuns la intersecția celor trei granițe dintre Germania, Cehoslovacia și Austria. Am identificat indicatorul despre care ne scrisese Franzi că nu l-a observat, motiv pentru care a ajuns în Cehoslovacia. Am observat că sârmele de telegraf merg spre Austria și ne-am continuat drumul, ghidându-ne după acestea. Simțeam că este cazul să ne grăbim, în ciuda oboselii.

După o vreme, ne-am apropiat de o localitate și am auzit vag fluieratul unui tren, semn că eram pe drumul bun. Ajunse în gară, abia am avut vreme să cumpărăm bilete și să ne urcăm în tren că acesta a și pornit. Am mers cu trenul până în orașul Linz, oraș așezat pe Dunăre, ce despărțea Zona Apuseană de cea Răsăriteană, ocupată de ruși. Prin urmare nu mai puteam merge mai departe cu trenul. Trebuia să ne continuăm drumul spre Viena cu autobuzul.

Era duminică și, cum eram foarte obosite, am hotărât să ne odihnim acolo la un hotel și să ne continuăm drumul a doua zi cu autobuzul de ora opt.

Nu am găsit loc decât la hotelul Partidului Comunist, care se numea Weisse Rose. Aici păream a fi singurii mușterii. Am urcat niște scări de lemn și am ajuns într-un coridor plin de uși și de geamuri. Acestea din urmă erau deschise și pe pervazurile lor se lăfăia în voie ultima generație de găini din curte, nu tocmai instruită în pri-

vința regulilor de igienă. Dar oboseala noastră era mult prea mare ca să ne deranjeze asemenea amănunte.

Am închis ușile și geamurile și am dormit până a doua zi dimineață.

Capitolul 37

VIENA

Luni dimineața am luat micul dejun la restaurantul de peste drum unde, de la toate mesele și din toate discuțiile, emana un iz de anticomunism. Am luat imediat autobuzul spre Viena și, către seară, am ajuns în capitală, unde am fost controlate sumar și îndreptate spre Ostbahnhof-mission. Acolo maicile ne-au oferit bilete pentru hrană și câte un pat.

A doua zi am plecat cu tramvaiul în recunoaștere prin minunatul oraș al muzicii și veseliei, admirând arhitectura și statuile, care ne slujeau și de puncte de reper pentru a nu ne rătăci. Bineînțeles, obiectivul principal era cartierul ambasadelor, spre a lua legătura cu Ambasada română, de la care așteptam să ne vină salvarea.

De intrat am reușit să intrăm, dar am fost primite cu destule rezerve într-un hol, de un funcționar oarecare. I-am explicat detaliat situația care ne-a adus acolo și dorința noastră de a vorbi cu domnul ambasador pentru a ne ajuta să ajungem în țară. Răspunsul a fost scurt:

—Noi nu vă putem face asemenea favoruri.

—Și când se întoarce domnul ambasador?

A ridicat din umeri; nu știa sau nu vroia să știe. Ulterior am aflat că Ana Pauker, o evreică comunistă, care se infiltrase în guvernul României, se opunea reîn-

toarcerii noastre oficiale în țară. Probabil că unii dintre cei care ajunseseră în țară cu primul transport, cu un an în urmă, și-au cerut unele drepturi care au deranjat guvernul. Acolo unde se întâmplase ca o familie întreaga să fie ridicată de ruși, după o vreme se instalaseră alții în casele rămase goale. Acum, cei întorși acasă încercau să-și câștige drepturile pierdute. Unii din ei au înțeles repede că atmosfera din țară le era mai ostilă chiar și decât cea din Rusia și au început pe rând să caute posibilități să se refugieze în Germania.

Dar noi, la Viena, nu știam aceste lucruri și nici faptul că în țară existau oameni întorși din Rusia, a căror dorință de a părăsi țara era la fel de mare ca și a noastră de a ne repatria.

După discuția de la Ambasadă, ne-am privit derutate, în ce direcție s-o luăm? Mai întâi ne-am îndreptat spre cantina unde se servea micul dejun pe baza bonurilor gratuite primite de la maici. Deocamdată, casa noastră era Ostbahnhofmission. Deci ne-am întors acasă cu vaga speranță că timpul va rezolva ceva.

Am aflat că două persoane dintre cunoștințele noastre apropiate din Rusia, pe care le întâlnisem la Ostbahnhofmission, s-au înscris pentru plecarea în Anglia și s-au mutat în alt lagăr în acest scop. Erau doi tineri simpatici din Reșița; Olga și logodnicul ei, care au hotărât că se vor căsători de îndată ce vor ajunge în Anglia. De altfel, ulterior am mai auzit sporadic despre alți veniți din Rusia, care, văzând că drumul spre România ne era refuzat, și-au schimbat itinerarul, emigrând în Canada sau în alte țări.

Fiindcă tot nu aveam un program sau un plan de acțiune deocamdată, am plecat să o căutăm pe Grette, sora lui Franzi și buna mea prietenă din copilărie. Războiul o adusese la Viena la o mătușă bătrână și, cum aveam adresa ei, i-am făcut o vizită.

Am vorbit doar cu bătrâna doamnă, fiindcă între timp Grette se întorsese acasă, la insistențele tatălui ei. Din povestirea bătrânei doamne am dedus că nici Grette nu era prea fericită. Cât timp a stat în Austria s-a îndrăgostit de un tânăr, o rudă îndepărtată, care avea o moară pe undeva. Tatăl ei însă nu fusese de acord cu căsătoria lui Grette în Austria. Avea alte planuri pentru ea. Vroia cu orice preț să-și salveze averea de la naționalizare și era convins că, dacă și-ar căsători copiii cu niște români, șansele ar fi fost mai mari. Când părăsise Viena, Grette credea că o face pentru câteva săptămâni, dar acum se găsea prinsă într-o capcană pe care nu o mai putea părăsi. Bătrâna nu considera căsătoria lui Grette cu morarul o mezalianță și era tare revoltată de manevrele vărului ei.

Bătrâna, modestă, blajină, vorbăreață, a adus vorba despre Franzi. Avea și el probleme. înainte de a fi dus în Rusia, terminase la Budapesta patru ani de medicină, întors în țară, a vrut să-și continue studiile, dar numai doi ani de facultate i-au fost recunoscuți, așa că a fost silit să se înscrie din nou în anul trei.

Ne-am luat rămas bun de la doamna care și-a exprimat compasiunea și dorința de a ne ajuta, dar care din păcate nu avea cum să o facă, și am hotărât să ne folosim timpul în mod plăcut. Eram pentru prima oară în Viena și foarte probabil și pentru ultima. De trei ori pe zi parcur-

geam cu regularitate drumul până la cantină. După mese hoinăream prin oraș, bucurându-ne de libertatea de moment ce ni se oferea. Astfel am văzut biserica Sfântul Ștefan, câteva muzee, Praterul. Vântul rece de sfârșit de octombrie însă nu ne permitea să stăm prea mult pe străzi.

Cam după zece zile, într-o după-masă însorită, în timp ce ne plimbam, întâmplarea face să dăm peste o Agenție sovietică de repatriere a militarilor sovietici. Anny a fost cu ideea să intrăm acolo. Eu eram mai sceptică

—Ce să căutăm noi aici, când românii ne-au refuzat?

—întrebarea n-are supărare - zise Anny și am intrat amândouă, nu fără rezerve și îndoieli în suflet.

Era un singur căpitan rus de serviciu; trecuse ora oficială de încheiere a programului lor. I-am explicat cu amănunte doleanțele noastre, arătându-i și „Spravka rusească" - foaia de eliberare din partea Armatei sovietice prin care ni se permitea reîntoarcerea la locurile natale, micul nostru document primit la Frankfurt pe Oder.

După ce a verificat-o, ne-a răspuns foarte simplu:

—Veniți mâine dimineață la Ostbahnhof, căci pleacă un transport de desconcentrați sovietici și trec și prin România.

Când le-am dus vestea lui Linuș și Herminei, ne-au sărit de gât, amestecându-și lacrimile de bucurie cu ale noastre. Simțeam nevoia să ne exteriorizăm bucuria, așa cum fac fotbaliștii la marile meciuri după ce bagă un gol. Norocul ne-a surâs în sfârșit. Ne scutea de trecerea altor granițe pe jos, în condiții deja experimentate de noi. Cel

puțin așa credeam noi atunci.

Când le-am spus măicuțelor că a doua zi plecăm în țară, ne-au dat bonuri pentru ceea ce ele numeau „Marschverpflegung” (mâncare pentru drum). Dimineața ne-am sculat mai devreme pentru a ne ridica pachetele.

Puțin înainte de ora nouă, ne-am luat rămas bun de la blajinele măicuțe, mulțumindu-le pentru ospitalitate, și am traversat drumul spre peronul unde erau deja adunați rușii pentru plecare. Am stat deoparte, așteptând să se termine verificarea actelor. Dintre cei controlați, mulți erau respinși, fapt care ne-a pus pe gânduri. După ce au terminat cu militarii, ne-au făcut semn să ne apropiem și noi de trenul special cu destinația Rusia, via România. Ni se părea că înaintăm spre colacul de salvare care ne va scoate la limanul iluziilor noastre. După verificarea actelor, ni se spune să ocupăm un compartiment gol, care parcă ne aștepta pe noi.

Ne străluceau ochii de bucurie, uimire și satisfacție, în timp ce ne aranjam bagajele și începeam să ne vedem deja acasă, fiind convinse că am trecut peste ultimul obstacol care ne mai despărțea de visul nostru. Când trenul s-a pus în mișcare, Hermina, care avea o voce atât de plăcută, a început să fredoneze un Mariaslied, de mulțumire Reginei Cerului. înainte de hotarul maghiar a avut loc schimbarea personalului feroviar. Doi conductori superconștiincioși nu ne scăpau din vedere. în câteva minute au intrat de vreo zece ori în compartimentul nostru, sâcâindu-ne cu întrebările lor.

—Din moment ce nu sunteți rusoaice, ce căutați în acest tren?

—Avem permisiunea rușilor.

—Deci mergeți în Rusia?

—Nu, în România.

—Nu înțelegem nimic. Fiți atente, trebuie să vă dăm jos din tren, ca pasagere clandestine.

Au ieșit să se mai consulte între ei, dându-ne un termen de gândire.

Ne-am consultat și noi și am început să ne scotocim bagajele. Nu aveam bineînțeles lucruri de valoare, dar fiecare avea și câteva obiecte despre care aflasem că ar avea trecere în ochii vameșilor. Le-am oferit fiecare câte două prosoape noi și două pachete de țigări. Au acceptat oferta noastră, dar probabil li s-a părut prea modestă, pentru că au revenit după câteva minute cu amenințarea că ne dau jos din tren. Le-am mai oferit câte două pachete de țigări, pe care le-au luat, dându-ne ordin ca la Budapesta să dispărem, ceea ce am și făcut. Se vede că nu ne era dat să trecem printr-o capitală fără să ne oprim în ea, deși numai Dumnezeu știe cât ne ardea nouă de turism atunci!

Capitolul 38

BUDAPESTA

Situația era destul de încurcată, deoarece nu aveam deloc bani unguresti. Noi speram să ajungem până în România cu trenul rușilor. Acum, ne-am retras într-un ungher al sălii de așteptare, să ne sfătuim ce avem de făcut.

Ne-am adus aminte că avem o adresă care ne-ar putea fi utilă. Domnul Titu era chiar verișor cu Anny, iar soția lui fusese, pe vremea când eram vecini în Năsăud, bună prietenă cu mama mea. Am hotărât ca Linuș și Hermina, care nu știau limba maghiară, să se așeze pe bagaje și să se prefacă adormite. Anny și cu mine ne descurcam bine cu maghiara. Am plecat împreună să căutăm adresa familiei Anton.

Am găsit-o relativ repede și bucuria a fost mare când ne-am îmbrățișat, după ce trei ani nu mai știusem nimic unii despre alții. Atunci am aflat că singurul lor băiat, Bubi, care îmi fusese coleg de școală și de joacă în copilărie, tocmai se întorsese din prizonierat din Anglia. Ne-am împărtășit în grabă impresiile despre ciudățeniile întâlnite între Atlantic și Urali, de unde veneam noi.

Familia Anton s-a bucurat sincer de vizita noastră; au insistat să mai rămânem. Noi ne grăbeam, gândindu-ne că o razie în sala de așteptare a gării ar fi fost posibilă în

orice moment. Am intrat atunci în subiectul nostru destul de delicat, cerându-le ceva bani pentru a ajunge, toate patru, până la hotarul românesc. Vitregiile acelor vremi se simțeau peste tot. întâlnisem multe case dărâmate de bombardamente și molozuri, care împiedicau circulația și în general buna desfășurare a economiei. Foarte probabil că și familia Anton avea dificultăți materiale, dar s-au arătat bucuroși să ne ajute.

Am ajuns în gară cu banii de drum la noi și am început să ne interesăm de trenurile care se îndreptau spre granița cu România, ultimul nostru hop. Drumul cel mai scurt ar fi fost prin Oradea, dar știam încă din Germania că acest drum implică riscuri. Majoritatea celor care reușiseră să treacă granița pe la Oradea fuseseră arestați în România și obligați câte o jumătate de an la munci dintre cele mai murdare. Am hotărât deci să trecem pe la Curtici, spre Arad.

Capitolul 39

ÎN PRAGUL ȚĂRII

Ultima stație din Ungaria, unde trebuia să coborâm noi, se numea Lokoshaza. Când ne-am dat jos din tren, am dat cu ochii de grănicerii unguri care îi priveau cu atenție pe toți cei ce-și întrerupeau drumul aici. Ne-am prefăcut că nu ne deranjează privirile lor insistente și am luat-o cu hotărâre spre casa lui Anna Neni, despre care aflasem de la oamenii din tren că are vaci și, la orice oră, se poate servi un lapte cald la ea; în plus mai primeai și azil pentru o zi-două, la nevoie, natural contra cost.

Grănicerii păreau la început că nu ne iau în seamă și ne-au lăsat să trecem prin fața lor fără să zică nimic, dar unul mai curios s-a luat totuși după noi.

—Unde vă grăbiți?

—La Anna Neni că cumpărăm lapte.

—Da? Dar după ce stăm noi puțin de vorbă. Poftiți la pichet!

Toate speranțele cu Anna Neni s-au spulberat.

La pichet am fost introduse într-o sală curată, văruită în alb, cu o masă lungă și bănci de-a lungul unui perete. Pe partea opusă erau paturi de fier. La ora aceea - era seară - nu mai era nimeni acolo. A intrat un căpitan tânăr care știa bine românește și a început să ne interogheze. Am istorisit din nou - pentru a câta oară? - povestea cu

voiajul nostru din Urali până în România, fără acte. Ce putea face cu noi? Să ne trimită înapoi în Rusia era imposibil, în Germania era prea departe; așa că a hotărât să ne trimită înainte.

Ne-a explicat destul de binevoitor că singura soluție care ne rămâne era trecerea graniței în acea noapte pe jos. Dar, fiindcă noi aveam și câte o adeverință eliberată de Primăriile din orașele noastre natale, în care se arăta că nu există nici un impediment local împotriva întoarcerii noastre acasă, susțineam că putem să trecem granița legal cu acceleratul de la ora douăsprezece noaptea. Căpitanul ne-a explicat din nou că acest act nu ține loc de pașaport și că ar fi mai înțelept să mergem pe jos. Noi nu ne-am lăsat convinse și la ora douăsprezece ne-am suit în accelerat. înainte de plecare, căpitanul ne zise, sigur pe sine:

—Bine, înseamnă că o să ne întâlnim mâine dimineață tot aici!

Am ocupat niște locuri libere și, la câteva minute, personalul maghiar s-a retras. Au intrat românii și au început controlul pașapoartelor. Când au ajuns la noi, s-au uitat mirați cum, în loc de pașapoarte, le întindem niște hârtii rusești și românești. Surpriza a fost neplăcută și pentru ei și pentru noi. Noi așteptam mai multă înțelegere din partea lor și ei așteptau pașapoartele.

între timp, am ajuns la Curtici și am fost poftite să coborâm din tren. Am fost luate în primire de niște persoane nu prea stilate și conduse într-o sală plină de mucuri de țigări și scuipături. Printre lumea pestriță de acolo se găseau și purici și păduchi din belșug. Nu prea știam unde să ne punem bagajele, dar, fiind obosite,

le-am pus pe jos, ne-am așezat pe ele și am început să moțăim.

A urmat o noapte demnă de descrierile din infernul lui Dante.

Pe la cinci dimineața, suntem somate să ieșim pe peron fiindcă venea trenul de la București, să ne ducă înapoi în Ungaria.

Capitolul 40

DIN NOU ÎN ROMÂNIA

Părăsim pământul făgăduinței și ne reîntoarcem în Lokoshaza. Aceleași persoane din ajun ne iau în primire. Când coborâm din tren, căpitanul ne spune:

—V-am zis eu că ne întâlnim dimineața? Acum ce doriți să faceți? Vă întoarceți în Austria sau treceți la noapte pe jos în România?

—Ne încercăm norocul la noapte.

între timp, în sala curată de așteptare, de unde am plecat cu o zi înainte, s-au mai adunat câteva persoane sosite în același scop ca și noi. Ne-am desfăcut bagajele și am servit micul dejun, de data asta completat cu laptele cumpărat de la Anna Neni. Apoi ne-am culcat pe paturile de fier din gară, spre a strânge puteri pentru la noapte. Până seara, a crescut numărul celor care doreau să plece cu noi.

După ce s-a întunecat, au apărut doi gardieni călare și ne-au poftit să îi urmăm. Ne-au condus spre linia de frontieră, în perfectă liniște. Ei mergeau înaintea noastră călare, foarte încet, și noi îi urmam târându-ne prin iarbă. Când am ajuns la linia de frontieră, s-au dat jos de pe cai și, vorbind încet, ne-au arătat direcția spunând că mai departe ei nu au voie să vină cu noi.

—Unde auziți lătrat de câine, acolo sunt pichetele

grănicerești. V-aș sfătui să nu plecați decât câte doi; altfel e mai riscant.

în acest timp, tot grupul nostru, format din vreo douăzeci de persoane, stătea culcat în iarbă.

—Cine pleacă primul ?

Ne-am privit între noi și, fiindcă nu s-a oferit nimeni, ne-am ridicat toate patru, zicând că nu vrem să ne despărțim. Un tânăr ofițer italian, care era culcat în iarbă, nu departe de noi, și murmura încet „Ave Maria", s-a ridicat susținând că vrea să meargă cu noi. Noi nu ne bucuram să formăm un grup așa de mare, dar el nu părea să aibă încredere în ceilalți, și insista să meargă cu noi. Ne-am făcut în grabă cruce, am șoptit „Doamne ajută!" și am plecat. Urma ca peste zece minute să pornească alții.

Avansam încet și cu prudență prin lanurile de porumb. Distanța pe care trebuia să o parcurgem era destul de mare și noi înaintam în zig-zag, schimbând mereu direcția, din cauza afurisiților de câini. Am descoperit și un punct de reper, un cablu care, după părerea noastră, ducea în interiorul țării. Mai erau și șanțuri pline cu bălării, care ne puteau sluji de adăpost în caz de nevoie.

La un moment dat, după ce parcursesem mai mult de jumătate de distanță după calculele noastre, am zărit o căsuță. Am vrut să ne apropiem de ea să cerem informații în legătură cu direcția de drum când, din interior, a apărut un grănicer înarmat. Căsuța era chiar pichetul grănicerului. Am reușit să ne trântim într-un șanț plin cu bălării și scaieți, înainte de a fi observați, dar probabil că grănicerul a auzit ceva zgomote suspecte, fiindcă a început să tragă cu pușca și gloanțele șuierau pe deasupra

noastră. Grănicerul, care se afla la o distanță de vreo douăzeci de metri de noi, a făcut câțiva pași în direcția noastră, dar o mână divină ne-a salvat de teroarea gloanțelor, trimițându-ne în ajutor un ropot de ploaie torențială. Grănicerul s-a oprit câteva clipe, ezitând între a-și continua drumul în direcția noastră sau a se adăposti în pichet și, până la urnă, a optat pentru cea de a doua variantă. în șanț, alături de mine, auzeam murmurul italianului: „Ave Maria, gratia plena, dominus te cum, benedicta tu in mulieribus et benedictus fructus ventris tui lesus". Luându-ne inima în dinți, am plecat mai departe prin ploaie.

Când s-a făcut de ziuă, eram în satul Iratoșul Mare, din nou pe pământul făgăduinței.

De data asta am fost mai bine primite, ajungând la o familie de pocăiți, care ne-a întâmpinat cu drag. Ne-au poftit într-o cameră plină cu pănuși și porumb care urma să fie desfăcut. Fiind duminică, nu lucra nimeni acolo, așa că noi am putut să ne odihnim, după osteneala și emoțiile călătoriei. Ne-am ghemuit toate patru printre păpușoi și am dormit, în timp ce italianul, în celălalt colț al încăperii, își murmura din nou rugăciunea, de data asta în semn de mulțumire.

După o vreme m-am trezit pe jumătate, din cauza murmurelor ce se auzeau din bucătărie; italianul le povestea pocăiților ceea ce ne povestise și nouă. Era fiul unui inginer de mine italian, care lucrase mulți ani în România, la Lupeni. El fusese crescut și educat în Italia dar, când era student, își petrecea vacanțele în România la părinții săi. Așa se face că se logodise cu o româncă,

dar nu mai apucase să se căsătorească fiindcă plecase pe front între timp, părinții lui părăsiseră România și el se reîntorcea acum să-și caute logodnica și să încerce să o ia cu el.

—Uitați, asta este logodnica mea, l-am mai auzit spunând, înainte de a adormi din nou.

Desigur le-a arătat și pocăiților fotografiile înfățișând o logodnică frumoasă și fericită într-o ambianță ce trăda luxul, bunăstarea, și care pe noi ne-a făcut să ne întoarcem cu gândul la viața noastră veselă și lipsită de griji dinainte de război.

Când ne-am trezit către seară, italianul plecase demult și fiul cel mai mare al gazdei s-a oferit să ne conducă câțiva kilometri, până la șoseaua principală care ducea spre Arad.

Planul nostru era să traversăm orașul Arad și să ajungem în comuna Aradul Nou, să o căutăm pe Vavi Hartman, prietena noastră din Rusia care, fiind bolnavă de epilepsie, fusese trimisă acasă mai repede. Nu aveam bani de tren până la casele noastre, așa că intenționam să o rugăm pe Vavi să ne dea ceva bani până ce reușeam să-i anunțăm pe cei de acasă să ne trimită bani de drum sau chiar să împrumutăm banii necesari de la Vavi, dacă era posibil.

La intrarea în Arad, o ultimă peripeție. Se vedea cât de colo că veneam de departe, după cantitatea de praf de pe noi și după geamantane, așa că spre ghinionul nostru am fost legitimate din nou și, fiindcă nici de data asta actele nu erau suficiente, am fost duse la miliție.

—Pentru câtă vreme?

—Câteva luni poate, până se va lămuri situația dumneavoastră - ni s-a răspuns.

Dar n-a durat atât. După câteva ceasuri am fost poftite la comandant. Acesta își avea locuința sus la etaj în aceiași clădire și, după ce ne-a pus câteva întrebări, ne-a poftit sus, fiindcă și soția lui vroia să asiste la interogatoriul nostru.

Ne puneau amândoi întrebări deodată și ne ascultau răspunsurile cu lacrimi în ochi. Aveau și ei o fată rătăcită prin Rusia și vroiau să afle, din relatările noastre, dacă nu cumva o întâlnisem. Nu știam nimic de ea. Cu toate acestea, am fost poftite la masă și, când am spus că vrem să mergem pe jos până în Aradul Nou la prietena noastră, nu numai că am fost lăsate libere să plecăm, dar comandantul ne-a dat și bani pentru autobuz.

în felul acesta s-a încheiat prima parte a calvarului nostru.

După o săptămână mi-am îmbrățișat părinții acasă, în Năsăud, convinsă fiind că am scăpat de toate necazurile.

Apoi...

Apoi a urmat cea de a doua parte a calvarului nostru.

Bistrița, iunie, 1990.

Cuprins

13 ianuarie 1945..... 9
O noapte albă..... 13
Plecarea..... 16
Spre Rusia..... 22
Kubandik..... 24
Carantina..... 29
Spitalul..... 33
Visul..... 36
în plină activitate..... 39
O călătorie gratuită..... 41
Vine primăvara..... 43
Luna mai..... 47
Cele zece porunci..... 49
Mici incidente în marea familie a lagărului..... 53
Efectivul muncitor..... 56
Prima mea injecție..... 61
Clar de lună..... 63
Plecarea primului transport din țară..... 65
Mednagorsk..... 70
Un nou comandant de lagăr..... 72
Ce se întâmpla în absența mea..... 77
Confruntarea..... 81
Apelul..... $5
O extracție buclucașă..... 87
Familia Sanftlang..... 92

Un control medical inopinat.....97
Plecarea.....101
întindem antenele pentru plecarea acasă..... 109
Peripețiile călătoriei..... *..... 113
Spre Bavaria..... 118
Regensburg..... 122
München..... •.....129
Riesa..... 132
în gazdă la familia Semmel.....139
Plecarea din Godlau.....145
Spre Austria..... 154
Viena.....159
Budapesta..... 165
în pragul țării..... 167
Din nou în România..... 170

Editura VREMEA
Consilier editorial - Silvia Colfescu
010631, București, sector 1
Str. Constantin Daniel 14
telefon 335.81.31
fax 311.02.19
e-mail vremea@fx.ro
http://www.edituravremea.ro

Coli tipar: 11
Hârtie offset A, 60 gr./m^2, format 16/84/54

La insistențele fiicei sale, o doamnă în vârstă se hotărăște, cu câteva luni înainte de a muri, să povestească în scris un episod din tinerețea ei: deportarea în Rusia comunistă,într-un lagăr de muncă silnică din munții Urali. întâmplări dramatice și situații limită sunt povestite cu detașarea conferită de înțelepciunea vârstei și de credința în Dumnezeu. La urma urmei, nimic din ceea ce ni se întâmplă - bine sau rău - nu se petrece pe la spatele lui Dumnezeu, fără știrea și voia Sa, ni se sugerează printre rândurile acestei cărți, împreună cu faptul că iubirea și marile prietenii pot înflori și în condiții extrem de vitrege.

Eliada Cunescu

ISBN 973-645-073-2

Coperta colecției: Silvia Colfescu

I.S.B.N.- 973-645-073-2

© Copyright 2003, Eliada Cunescu

EDITURA VREMEA

OLGA PFEIFFER CUNESCU

4) fÂLÂTOBIE GRATUITĂ

Romani în Gulagul sovietic

FID
FAPTE, IDEI, DOCUMENTE